

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA

MARUŠA REZAR

VEČJEZIČNOST IN INTEGRACIJA: PRIMER
PRISELJENCEV IZ REPUBLIK NEKDANJE
JUGOSLAVIJE NA JESENICAH

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2016

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Maruša Rezar

**Večjezičnost in integracija: Primer priseljencev iz republik
nekdanje Jugoslavije na Jesenicah**

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Marko Stabej

Ljubljana, 2016

Pri zdravnici na Jesenicah: O, gospod, danes ste pa zgoden. Pacient: Pa nis ni ti loša.

Anonimen

Zahvala

Hvala vsem, ki ste verjeli vame!

UNIVERZA V LJUBLJANI

Filozofska fakulteta

Oddelek za slovenistiko

Izjava

Maruša Rezar, rojena 22. 4. 1985, študentka Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, smer Slovenski jezik in književnost, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom *Večjezičnost in integracija: primer priseljencev iz republik nekdanje Jugoslavije na Jesenicah* pod mentorstvom red. prof. dr. Marka Stabeja avtorsko delo.

Datum: _____

Podpis: _____

Povzetek

Diplomsko delo obravnava tematiko priseljencev iz republik nekdanje Jugoslavije, ki živijo na Jesenicah. V diplomskem delu smo se poglobili v njihovo doživljanje etnične pripadnosti in ohranjanje lastnega jezika. Pisali smo o procesu integracije, manjšinah, možnostih učenja slovenščine, povezovanja priseljencev in njihovih potomcev v kulturnih društvih in možnostih učenja maternega jezika pripadnikov različnih narodov v Sloveniji. Med priseljenci na Jesenicah smo izvedli anketo in predstavili rezultate.

Ključne besede

priseljenci, materni jezik, etnična pripadnost, večjezičnost, integracija

Abstract

In this thesis, the subject of former Yugoslavia's immigrants, living in Jesenice, is presented. The focus of this study is to examine ethnic identification and preservation of native language. We have written about the process of integration, minorities and possibilities of learning Slovenian, connection of immigrants and their offspring in cultural associations, and finally, the possibilities of learning native language of immigrants from different nations in Slovenia. We have conducted a survey between immigrants who live in Jesenice, the results are being shown in this thesis.

Key words

immigrants, native language, ethnicity, multilingualism, integration

Kazalo

1 Uvod	1
I Teoretični del	4
2 Narodne manjšine v Republiki Sloveniji.....	4
2.1 Definicija, pravice in položaj narodnih manjšin v Republiki Sloveniji	4
3 Integracija in priseljske strategije	8
3.1 Koncept integracije in integracijska politika.....	8
3.2 Priseljske strategije: načini vključevanja priseljencev v državo sprejemnico	10
4 O jeziku	13
4.1 Urejenost področja jezikovne politike.....	13
4.2 Povezanost jezika in identitete	17
4.3 Definicija prvega, drugega, tujega in vmesnega jezika	18
5 Izobraževanje priseljencev v Republiki Sloveniji	21
5.1 Pregled zakonodaje, ki ureja izobraževanje priseljencev	21
5.2 Izobraževanje otrok priseljencev v Sloveniji in vloga vzgojno-izobraževalnega sistema.....	22
5.3 Urejenost pouka neslovenskega maternega jezika in kulture	25
6 Kulturno udejstvovanje in medijska zastopanost priseljencev v Republiki Sloveniji	27
6.1 O definiciji kulture in kulturnih društvih priseljencev	27
6.2 Nacionalni program za kulturo 2014–2017	29
6.3 O medijski zastopanosti priseljencev	29
II Raziskovalni del.....	31
1 Analiza ankete	31
1.1 Spol anketirancev	31
1.2 Starost anketirancev	32
1.3 Stopnja izobrazbe	33
1.4 Pripadnost etnični skupini	34
1.5 Bivanje v Sloveniji	35
1.6 Materni jezik.....	36
1.7 Materni jezik staršev	37

1.8	Ocena znanja maternega jezika staršev	37
1.9	Ocena znanja slovenščine, če ta ni materni jezik	42
1.10	Dodatna pomoč pri učenju slovenščine	44
1.11	Primanjkljaji v znanju slovenščine	45
1.12	Okoliščine rabe drugih jezikov	46
1.13	Preklapljanje med jeziki v vsakdanjem pogovoru	47
1.14	Nadzorovano ali spontano preklapljanje	48
1.15	Pomembnost znanja jezika staršev za identiteto anketirancev	49
1.16	Znanje jezika staršev pri otrocih priseljencih	50
1.17	Možnost učenja jezikov nekdanje Jugoslavije v šolah	50
1.18	Zastopanost jezikov nekdanje Jugoslavije v slovenskih medijih	54
1.19	Vključenost v kulturno društvo	58
1.20	Ohranjanje stika z maternim jezikom in kulturo staršev	58
1.21	Končni komentar	61
2	Primerjava rezultatov ankete z rezultati raziskave <i>Percepcije slovenske integracijske politike</i>	65
2.1	PSIP in etnična identiteta	65
2.2	PSIP in samoocena znanja slovenskega jezika	66
2.3	PSIP in samoocena znanja neslovenskega maternega jezika	66
2.4	PSIP in učenje neslovenskega maternega jezika	67
2.5	PSIP in obveščanje v neslovenskem maternem jeziku	68
3	Sklep	69
4	Viri in literatura	73
5	Priloga	79
5.1	Anketni list	79

Kazalo slik

Slika 1:	Spol anketirancev	31
----------	-------------------------	----

Slika 2: Starost anketirancev	32
Slika 3: Stopnja izobrazbe	33
Slika 4: Pripadnost etnični skupini	34
Slika 5: Bivanje v Sloveniji.....	35
Slika 6: Materni jezik	36
Slika 7: Materni jezik staršev	37
Slika 8: Ocena razumevanja slovenščine	42
Slika 9: Ocena govorjenja slovenščine v zasebnem pogovoru.....	43
Slika 10: Ocena govorjenja slovenščine v javnem pogovoru.....	43
Slika 11: Ocena pisanja v slovenščini	44
Slika 12: Dodatna pomoč pri učenju slovenščine.....	45
Slika 13: Okoliščine rabe drugih jezikov	47
Slika 14: Preklapljanje med jeziki v vsakdanjem pogovoru.....	48
Slika 15: Način preklapljanja med jeziki.....	49
Slika 16: Pomembnost znanja jezika staršev za lastno identiteto.....	49
Slika 17: Znanje jezika staršev pri otrocih priseljencih.....	50
Slika 18: Možnost učenja jezikov nekdanje Jugoslavije v šolah.....	51
Slika 19: Zastopanost jezikov nekdanje Jugoslavije v slovenskih medijih	55
Slika 20: Vključenost v kulturno društvo	58

Kazalo tabel

Tabela 1: Ocena znanja maternega jezika staršev	38
Tabela 2: Komentar glede primanjkljajev v znanju slovenščine	45
Tabela 3: Komentarji tistih, ki so za možnost učenja jezikov nekdanje Jugoslavije v šolah	51
Tabela 4: Komentarji tistih, ki so proti učenju jezikov nekdanje Jugoslavije v šolah.....	54
Tabela 5: Komentarji tistih, ki menijo, da bi morali biti jugoslovanski jeziki bolj zastopani v medijih.....	55
Tabela 6: Komentarji tistih, ki se jim zdi, da ni potrebe po večji zastopanosti jugoslovanskih jezikov v medijih.....	57
Tabela 7: Ohranjanje stika s kulturo in maternim jezikom staršev	58
Tabela 8: Končni komentarji	61

1 Uvod

Naj začnemo s tem, da ni splošne definicije, kdo je priseljenec. Sem spadajo priseljske skupnosti, dolgotrajni ali začasni priseljenci, prebivalci obmejnih krajev in tudi begunci ter azilanti. Pojem priseljenec opredeljuje tudi slovenska zakonodaja, in sicer v *Resoluciji o migracijski politiki Republike Slovenije (2002)*. Tam piše, da se uporabljajo različna merila za opredelitev priseljenca, običajno pa so vezana na prisotnost v državi in časovno obdobje. Za priseljenca se šteje vsakdo, ki je v Sloveniji prijavil stalno bivališče za najmanj eno leto. Še bolj večplastna je opredelitev pojma potomcev priseljencev. Nekateri v definicijo vključujejo samo potomce, katerih oba starša sta priseljenca, drugi tudi tiste, pri katerih je samo eden od staršev. Razlika je tudi, ali se je potomec rodil v državi sprejemnici ali se je v njo preselil. Načeloma so potomci tisti, ki so se v državo sprejemnico preselili, upoštevajo pa se različne starostne meje – po navadi do adolescence (Medvešek, 2007a: 30–32).

Ko je v času evropske kolonizacije prišlo do medkulturnih stikov, so ti po navadi vodili v etnocid in genocid. Nove možnosti medkulturnih stikov so se oblikovale šele po 2. svetovni vojni, ko se je začela pojavljati multikulturalnost, tj. obstoj različnih kultur v okviru iste družbe. Pojavljati so se začeli procesi akulturacije (prilagoditev priseljencev družbi, v katero so se priselili), interkulturalizacije (medsebojno vplivanje in prevzemanje kulturnih značilnosti) in asimilacije (izguba kulturnih posebnosti in prevzemanje značilnosti večinskega okolja). Slovenci so se pred prvo svetovno vojno in po koncu druge selili v Severno in Južno Ameriko, v 60. letih pa v zahodnoevropske države (Barle-Lakota, 2005: 36–37).

Pred osamosvojitvijo Slovenije so imigracijski tokovi v Slovenijo izvirali iz drugih republik Jugoslavije. To so bile notranje migracije, po osamosvojitvi pa so postale meddržavne. Zaradi vojn se je povečal pritok prebežnikov, beguncev in iskalcev začasnega zatočišča. Še danes se k nam preseli največ ljudi iz republik nekdanje Jugoslavije, predvsem zaradi kulturne in geografske bližine ter zaradi podobnosti jezika (Medvešek, 2010: 51).

Obstaja več vzrokov, zakaj se ljudje odločijo za selitev. Prvi vzrok je ekonomski, ljudje v tujini dobijo službo in si tako dvignejo življenjski standard. Drugi vzrok je politične in vojaške narave, ljudje zapustijo svojo matično državo zaradi vojn in političnih pritiskov. Tretji razlog pa je družinske oziroma osebne narave (Lukšič Hacin, 1995: 53–56).

Pripadniki drugih narodov so bili pri nas vedno obravnavani kot prišleki, ki se morajo čim prej naučiti jezika in prevzeti navade avtohtonega prebivalstva. Sodeč po raziskavah so imeli Slovenci do priseljencev iz drugih republik vedno odklonilen odnos (Komac, 2007: 47).

Popis prebivalstva iz leta 2002 kaže, da je bilo med državljani tretjih držav v Sloveniji 96,4 odstotka državljanov nekdanje Jugoslavije, največ iz BiH. (Medvešek, 2010: 51). BiH je bila najbolj izpostavljena premikom prebivalstva, glavni razlog je bil presežek delovne sile (Kobolt, 2002: 22).

Ključna vprašanja sodobnih migracij za liberalne nacionalne države¹ so torej, kako se bo politika soočila s problemi državljanstva, kamor spadajo socialno državljanstvo² imigrantov, vprašanje tolerance in manjšinskih pravic, multikulturalizem in drugo. Podoba tujca oziroma konkretnije imigrantskega delavca, begunca ali prosilca za azil v Sloveniji je zaznamovana z nesprejemanjem, lahko pa tudi z nestrpnostjo ali sovražnim govorom do drugih in drugačnih (Zavratnik, 2011: 56).

Sodobne integracijske politike zaznamujeta dva skupna imenovalca, in sicer različnost praks v posameznih državah in trend obveznih integracijskih programov za priseljence. Integracija po načelih politike vključevanja priseljencev v EU³ pomeni dvosmerni proces gradnje novih socialnih odnosov med imigranti in novo družbo ter njenim institucionalnim okoljem. Zajema vključevanje na trg dela, znanje jezika, izobraževanje migrantov in njihovih potomcev, medkulturni dialog itd. Prav vključevanje na trg dela je v času ekonomskih migracij postalo pomembno vprašanje. Za države članice Evropske unije sta značilni nizka rodnost in daljša življenjska doba, kar vpliva na strukturo trga dela, a po raziskavah Slovenci migracij ne povezujejo z reševanjem učinkov nizke rodnosti. Ne glede na to, da migranti opravljajo manj zaželeno dela, ki jih drugi nočejo, so vseeno dojeti kot grožnja državi blaginje. Do takega mnenja javnosti prihaja zaradi dejavnikov, ki jih proizvaja politika, povzemajo pa jo mediji.

---

¹ Nacionalna država pomeni družbeno-politično kategorijo naroda kot etnične skupine, ki je povezana v državo (vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Nacionalna_dr%C5%BEava). Državo liberalno dela dejstvo, da zagovarjajo ekonomsko, politično, versko in drugo svobodo (vir: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Liberalizem>).

² T. H. Marshall je v svojem *Citizenship and Social Class* iz leta 1950 opredelil cilje socialnega državljanstva, in sicer so ti zagotovitev enakopravnega članstva v družbi, spodbujanje skupne identitete med državljani in s tem zagotavljanje socialne kohezije. Tako državljanstvo pride do polnega izraza v liberalnodemokratski državni blaginji. Če so katere od pravic kršene, državljani ne morejo uživati ekonomske blaginje oz. kulturne dediščine. Zagovarjal je tudi vključitev univerzalnih socialnih pravic v institucijo državljanstva, s čimer bi se omogočila integracija marginaliziranega dela prebivalstva. Vir: http://www2.mirovni-institut.si/slo_html/publikacije/Dedic04.pdf, str. 14. (Dostopno 12. 9. 2016)

³ Več v: Bešter, Romana (2009). *Integracijski programi za priseljence v izbranih državah Evropske unije*. Razprave in gradivo 59: 44–46.

Stališče slovenske javnosti do migrantov glede na geografski izvor je splošno odklonilno, zlasti je to očitno pri migrantih z območja nekdanje Jugoslavije. In prav odnos večinske družbe je pomemben pri vključevanju migrantov v vsakdanje življenje. Sodeč po raziskavi⁴ med najpomembnejše dejavnike uspešnega vključevanja spada znanje jezika, visoka izobrazba in zaposlitev. Večina se zavzema za kulturno adaptacijo, kar pomeni, da naj priseljenci svoje navade in jezik ohranjajo v domačem okolju (Zavratnik, 2011: 56–67).

V tej diplomski nalogi se bomo torej soočili s temo priseljencev, natančneje z večjezičnostjo in integracijo. Najprej si bomo pogledali, kaj so narodne manjšine, nadaljevali bomo s strategijami priseljencev pri vključevanju v družbo in integracijo priseljencev, nato se bomo preusmerili k jeziku, kar je glavna tema te naloge. Za začetek bomo pregledali slovensko zakonodajo, natančneje tista področja, ki zajemajo jezik in priseljence. Od jezika, ki je najpomembnejši del etnične identitete,⁵ se bomo preusmerili v šolstvo in si pogledali, kakšna je zakonodaja na tem področju ter kakšno je stanje pri izobraževanju v Sloveniji. Za konec teoretičnega dela se bomo ustavili še na področju kulture in medijev. Potem sledijo rezultati in analiza ankete, ki smo jo opravili med priseljenci na Jesenicah. Sodelovalo je 137 anketirancev. Podrobno bomo opredelili rezultate, na koncu pa naredili še primerjavo s podobno raziskavo. Zanimivo bo videti, kako priseljenci dojemajo pripadnost etnični skupnosti, kaj dojemajo za materni jezik, kako ocenjujejo lastno znanje slovenskega jezika in kakšna je komunikacija v njem. Pomembna bodo vprašanja o znanju jezika staršev, o uradnem učenju priseljskih jezikov ter zastopanosti le-teh v medijih. Veliko pomembnih informacij o teh vprašanjih pa bomo pridobili iz komentarjev, ki so jih zapisali anketiranci. Ukvarjali se bomo torej s tem, kako manjšina vidi sebe v kraju, ki je (p)ostal njen drugi dom.

---

⁴ Raziskava, o kateri piše Zavratnik (2011), "Migracije, integracija in multikulturalnost – empirični nabor podatkov" je bila izvedena leta 2007, odgovarjalo je 842 respondentov.

⁵ Več o etnični identiteti:

Nečak Lük, Albina (1997). Etnična identiteta in medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru – predstavitev projekta. *Traditiones*, št. 26, str. 187–202. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-WJHF1XI4/>? (Dostopno 12. 9. 2016.)

Yeh, J. Christine in Mary Y. Hwang (2000) »Interdependence in ethnic identity and self: Implications for theory and practice«. *Journal of Counseling and Development* vol. 78, št. 4. Alexandria: JCD.

Klinar, Peter (1994) *Medetnični odnosi in etnična identiteta. Slovenski izzivi II*. Ljubljana: Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij.

Jenkins, Richard (1994) Rethinking ethnicity: identity, categorization and power. *Ethnic and Racial Studies* 17(2), 197–223.

https://sl.wikipedia.org/wiki/Etni%C4%8Dna_identiteta (Dostopno 12. 9. 2016.)

I Teoretični del

2 Narodne manjšine v Republiki Sloveniji

2.1 Definicija, pravice in položaj narodnih manjšin v Republiki Sloveniji

Po beneški komisiji Sveta Evrope termin manjšina označuje skupino, ki je številčno manjša od večinskega prebivalstva, njeni pripadniki imajo etnične, verske ali jezikovne karakteristike drugačne od ostalega prebivalstva, vodi pa jih želja po ohranjanju teh karakteristik (Roter, 2007a: 16).

Klasične oz. zgodovinske, torej take, ki jih imamo za avtohtone, sta v Sloveniji po Ustavi RS dve: italijanska in madžarska, ki imata dodeljen status uradno priznanih manjšin. Njuna ključna značilnost je dolgotrajna in stalna poselitev, ki je načeloma rezultat prostovoljne odločitve posameznikov. Območja narodnostno mešanih ozemelj, na katerih prebivajo ustavno priznane narodne manjšine, so natančno določene v statutih občin. Na teh območjih je poleg slovenščine uradni jezik tudi jezik narodne skupnosti (Komac, Medvešek, Roter, 2007: 88–89).

Poseben status imajo poleg obeh navedenih manjšin tudi Romi. Po ocenah različnih institucij v Sloveniji živi od sedem tisoč do 12 tisoč Romov. Pravna podlaga za urejanje položaja romske skupnosti je 65. člen ustave, ki določa, da položaj in pravice romske skupnosti ureja zakon, in sicer je to zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, ki je bil sprejet leta 2007. Skrb za uresničevanje posebnih pravic romske skupnosti je vgrajena še v druge programe, strategije in resolucije (npr. nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010–2015, Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji iz leta 2004 in dopolnitev Strategije iz leta 2011). Na lokalni ravni se Romi organizirajo v društva in imajo v nekaterih občinah svoja predstavništva, na državni ravni pa interese Romov zastopata Svet romske skupnosti Republike Slovenije in Komisija Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti (Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti).

Alohtone oziroma novodobne manjšine so nastale na drugačen način kot klasične manjšine, kar ne pomeni, da jim ne pripada nabor manjšinskih pravic. Mednje štejemo rabo jezika, izobraževanje, politično participacijo, avtonomijo, soodločanje in druge (Komac, 2007a: 3).

Za razliko od klasičnih manjšin pa jugoslovanske populacije niso na tem ozemlju 'od nekdanj' (Komac, Medvešek, Roter, 2007: 88–89).

Republika Slovenija narodne manjšine opredeljuje s pomočjo koncepta avtohtonosti, vendar ni kriterij avtohtonosti nikjer opredeljen, kar omogoča arbitrarnost pri presoji, kdaj je katera etnična skupnost avtohtona (Komac, Medvešek, Roter, 2007: 82–83). Trajnost in trdnost vezi sta izmuzljivi kategoriji, zato kriterija avtohtonosti ne moremo uvrščati med formalne kriterije. Pred leti⁶ se je po evropskih kriterijih⁷ avtohtonost opredeljevala s tremi generacijami, vendar se to razumevanje opušča, ker v Sloveniji že živijo predstavniki tretje generacije (Komac, Medvešek, Roter, 2007: 83).

Kljub težavam zaradi arbitrarnosti kriterijev, na podlagi katerih evropske države pojmujejo in priznavajo pravice narodne manjšine, ostaja pojmovanje manjšinskih skupnosti pomembno vprašanje. Pripadnike teh skupnosti je treba varovati na način, da lahko ohranjajo in razvijajo svojo posebno identiteto ter vse, kar je z njo povezano (jezik, običaji, vera, kultura). Mednarodni režim za varstvo narodnih manjšin v Evropi, katerega ključni dokument je *Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin*⁸, se ne nanaša na skupnosti, ki so nastale s priseljevanjem po drugi svetovni vojni in prav pomanjkanje politike je vodilo do večje etnične distance med pripadniki teh skupnosti in pripadniki večinskega prebivalstva, s čimer prihaja do določenih napetosti (Komac, Medvešek, Roter, 2007: 84–85). Manjšine so pogosto razumljene kot vir nestabilnosti in nevarnosti za nemoten obstoj držav v okviru njihovih meja, čeprav so dejanski problemi nastajali prav zaradi zanikanja posebne identitete pripadnikov manjšin in njenega ohranjanja oz. razvoja (Komac, Medvešek, Roter, 2007: 80).

Slovenska situacija je zanimiva, ker številčno najmočnejše skupnosti, ki se na popisih prebivalstva ne opredeljujejo kot Slovenci, sestavljajo državljani Slovenije, s čimer ustrezajo kriteriju pojmovanja manjšin v evropskem kontekstu – da so pripadniki narodnih manjšin državljani države, v kateri živijo. Tega pogoja pripadniki novih manjšin večinoma ne izpolnjujejo, razen v primerih, ko so države spremenile zakonodajo glede pridobivanja državljanstva (npr. Nemčija). Politične razprave o tem, ali so neslovenske etnične skupine manjšine ali ne, nas spet pripeljejo do koncepta avtohtonosti oz. k vprašanju, ali so s tem vezi

---

⁶ Na primer madžarski zakon LXXVII. Iz leta 1993 je določal, da je lahko skupina priznana kot narodna manjšina, če je na Madžarskem prisotna najmanj sto let. Poleg tega morajo biti njeni člani madžarski državljani in imeti poseben jezik, kulturo in tradicijo.

⁷ Te lahko zasledimo na primer v interpretativni deklaraciji Slovenije k *Okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin*.

⁸ Preostala pomembna dokumenta sta še *Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih Sveta Evrope* in *Instrument Srednjeevropske pobude*.

med pripadniki etničnih skupnosti in državo tako močne, da jih lahko poimenujemo narodna manjšina (Komac, Medvešek, Roter: 2007: 86).

Priznavanje kolektivnih manjšinskih pravic je na podlagi koncepta avtohtonosti vsebinsko in teoretsko gledano že preozko, saj v sodobnem svetu potekajo migracijski procesi, ki zahtevajo nove pristope. Ti procesi so potekali tudi v naši nekdanji skupni državi in se potrdili z državljanstvom v samostojni Sloveniji (Toš, 2011). Predstavniki v Sloveniji živečih skupnosti so oktobra 2003 podali pobudo Državnemu zboru Republike Slovenije, naj sproži postopek za spremembo ustave, tako da bodo tudi te skupnosti ustavno opredeljene kot narodne manjšine v Republiki Sloveniji (Roter, 2007a: 27). Predstavniki skupnosti so posebej poudarili, da vse skupnosti predstavljajo znatno število, da tradicionalno živijo v Sloveniji, da so lojalni državljani in da želijo ohraniti svojo etnično identiteto brez asimilacije. Pobuda je ostala neopazena (Komac, Medvešek, Roter, 2007: 86–87). Slovenija zagotavlja italijanski in madžarski manjšini vse pravice, ki so določene z ustavo, zakoni in mednarodnimi akti, nabor določb o varstvu imigrantskih etničnih skupnosti pa je proti temu skromen (Komac, 2007: 36–37).

Ključno je vprašanje politik, kako zagotoviti upravljanje etnične heterogenosti, ki bo sprejemljivo za manjšinsko in večinsko skupino, kako torej zagotoviti uspešno integracijo in ne nazadnje družbeno kohezijo. Le tako se lahko ognemo nacionalističnim politikam, saj je nove manjšine mogoče predstaviti kot skupnosti, ki ogrožajo etnične značilnosti večinskega prebivalstva. Neprimerna politika pa lahko pripelje do neuspešne integracije (Komac, Medvešek, Roter, 2007: 89–93).

Prizadevanje predstavnikov jugoslovanskih narodov se je nadaljevalo tudi po letu 2003. Vsa društva in zveze so se združila v Koordinacijo manjšin bivše Jugoslavije (EXYUMAK). Koordinacija utrjuje prijateljske vezi med zvezami in poskuša s predstavniki zakonodajne in izvršne oblasti Republike Slovenije reševati položaj novih narodnih manjšin. Leta 2011 je Koordinaciji v sodelovanju s poslancema Miranom Potrčem in Janjo Klasinc uspelo, da je bila v Državnem zboru oblikovana *Deklaracija Republike Slovenije o položaju narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji*. V njej so bili Albanci, Bošnjaki, Črnogorci, Hrvati, Makedonci in Srbi prvič uradno poimenovani in politično priznani kot narodne skupnosti (Dimitrievski, 2014: 16–17).

Deklaracija je bila pomemben notranje- in zunanjepolitičen dokument, saj je pomenila nadaljevanje uresničevanja obveznosti mednarodnih konvencij, še posebej Okvirne

konvencije Sveta Evrope o varstvu narodnih manjšin. Slovenci smo bili skozi zgodovino vedno ogroženi z nadvlado drugih narodov in držav, tudi v Jugoslaviji ni bilo nič drugače. Zato je razumljiv strah pred priznavanjem kolektivnih pravic jugoslovanskim narodom v Sloveniji. Zato je *Deklaracija* predstavljala velik napredek, hkrati pa se z njo ugotavlja odgovornost države, da pomaga ustvariti pogoje za razvoj in ohranjanje identitete manjšin (Toš, 2011).

Po sprejetju *Deklaracije* je bil ustanovljen Svet za vprašanja narodnih skupnosti nekdanje SFRJ v Sloveniji, nato je bil ukinjen in spet ustanovljen, cilji narodov, združenih v Zvezi, pa so ostali isti: postati ustavno priznana manjšina (Dimitrievski, 2014: 18–19).

3 Integracija in priseljske strategije

3.1 Koncept integracije in integracijska politika

Integracija naj bi predstavljala vmesno možnost med asimilacijo in ekstremnim multikulturalizmom. Če se pri asimilaciji izgubi skupinska identiteta in se prevzemajo značilnosti večinskega prebivalstva, gre pri ekstremnem multikulturalizmu za to, da posamezne etnične skupine ohranjajo svoje značilnosti povsem ločeno od ostalega prebivalstva. Proces integracije naj bi privedel do tega, da posamezniki ohranijo etnično in kulturno pripadnost, vendar se vključijo v družbeni sistem, ki deluje kohezivno, v kulturnem smislu pa heterogeno, vsi pripadniki takega sistema pa so med seboj enakopravni (Vižintin, 2010: 223).

Beseda integracija vključuje različne pojave in procese. V migracijskem kontekstu je koncept integracije proces vključevanja priseljencev v gospodarsko, politično in kulturno življenje države bivanja. V svojem najsplošnejšem pomenu se termin integracija nanaša na odnos med celoto in njenimi deli (Medved, 2010: 20). Je večsmeren proces, ki zahteva medsebojno prilagajanje priseljencev in sprejemne družbe. Cilj je, da bi bil družbeni sistem po vključitvi novih posameznikov oziroma skupin na koncu povezan v notranje koheziven sistem, ki bi bil v kulturnem pogledu še vedno heterogen, posamezniki in skupine v tem sistemu pa bi imeli enake možnosti ne glede na etnično ali kulturno pripadnost. O integraciji kot o lastnosti družbe govorimo takrat, ko vsi njeni sestavni deli delujejo med seboj povezano in solidarno. Bolj integrirane družbe so med seboj bolj povezane, posamezniki se med seboj podpirajo in tudi sprejemajo različnost. V nasprotnem primeru se pojavljajo diskriminacija, segregacija in socialna izključenost. Z integracijo opisujemo tudi način povezanosti novih populacij z obstoječim sistemom odnosov, ta povezanost pa naj bi temeljila na aktivni in enakopravni udeležbi novih populacij v javni sferi družbenega sistema. O uspešni integraciji po navadi govorimo takrat, ko nove populacije dosegajo primerljive položaje v družbi kot ostalo prebivalstvo. Pojavljajo se razlike, bistveno pa je, da te niso posledica diskriminacije (Bešter, 2007: 108).

Kot zapiše Vrečer (2007: 14), integracija migrantov predstavlja izziv sodobnim državam, saj omogoča sobivanje kultur in preprečuje njihovo stapljanje v eno samo. Vključevanje v novo kulturno in družbeno sredino pa priseljence postavi pred številne zahteve po prilagoditvah in spremembah. Poznamo različne stopnje prilagojenosti – te variirajo od popolne neprilagoditve

do največje mogoče prilagoditve. Popolna prilagoditev ni mogoča za prvo generacijo priseljencev, saj so to ljudje, ki so primarno socializacijo doživeli v drugi kulturi, z drugim jezikom, kar bo vedno vplivalo na njih (Lukšič Hacin, 1995: 130).

Spoštovanje drugih kultur je v današnjem svetu življenjsko pomembno, čeprav lahko govorimo o razločevanju med lastno in tujo skupino kot osnovni strukturni značilnosti vseh skupin. Lastno skupino veže t. i. 'mi-občutek', člani te skupine so enakovredni, tuje skupine pa so manj- ali večvredne. Razsežnosti, ki jih uporabljamo pri primerjavi teh skupin, imenujemo socialne kategorizacije, družbena identiteta pa temelji na ponotranjenju teh kategorij. Pripadnost lastni skupini naj bi dajala posamezniku smisel obstoja (Razpotnik, 2004: 26–27).

Integracijske strategije priseljencev imajo torej pomembno funkcijo pri ustvarjanju družbene kohezivnosti v državah sprejema (Vrečer, 2007: 13). V začetku sedemdesetih let so se v ZDA in Evropi začeli kazati prvi znaki nepopolne asimilacije, začetek devetdesetih let pa je zaznamoval razvoj večkulturnosti, saj smo se začeli zavedati, da bodo priseljenci tu ostali. Termin integracijska politika nikakor ni nedvoumen. V teoriji integracija pomeni medsebojno prilagajanje obnašanja priseljenske in avtohtone družbe splošnim normam in standardom, vendar je v praksi težko ločevati med asimilacijo, integracijo in adaptacijo. V širšem smislu se koncept integracije nanaša na proces vključevanja priseljencev v vse sfere življenja v državi sprejema, največ težav pa nastaja pri kulturni integraciji zaradi neznanja jezika in razumevanja temeljnih družbenih norm. Obstoj potreb in želja po ohranjanju posebnosti postavlja sodobne družbe pred vprašanje, kako zagotoviti integracijo priseljencev na način, ki ne bo odtujeval posameznikov, hkrati pa bo zagotovljen razvoj družbe kot celote (Komac, Medvešek, Roter, 2007: 93–105).

Z integracijo tujcev se ukvarja tudi zakonodaja. Podrobneje si bomo ogledali *Zakon o tujcih*, ki je bil sprejet 15. 6. 2011, in *Resolucijo o migracijski politiki*, ki je bila sprejeta 28. 11. 2002. O *Uredbi o integraciji tujcev* iz leta 2010 bomo podrobneje pisali v poglavju 5.1.

V 10. poglavju *Zakona o tujcih*, ki govori o vključevanju tujcev, je zapisano, da Republika Slovenija zagotavlja pogoje za vključitev tujcev, ki imajo v državi dovoljenje za prebivanje, in jim zagotavlja zaščito pred kakršno koli diskriminacijo. 106. člen *Zakona o tujcih* obravnava pomoč pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije, in sicer so ti tujci upravičeni do programov učenja slovenskega jezika in seznanjanja z zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo države, do programov medsebojnega poznavanja in razumevanja s slovenskimi državljani, do informiranja o vključevanju v slovensko družbo. Udeležba je

brezplačna za vse, ki imajo dovoljenje za stalno oz. začasno prebivanje. Za izvajanje teh programov so pristojna tri ministrstva, in sicer ministrstva za notranje zadeve, šolstvo in kulturo. Ta ministrstva tudi skrbijo za financiranje teh programov, vsako za svoje področje (*Zakon o tujcih*, 2011).

V *Resoluciji o migracijski politiki Republike Slovenije* iz leta 2002 se z integracijo srečamo že v tretji točki, ki govori o načelih migracijske politike. Tu je zapisano načelo enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja, ki se nanaša predvsem na integracijsko politiko. V četrti točki lahko beremo o ukrepih za pravično obravnavanje državljanov tretjih držav, predvsem z odločnejšo integracijsko politiko in nediskriminacijo na ekonomskem, socialnem in kulturnem področju. Omenjeno je tudi približevanje legalnega statusa priseljencev statusu državljanov članice EU z možnostjo pridobitve državljanstva. Tudi peta točka vsebuje integracijo, in sicer je ta del temeljev migracijske politike. Integracijska politika je omenjena tudi v šesti točki *Resolucije*, kjer je zapisano, da je integracijska politika v ožjem smislu priseljska politika do prisotnih in bodočih priseljencev, ki se nanaša na ukrepe države, ti pa zagotavljajo preprečevanje diskriminacije, ksenofobije in rasizma ter spodbujajo integracijo. Tudi v sedmi točki, ki govori o dejavnostih, ki bodo vodile k uresničevanju migracijske politike, najdemo integracijsko politiko, in sicer je ta opredeljena tako, da so njeni cilji zasnovani na načelih enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja, kar pomeni, da so tujcem zagotovljene enake pravice na socialnem, ekonomskem in civilnem področju, imajo pravice do izražanja kulturne identitete in pravico do udejstvovanja v procesu ustvarjanja skupne države. Ne nazadnje pa je integracijska politika omenjena tudi v osmi točki, ki govori o ukrepih za uveljavitev migracijske politike, in spet lahko beremo o programih za spodbujanje integracije v slovensko družbo, o možnosti izražanja lastne kulturne identitete in o preprečevanju diskriminacije (*Resolucija o migracijski politiki RS*, 2002).

3.2 Priseljske strategije: načini vključevanja priseljencev v državo sprejemnico

Obstaja več načinov, kako priseljence iz drugih držav vključiti v državo sprejema. Najprej se bomo na kratko posvetili načinom, ki v praksi niso preveč uspešni, saj priseljencev v resnici ne vključujejo v večinsko družbo, nato pa se bomo osredotočili na bolj uspešne načine vključevanja priseljencev v večinsko družbo, govorili bomo o multikulturalizmu in medkulturnem dialogu.

Razpotnik piše, da je vsak izmed nas pripadnik več skupin, ki so del naše identitete. Identitete so skonstruirane prek razlik od drugih identitet in lahko delujejo kot točke identifikacije in povezanosti le zaradi zmožnosti izločanja vsega zavrženega. Ena izmed identitet vsakega je tudi etnična, tudi pripadniki večinske družbe so tako pripadniki neke etnije. Etnično identiteto definirajo socialne etnične meje, ki so premične glede na definicije drugih skupin in celotnega socialnega sistema. Negotovost teh identitet potrjuje dejstvo, da se določen narod definira le glede na nekoga drugega, po navadi glede na skupino, s katero je v dovolj močnem stiku. Potomci priseljencev so družbena skupina, ki ji je prek primarne socializacije posredovana naloga, da končajo, kar njihovim staršem morda ni uspelo, torej dejanje selitve in z vsemi izkušanimi identitetnimi navzkrižji uveljavljanje kot prebivalec 'novega sveta' (Razpotnik, 2004: 11–35).

Najprej pa bomo govorili o asimilaciji. Ta priseljencem ne dopušča prakticirati kulture države izvora⁹ v javni sferi države sprejema. Nosilci večinske kulture se tako ne prilagajajo, to počnejo samo priseljenci, kar pa zmanjša možnosti za nove kulturne izmenjave (Vrečer, 2007: 36). Proces asimilacije se da z različnimi ukrepi upočasniti, ampak ne zaustaviti, torej ga lahko označimo kot progresivnega, ustvarja pa etnično enotnejšo večino (Lukšič Hacin: 1995: 69).

Pri stiku dveh kultur lahko govorimo tudi o akulturaciji. To je proces, ki gre skozi več faz, prva je vzpostavitev stika med kulturama, druga komunikacija med kulturama, v tretji se oblikuje odklanjanje oz. sprejemanje kulture, nato pride do integracije in usklajevanja začetnih dispozicij, sledi pa popolno prevzemanje druge kulture. Zadnja stopnja je dosegljiva skozi generacije, prva generacija priseljencev je ne more doseči (Lukšič Hacin, 1995: 147–149).

O segregaciji govorimo, kadar se ljudi določenih etničnih skupnosti naseljuje v določene predele in se jim ne dovoli enakopravnega dostopa do vseh družbenih virov. Število stikov med priseljenci in preostalimi prebivalci je manjše. Poznamo pa še marginalizacijo, ki je proces odrinjanja določene skupine ljudi na družbeno obrobje, stran od družbenih virov, s tem pa se ustvarja neenakopraven položaj med marginalizirano skupino in ostalimi prebivalci (Vrečer, 2007: 39–40).

Kot vidimo, vse te strategije povzročajo izgubo lastne identitete oz. spravljajo posameznike oz. družbe v neenakovreden položaj z drugimi. Ko želimo govoriti o uspešnih načinih

---

⁹ Če predpostavimo, da ta kultura že v državi izvora ni bilo problematična ali sankcionirana.

integriranja priseljencev v večinsko družbo, moramo omeniti multikulturalizem in medkulturni dialog.

Skozi čas so se oblikovali vsaj trije modeli integracije: asimilacija, model talilnega lonca (v ZDA) in kulturni pluralizem oz. multikulturalizem. Pri asimilaciji priseljenci izgubijo skupinsko identiteto, model talilnega lonca dovoljuje dvosmeren proces prilagajanja, vendar družba na koncu ostane homogena, pri kulturnem pluralizmu pa družba ostaja kulturno in etnično heterogena (Komac, Medvešek, Rotar, 2007 : 96–97). Multikulturalizem temelji na prepričanju, da naj se etnične posebnosti posameznikov in skupnosti ohranjajo v vseh sferah življenja, največ težav pa zaradi tega nastaja pri kulturni integraciji, ki vključuje jezik države sprejemnice, razumevanje družbenih značilnosti in spoštovanje temeljnih družbenih norm (Komac, Medvešek, Rotar, 2007: 105). Pomembna spoznanja pri medkulturnih stikih pa so ta, da obstajajo razni načini pojmovanja sveta, različne možnosti osmišljanja človekovega življenja, različne možnosti delovanja (Grosman, 2005: 36).

Medkulturni dialog je termin, ki je nastal v okviru Sveta Evrope in njegove *Bele knjige o medkulturnem dialogu* (2008). Po odgovorih na vprašalnike, ki jih je Svet Evrope poslal državam članicam, so ugotovili, da je multikulturalizem postal neustrezen. Potreben je bil nov pristop in to je postal medkulturni dialog. Ta naj se razume kot odprta in spoštljiva izmenjava mnenj med posamezniki in skupinami z različnimi ozadji, multikulturalizem pa naj se razume kot poseben političen pristop. Medkulturni dialog prispeva k vključevanju in h koheziji kulturno raznolikih družb. Med cilje medkulturnega dialoga spadajo upoštevanje človekovih pravic, strpnost, enakopravnost in demokratična stabilnost (Bela knjiga o medkulturnem dialogu, 2008: 4–9).

Ker cilj evropskih narodov že dolgo nista več separacija in asimilacija, ampak integracija priseljencev, se na tem področju tako v Evropi kot v Sloveniji odvijajo spremembe na več ravneh: spreminjajo se zakonodaja, vzgojno-izobraževalni sistem, odnos do priseljencev (Vižintin, 2010: 222).

4 O jeziku

4.1 Urejenost področja jezikovne politike

Jezikovna politika na ravni EU teži k temu, da bi vsak državljan EU poleg maternega jezika govoril še dva tuja jezika. Večjezičnost je prepoznana kot pomemben dejavnik, ki prispeva k razvoju medkulturnega dialoga, družbene kohezije in blaginje. V procesu integracije ima jezik ključno vlogo, tako z vidika posameznika kot z vidika celotne družbe. Po navadi se poudarja pomen učenja uradnega jezika države sprejemnice, postopoma pa se povečuje tudi zavedanje o pomenu ohranjanja in učenja maternega jezika priseljencev. V javnem šolskem sistemu tako prihaja do sprememb, učenje tujega jezika se je prestavilo v nižje razrede, uvaja se obvezni drugi tuji jezik, več pozornosti pa se namenja učenju maternih jezikov priseljencev (Medvešek, Bešter, 2012: 5–6).

Demokratična jezikovna politika mora usmerjati predvsem elemente javnega in uradnega sporazumevanja, medtem ko pojmovanje maternega jezika spada na področje zasebnega. Bistvena jezikovnopolitična naloga postaja iskanje odgovora na to, kako vzdrževati ravnotežje med statusom slovenščine kot uradnim jezikom in med naraščajočo večjezičnostjo slovenskih govorcev. Dominantnemu družbenemu jeziku, torej slovenščini, se pripisuje še močnejša identifikacijska vloga kot prej, saj ponovno postaja edina stvar, ki nas razlikuje od drugih (Stabej, 2006: 311–319).

Mi bomo v okviru jezikovne politike analizirali osnutek *Nacionalnega programa za jezikovno politiko 2012–2016* in sprejeto *Resolucijo o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018*, ki je sledila osnutku.

Z letom 2012 je prenehala veljati *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007–2011* (Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007–2011, 2007), zato so začeli na Ministrstvu za kulturo pripravljati novo resolucijo. Ustanovili so osemčlansko ekipo, ki je k sodelovanju povabila širok krog institucij s področja jezikovnega načrtovanja in politike. Aprila 2012 je bil pripravljen osnutek *Nacionalnega programa za jezikovno politiko 2012–2016* (Nacionalni program za jezikovno politiko 2012–2016, 2012), julija 2013 pa je bila sprejeta še *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018* (Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko, 2013).

Pri pregledu osnutka *Nacionalnega programa za jezikovno politiko 2012–2016* (2012: 3–24) bomo v prvem delu pozornost namenili predvsem poglavjem o slovenščini kot drugemu in

tujemu jeziku ter jeziku manjšin in priseljencev, v drugem delu pa večjezičnosti. Bistven del uresničevanja temeljnih človekovih pravic posameznikov je pravica do rabe svojega jezika in povezovanja v jezikovne skupnosti. Ni potrebe po preprečevanju javne rabe drugih jezikov, potrebno je le motivirati govorce slovenščine za njeno rabo in slovenščino opremiti z vsem potrebnim za svoje delovanje v javni rabi.

Ukrepi za učenje slovenščine in ohranjanje lastnega jezika so za otroke in mlade priseljence zapisani v *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* iz leta 2011, za odrasle pa velja zapisano v *Uredbi o integraciji tujcev* (to si bomo natančneje pogledali v poglavju o šolstvu). Najprej pa si bomo pogledali *osnutek Nacionalnega programa za jezikovno politiko 2012–2016* (v nadaljevanju *osnutek NPJP*), ki je bila sprejeta aprila 2012. Cilj pri slovenščini kot drugem ali tujem jeziku je širjenje jezikovne zmožnosti v slovenščini kot drugem ali tujem jeziku. Kot ukrepe se je predvidelo izdelavo ustreznih e-gradiv in strokovno podporo pri razvoju novih tečajev slovenščine kot drugega ali tujega jezika. Predvideno je bilo tudi sistematično usposabljanje učiteljev za poučevanje učencev in odraslih, katerih slovenščina ni prvi jezik, ter usposabljanja učiteljev za nepismene tuje govorce ter za poučevanje v dvo- in večjezičnih okoljih. Za učeče se so bili predvideni naslednji ukrepi: izdelava posebnih programov za nepismene tujce, organizacija tečajev za tuje študente, ki niso v programu Erasmus, ureditev štipendiranja za udeležbo na tečajih slovenščine za tiste, ki prispevajo k promociji slovenščine in niso slovenskega rodu, ter usposabljanje javnih uslužbencev za delo s tujimi govorniki slovenščine.

V 5. točki *osnutka NPJP* so bili obravnavani jeziki manjšin in priseljencev v Republiki Sloveniji. Eden od ciljev, h katerim RS zavezujejo načela EU, je zagotoviti pravico do ohranjanja in obnavljanja lastnega jezika in kulture. Nekatere ukrepe obravnava že *Bela knjiga*, v *osnutku NPJP* pa so bili podani še naslednji ukrepi: jezikovno usposabljanje javnih uslužbencev na narodno mešanem ozemlju in območjih, kjer živi romska skupnost, usposabljanje teh uslužbencev za delo s tistimi, katerim slovenščina ni prvi jezik, izobraževanje prevajalcev in tolmačev za potencialno deficitarne jezike in zagotovitev ustreznega prostora v programih javnih medijev v jezikih govorcev, katerih prvi jezik ni slovenščina, če si tega želijo.

23. 5. 2013 je bil predlog *Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018* (v nadaljevanju *Resolucija*) podan v obravnavo državnemu zboru, 15. 7. 2013 pa je bila

Resolucija tudi sprejeta. Poglejmo si, kaj je bilo v njej dokončno sprejeto. Spet se bomo osredotočili samo na tiste podatke, ki so pomembni za to diplomsko delo.

V točki 2.1.1 piše, da RS v okviru svojega izobraževalnega sistema skrbi za čim kvalitetnejši pouk slovenščine kot prvega jezika, hkrati pa upošteva potrebe tistih učencev, ki jim je slovenščina drugi ali tuji jezik. Skrbi tudi za promocijo učenja slovenščine pri odraslih, katerim slovenščina ni prvi jezik, in za promocijo učenja slovenščine v tujini. Poudarek je tudi na tem, da so učitelji pomemben vezni člen med jeziki, kulturami in identitetami in da potrebujejo dodatna usposabljanja in čim večjo avtonomijo pri svojem delu. Sprejeti so bili naslednji cilji: uskladitev dejavnosti jezikovnega izobraževanja na vseh ravneh, zmožnost govorcev slovenščine za uporabo jezikovnih priročnikov in jezikovnih tehnologij, ozaveščenost o različnosti sporazumevalnih potreb in načinov sporazumevanja, večjezikovna in medkulturna ozaveščenost ter spremljanje jezikovnega stanja.

Za nas je zanimiva tudi točka 2.1.4, kjer *Resolucija* obravnava slovenščino kot drugi in tuji jezik. Zapisano je, da je dostop do znanja oz. učenja slovenščine temeljnega pomena, saj se s tem pripadniki manjšin, priseljenci ter tujci lažje vključujejo v družbo in imajo enake možnosti na vseh področjih življenja kot večinsko prebivalstvo. V zakonskih okvirih mora biti zagotovljena pravica do uporabe lastnega jezika in kulture. Otroci in mladi priseljenci, ki se vključijo v slovenski izobraževalni sistem, se učijo slovenščino, ki za zdaj nima definiranega obsega ali oblike. Po navadi poteka vzporedno z rednim poukom enkrat do dvakrat tedensko. Odraslim brezplačni dostop do učenja slovenščine kot drugega jezika omogoča *Uredba o načinih in obsegu programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije*, ki pa velja le za priseljence iz tretjih držav. V dokumentu piše tudi, da naj se omogoča možnosti učenja jezika tudi staršem, katerih otrok je v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu. Sprejet je bil naslednji cilj: širjenje ali izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti v slovenščini kot drugem in tujem jeziku. Kot ukrepi so naštetih prenova normativov, oblikovanje posebnega učnega načrta za slovenščino kot drugi/tuji jezik, ustrezna gradiva itd. Učitelje je potrebno ustrezno usposobiti za delo z ljudmi, katerih slovenščina ni prvi jezik, za nepismene tujce in za poučevanje na tujih univerzah. Učečim se bo namenjena izdelava posebnih programov za opismenjevanje nepismenih tujih govorcev, uredilo naj bi se področje štipendiranja, usposobilo javne uslužbenke za delo s tujimi govorcami in širilo jezikovne zmožnosti v slovenščini v zamejstvu in izseljenstvu. Predvidenih sredstev za vse naštetih je bilo pol milijona evrov, predvideni učinki pa so izboljšanje kakovosti in dostopnosti izobraževanja za različne skupine govorcev.

Resolucija v točki 2.1.5 obravnava jezik manjšin in priseljencev v RS. Pripadniki obeh manjšin in romske skupnosti imajo enake jezikovne pravice kot ostali državljani Slovenije. Možnosti učenja materinščine so zagotovljene govorcem drugih jezikovnih skupnosti po bilateralnih pogodbah, ti jeziki pa se v šolah izvajajo v obliki dopolnilnega ali izbornega predmeta, opredeljeni pa niso kot prvi, temveč kot tuji jeziki. Cilj te točke je zagotoviti pogoje za učinkovito jezikovno in družbeno integracijo govorcev manjšinskih jezikov. Predvideni ukrepi so jezikovno usposabljanje javnih uslužbencev za delo na področjih narodnih manjšin, izobraževanje prevajalcev in tolmačev, promocija neslovenskih jezikov na področju izobraževanja, kulture, medijev, znanstvenega raziskovanja in zagotovitev ustreznega prostora v programih javnih medijev v jezikih tujih govorcev, če si tega želijo. Predvidenih sredstev je bilo 300 tisoč evrov, predvideni učinki pa usposobljeni javni uslužbenci, usklajeno načrtovanje in izvajanje jezikovnih politik, ustrezna medijska prisotnost jezikov manjšin in priseljencev itd.

Pogledali si bomo še točko 2.1.6, ki govori o tujih jezikih. Zastavljeni cilj je zagotavljanje kakovosti in optimizacija poučevanja ter učenja tujih jezikov. Ukrepi za učitelje so seznanjanje šolnikov z državno jezikovno politiko na področju tujih jezikov, njihovo strokovno usposabljanje, spodbujanje inovativnih pristopov k učenju in poučevanju, spodbujanje sodelovanja med učitelji tujih jezikov in materinščine itd. Učecim se se omogoči svetovanje glede izbire tujih jezikov, izdelava se ustrezna učna gradiva, certificira pridobljena znanja in krepi zavedanje o pomenu znanja prvega jezika za razumevanje drugih. Odrasle govorce se za učenje tujih jezikov spodbuja na delovnem mestu in drugje, spodbuja se izobraževanje tolmačev in prevajalcev za potencialno deficitarne jezike in sprotno izobraževanje članov prevajalskih in lektorskih služb na jezikovnem in strokovnem področju. Temu področju je bilo prav tako namenjenih 300 tisoč evrov, med učinki pa so med drugim predvideni zvišanje kakovosti poučevanja in znanja tujih jezikov, širjenje nabora jezikov in povečanje možnosti izbire med njimi.

Pod točko 2.2.4 je obravnavana terminologija in večjezičnost. Cilji in ukrepi so enaki kot v *Osnutku*, predvidenih sredstev je bilo 600 tisoč evrov, predvidena učinka pa dostopnost večjezičnih in terminoloških baz podatkov ter poenotenje terminologije (*Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018*).

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 je tudi krovni dokument za *Akcijski načrt za jezikovno izobraževanje (2015)* in *Akcijski načrt za jezikovno opremljenost (2015)*.

Oba dokumenta zasledujeta cilje, določene v *Resoluciji. Akcijski načrt za jezikovno izobraževanje* (2015: 4–5) predvideva pet ciljev, in sicer: uskladitev dejavnosti jezikovnega izobraževanja na vseh ravneh, zmožnost govorcev slovenščine za samostojno uporabo priročnikov in drugih virov, ozaveščenost o različnosti sporazumevalnih potreb, večjezična in medkulturna ozaveščenost ter spremljanje jezikovnega stanja. Ti cilji naj bi pripeljali do ustreznega načrtovanja in izvajanja jezikovne politike, učitelji in učeči se bi znali kompetentno uporabljati priročnike in druge vire, kar bi vodilo do učinkovitejšega in strpnjšega sporazumevanja med različnimi skupinami, dvignila bi se tudi toleranca do različnih skupin. Ustrezen nadzor nad dogajanjem pa bi pripeljal do učinkovitejšega načrtovanja in izvajanja jezikovne izobraževalne politike.

Akcijski načrt za jezikovno opremljenost (2015: 4, 18–19) pa predlaga aktivnosti, ki so potrebne za uresničitev Resolucije in v njej določenih ciljev. Vsi izvajalci aktivnosti naj bi bili izbrani na javnih razpisih. Med cilji so na primer infrastrukturni center, razni slovarji, portali in priročniki, njihovo uresničenje pa je odvisno od uspešnosti prijav na javnih razpisih in razpoložljivosti proračunskih sredstev v ta namen.

4.2 Povezanost jezika in identitete

Popisni podatki kažejo vedno večjo pestrost maternih jezikov prebivalstva Slovenije, hkrati pa se slovenščina kaže kot vitalen državni jezik, saj število tistih, ki ga smatrajo kot svoj materni jezik, narašča. Jezikovno strukturo prebivalstva Slovenije spreminjajo zlasti imigracijski tokovi. Po osamosvojitvi Slovenije se struktura imigracijskih tokov v državo ni bistveno spremenila. Še vedno se sem v največjem številu priseljujejo državljani nekdanje Jugoslavije, zlasti Bosne in Hercegovine. 1. januarja 2011 je bilo 11 odstotkov prebivalcev Slovenije tistih, katerih prvo prebivališče je bilo v tujini. Jezikovno strukturo prebivalstva Slovenije spreminja tudi proces asimilacije. Jezik priseljencev se prenaša iz roda v rod predvsem v okviru družine, in sicer na podlagi govornih vzorcev staršev. Zato se pri priseljencih pogosto dogaja, da t. i. tretja generacija priseljencev jezika staršev ne obvlada več, če poleg družinske ne obstaja še zadostna družbena podpora. Redko se zgodi, da priseljenci dobro obvladajo dva jezika, zato prihaja do pojava enojezične asimilacije (Medvešek, Bešter, 2012: 8–9).

Jezik je med najmočnejšimi zunanjimi kazalci identitete, ki se v priseljenjskih skupnosti prenaša iz roda v rod, večinoma v okviru družine. Jezik igra pomembno vlogo pri oblikovanju in ohranjanju etničnih skupnosti, je namreč temeljni kazalnik etnične identitete. Jezikovna

politika je ena ključnih državotvornih politik, saj ohranja koherentnost in samosvojost naroda (Roter, 2007: 302–303). Kljub pomembnosti jezika se zdi, da je ta prvi kazalnik priseljske kulture, ki se izgubi v prenosu med generacijami. Znanje jezika države sprejemnice je pomembno, če pa prihaja do neprostovoljnega opuščanja maternega jezika, pa to lahko privede do neuspešno izvedene integracije. Ključni element mednarodnega varstva narodnih manjšin je zato zagotavljanje pogojev za rabo, ohranjanje in razvoj manjšinskih jezikov (Roter, 2007: 302–303 in Medvešek, 2007: 354–355).

Jezik in identiteta sta povezana, ne le na področju kolektivne identitete, temveč tudi pri raznih identitetnih procesih pri posameznikih in skupinah (Stabej, 2007: 14). Identifikacija je sestavljena kot prepoznavanje skupnih izvorov in značilnosti z drugo osebo ali skupino, vzdržujejo pa jo nekateri materialni in simbolični viri. Viri se spreminjajo, s tem pa lahko rečemo, da se tudi identifikacija spreminja (Razpotnik, 2004: 15).

Jezik lahko predstavlja sporazumevalno sredstvo in sporazumevalno oviro. Sporazumevalno sredstvo je jezik tistim, ki ga govorijo, ovira tistim, ki ga ne (Stabej, 2007: 14). Zmožnost komunikacije v nematernem jeziku posamezniku pomeni povečanje lastnega intelektualnega kapitala, uspešna medkulturna komunikacija pa prinaša ekonomske prednosti politike poučevanja jezikov, kar predstavlja hkrati strošek in korist za državo (Čok, 2005 : 32).

V Popisu prebivalstva 2002 sta 240.602 osebi kot prvi jezik navedli jezik, ki ni slovenski (Ferbežar, 2007: 195). Marsikateri priseljenc se je integriral v slovensko družbo tako, da je sčasoma usvojil slovenščino iz okolja, naslednje generacije pa so jo tudi s pomočjo šolanja privzele za dominantni sporazumevalni jezik (Stabej, 2005: 15–16). Slovenščina in srbohrvaščina sta bili v intenzivnejšem stiku od začetka 20. stoletja, po osamosvojitvi pa je srbohrvaščina postala tuji jezik, slovenščina pa je dobila status uradnega jezika (Balažic Bulc, 2004, 78). Do osamosvojitve je v državi živelo precej ljudi, ki se v slovenščini niso dejavno sporazumevali, saj so zaradi podobnosti jezikov računali na to, da jih bodo slovenski govorniki razumeli. Na neznanje slovenščine je vplivalo tudi dejstvo, da je imela srbohrvaščina privilegirani status, saj so se ga učili tudi tujci, ki so imeli karkoli opraviti z Jugoslavijo (Stabej, 2005: 15–16). T. i. speča imigracija (priseljenci, ki so že pred osamosvojitvijo države živeli v Sloveniji) se je večinoma integrirala in postala jezikovno stabilizirana (Stabej, 2006: 311).

4.3 Definicija prvega, drugega, tujega in vmesnega jezika

Prvi jezik je s stališča posameznika tisti jezik, ki se ga začne učiti kot prvega. Prvi je tudi po svoji pomembnosti, tudi zato, ker v nekaterih segmentih učenje poteka celo življenje. Prvi jezik je sredstvo identifikacije z določeno jezikovno in družbeno skupnostjo, sredstvo čustvovanja in sporazumevanja z govornici istega jezika. Pri učenju drugega jezika je človekova socialna identiteta po navadi že določena, potreba po ohranjanju te identitete pa lahko privede do težjega usvajanja drugega jezika. Zato imajo otroci manj težav z učenjem drugega jezika, saj se njihova socialna identiteta šele oblikuje. Meja med dolгим in kratkim bivanjem na nekem območju nam pove, ali se oseba uči jezika tega okolja kot drugega jezika ali kot tujega jezika. O učenju drugega jezika govorimo, kadar oseba namerava dalj časa ali stalno prebivati v nekem okolju, o učenju tujega jezika pa, kadar se oseba namerava vrniti v svoje okolje. Vprašanje je, kje je meja med dolгим in kratkim bivanjem (Pirih Svetina, 2005: 9–13).

Procesa učenja prvega in drugega jezika sta si podobna, se pa tudi razlikujeta. Otrok, ki usvaja prvi jezik, ima manj znanja o svetu kot nekdo, ki se uči drugega jezika. Otrok, ki se uči prvega jezika, je zelo motiviran za učenje, saj to pomeni, da bo lahko komuniciral z ostalimi, pri osebi, ki se uči drugega jezika, pa obstajajo druge vrste motivacij, in sicer ločimo med integrativno in instrumentalno motivacijo. Integrativna se pojavi, ko se posameznik želi identificirati s kulturo drugega jezika, instrumentalna pa takrat, ko želi posameznik doseči neke cilje v določenem jezikovnem okolju. Prvem jeziku posvečamo več časa za učenje kot drugemu, v normalnih okoliščinah bo otrok, ki usvaja prvi jezik, imel status rojenega govorca in ne bo potreboval posebnih navodil za usvojitev pravil tvorbe in rabe jezika. Drugi jezik je vsak jezik, ki ni prvi jezik, sem spadajo tudi tuji jeziki in jezik okolja (Kranjc, 2004: 146–149). Pojavljajo se razlike v definiciji drugega jezika, pri definiciji Nataše Pirih Svetina govorimo o kratko- in dolgoročnem bivanju, pri definiciji Simone Kranjc pa tega ni.

Že ob vstopu v proces učenja drugega/tujega jezika se posamezniki med seboj razlikujejo po starosti, osebnostnih lastnostih, nadarjenosti za učenje, motivaciji itd. Ti dejavniki vplivajo na uspešnost učenja (Pirih Svetina, 2005: 35). Tri temeljne sestavine, ki omogočajo učenje novega jezika, so motivacija za učenje, jezikovna sposobnost in dostop do jezika (Pirih Svetina, 2005: 13).

Ko se ljudje začnejo učiti drugega/tujega jezika, pride do pojava, imenovanega vmesni jezik. Učeči se oblikuje vmesni jezik z jezikovnimi prvinami prvega jezika in še katerega naučenega drugega jezika (Ferbežar, 2007: 195). Vmesni jezik je mogoče pojmovati na dva načina – kot faze v procesu učenja, ki imajo kot manj obstojni jezikovni sistemi več možnosti razvoja, ali

kot do kaj stabilne oblike jezikovne zmožnosti z značilnostmi prvega, ciljnega in še katerega jezika iz posameznikove jezikovne zmožnosti (Ferbežar, 2007: 194). Prevlada določenega jezika je odvisna od več dejavnikov. Vmesni jezik bo posameznik uporabil takrat, ko nek jezik obvlada samo delno. Na izbiro prevladujočega jezika vplivajo tudi težave pri rabi jezika, pomanjkanje tujejezičnih ustreznih besedam v prvem jeziku in potreba po ustreznem izražanju samega sebe (Baloh, 2005: 141).

Ena od strategij za učenje in rabo tujega jezika je jezikovni prenos, ki je lahko pozitiven ali negativen. Negativen prenos, ki izvira iz razlik v jezikovnih sistemih, povzroča interference oz. medjezikovne napake. Poleg jezikovnega prenosa poznamo še naslednje strategije za učenje jezika: posploševanje, poenostavljanje, izogibanje itd. (Ferbežar, 2007: 194–195).

Najpogostejše napake, ki nastajajo pri jezikovnem prenosu iz dveh sorodnih jezikov, so po raziskavi, ki temelji na pisni produkciji, naslednje: napake pri zapisovanju vejice (npr. hrano ne kuham jas [0] ampak ta glavna kuharica), glasovnih premenah (npr. gdo – kdo, opčutek – občutek), sklanjatvenih vzorcih (npr. krokodilima – krokodilom, v dobrim – v dobrih), rabi konektorjev (npr. katera je nora – ki je nora, kam greva midva – kamor greva midva), stalnem besednem redu (npr. zdele so mi se – zdele so se mi) in dvojini (npr. smo se poročili – sva se poročila). Pri negativnem prenosu iz srbohrvaščine v slovenščino nastajata dve vrsti napak, take, ki nastanejo zaradi razlik med jezikovnima sistemoma in take, ki nastanejo zaradi prenašanja jezikovnih vzorcev s pomočjo dobesednega prevajanja. Iz analize napak vidimo, katerim področjem poučevanja slovenščine moramo dati prednost, če imamo pred seboj govorce sorodnih jezikov (Balažic Bulc, 2004: 80–87).

Prvi jezik ima pomembno vlogo, saj vpliva na oblikovanje posameznikove identitete, vendar pa strokovnjaki opozarjajo tudi na pozitivne učinke pouka tujih jezikov, saj se z učenjem presegajo meje enega jezika in se razvijajo medkulturne sposobnosti. Slovenci se še nismo do konca otresli občutka ogroženosti, zato je za nas in našo identiteto tako pomemben status maternega jezika (Grosman, 2005: 37, Tokarz, 2005: 68).

5 Izobraževanje priseljencev v Republiki Sloveniji

5.1 Pregled zakonodaje, ki ureja izobraževanje priseljencev

Izobraževanje migrantov obravnava več dokumentov. Mi si bomo pogledali le nekatere slovenske in evropske dokumente, ki omenjajo izobraževanje tujcev oz. priseljencev.

V *Uredbi o integraciji tujcev*, ki obsega *Uredbo o integraciji tujcev* iz leta 2008 in *Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o integraciji tujcev* iz leta 2010, je v drugem členu (pomoč pri integraciji) zapisano, da so tujci med drugim upravičeni do učenja slovenskega jezika in seznanjanja z zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo, do vključevanja v izobraževalni sistem in do informiranja o vključevanju v slovensko družbo. Tretji člen uredbe določa, da so do brezplačnega učenja jezika in seznanjanja z zgodovino in kulturo so upravičeni vsi državljani tretjih držav, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje ter družinski člani z dovoljenjem za začasno prebivanje, ne glede na dolžino prebivanja v Sloveniji. Prav tako so to te pravice deležni tisti, ki že vsaj dve leti prebivajo v državi na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje ter njihovi družinski člani. V četrtem členu je zapisano, da minister za šolstvo s pravilnikom določi obseg, vsebino in trajanje programov učenja jezika in seznanjanja s kulturo, postopek pa se začne na zahtevo tujca. Tujci z dovoljenjem za stalno prebivanje se lahko udeležijo programov učenja slovenskega jezika v skupnem obsegu 180 ur. Tujci z dovoljenjem za začasno bivanje so upravičeni do 60 ur programa, tisti, ki pa so prej imeli dovoljenje za začasno prebivanje, zdaj pa imajo dovoljenje za stalno prebivanje, pa so upravičeni do ponovne udeležbe v obsegu 120 ur. Programi so brezplačni, tujci pa krijejo vse preostale stroške. Program seznanjanja z zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo obsega največ 30 ur.

V *Zakonu o osnovni šoli* v 8. členu piše, da se lahko dodatno organizira pouk slovenščine za tiste otroke slovenskih državljanov, katerih materni jezik ni slovenščina in tudi pouk njihovega maternega jezika in kulture. V 10. členu pa je zapisano, da imajo otroci, ki so brez slovenskega državljanstva, enake pravice do osnovnošolskega izobraževanja kot državljani Republike Slovenije.

Tudi *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (2011: 138–139) obravnava učenje slovenščine za učence, kateri materni jezik ni slovenščina, in učenje maternega jezika ter kulture za te učence. Omenja se možnosti iz *Zakona o osnovni šoli*, vendar pisci poudarijo, da ni določen ne obseg ne oblika dodatnega pouka, kar pomeni, da je potrebno najti sistemsko

rešitev in vse ustrezno opredeliti. Sodeč po anketi, ki so jo izvedli pisci *Bele knjige* 72–94 odstotkov vprašanih iz različnih skupin meni, da bi šole morale ponuditi dodatne ure pouka za učenje slovenščine učencem, katerim ta ni prvi jezik. Mnenja se delijo pri učenju materinščine, ki ni slovenščina, v večini se strinjajo s to idejo ravnateljci, medtem ko se učitelji in starši ne. Predlagane rešitve so bile strnjeno učenje slovenščine, skupaj z rednim poukom, šole naj samostojno oblikujejo skupine za učenje maternega jezika in kulture za učence, katerim materni jezik ni slovenščina, vsaka skupina pa je deležna ene take ure na teden.

Izobraževanje otrok migrantov obravnavajo tudi evropski dokumenti. V 14. členu *Direktive Sveta Evropske skupnosti št. 2001/55/ES*, ki govori o azilantih, je zapisano, da imajo mladoletniki, ki uživajo začasno zaščito v državi gostiteljici, odobren dostop do izobraževalnega sistema pod istimi pogoji kot državljani te države. Dostop do splošnega izobraževanja se lahko dovoli tudi odraslim, ki uživajo začasno zaščito. Tudi v 23. členu je zapisano, da države članice lahko dovolijo družinam z mladoletnimi otroki dokončanje šolskega leta, če obiskujejo šolo v državi članici.

V *Direktivi Sveta Evropske skupnosti (77/486/EGS)* piše, da države članice sprejmejo ustrezne ukrepe za brezplačno poučevanje otrok migrantov in ukrepe za usposabljanje učiteljev, ki opravljajo tako poučevanje. Obenem se sprejmejo tudi ukrepi za spodbujanje učenja maternega jezika in kulture izvora za otroke priseljencev.

Pravica o dostopu do izobraževanja pa je zapisana tudi v *Direktivi Sveta Evropske skupnosti št. 2004/83/EC*. Celovit dostop do izobraževanja imajo tako vsi mladoletniki s priznano mednarodno zaščito, odraslim pa je omogočen dostop do splošnega izobraževalnega sistema.

5.2 Izobraževanje otrok priseljencev v Sloveniji in vloga vzgojno-izobraževalnega sistema.

Z izobraževanjem otrok migrantov smo se v Sloveniji začeli ukvarjati že v prvem letu obstoja države, ko je k nam prišlo večje število beguncev iz Bosne, kjer je divjala vojna. Šolsko leto 1992/1993 se je začelo decembra 1992. Pogoje za poučevanje so pomagale urejati občine, poučevali pa so prisilno priseljeni iz BiH, ki pa niso bili vsi ustrezno pedagoško izobraženi. Zakaj se ti učenci niso priključili izobraževanju, ki so ga bili deležni slovenski državljani, je pojasnilo Ministrstvo za šolstvo in šport z besedami, da se bodo ti otroci vrnili nazaj v

domovino, vključenost v slovenski šolski program pa bi pomenila začetek asimilacije, česar nista želeli ne slovenska ne bosanska vlada. Obe vladi sta namreč pričakovali, da bo vojna trajala le nekaj mesecev. To vzporedno izobraževanje begunskih otrok je bilo manj zahtevno kot slovensko, pa tudi prostorske razmere niso bile najboljše, zato so starši begunskih otrok želeli, da bi se njihovi otroci vključili v slovenski izobraževalni program. Na drugi strani pa so se pojavile zahteve slovenskih staršev, da ne želijo imeti beguncev v razredih svojih otrok. V šolskem letu 1995/96 so se begunski otroci vključili v slovenske osnovne šole, razen v Postojni, kjer niso bile primerne prostorske razmere. Do takrat se je odklonilni odnos do prisilno priseljenih precej zmanjšal, saj je le odstotek šol poročal o pritožbah staršev slovenskih otrok (Vrečer, 2007: 110–113).

Vzgojno-izobraževalni sistem je pomemben medij socializacije, saj iz roda v rod prenaša prevladujoče kulturne prakse, je ideološki aparat, ki pripomore k homogenizaciji prebivalstva. Medvešek (2010: 97–98) navaja Eriksenovo mnenje, pa mora sodoben vzgojno-izobraževalni sistem vključevati tudi spoznanje, da sta etnična raznovrstnost in homogenizacija dva kontitativna trenda realnosti, šola kot javni prostor pa je odličen poligon za razvijanje pozitivnega vrednotenja raznolikosti.

Vzgojno-izobraževalni sistem igra tudi eno izmed ključnih vlog v procesu integracije otrok priseljencev v državi sprejema. Država lahko z ustreznimi politikami veliko pripomore k uspešnemu vključevanju otrok priseljencev v šolski sistem in novo okolje. Najbolje delujejo celovite strategije na vseh ravneh izobraževalne vertikale. Največ ukrepov je sicer usmerjenih v osnovnošolsko izobraževanje, čeprav se je začelo namenjati pozornost tudi predšolskemu in srednješolskemu izobraževanju (Medvešek, Bešter, 2010: 205). Z učenjem jezikov bi se morali sistematično ukvarjati že na ravni predšolske vzgoje, saj je predšolsko obdobje pomembno za razvoj govora in seznanjanja s pisnim jezikom, otroški vrtci pa so prvi prostor, kjer se migrantski otroci prvič učijo slovenščino izven svojega družinskega okolja (prav tam: 216).

Učenci priseljenci so v znanju slovenščine po navadi začetniki. S preselitvijo postane slovenščina njihov drugi jezik. Učenci priseljenci se torej naravno srečujejo z vsaj dvema jezikoma – jezikom staršev in jezikom novega okolja. Govorci slovenščine kot drugega jezika imajo drugačen izhodiščni položaj za učenje slovenščine, drugačno sporazumevalno zmožnost in potrebe, kar vpliva na izbiro vsebin in pristopov k poučevanju. Ustrezen način razvijanja sporazumevalne zmožnosti otrokom priseljencem omogoča uspešno usvajanje učne snovi, kar

pripelje do tega, da v procesu šolanja pridobi enaka znanja kot ostali učenci in jim je s tem enakovreden (Knez, 2012: 49–50).

Migrantski otroci imajo lahko slovensko državljanstvo, lahko so državljani EU, državljani tretjih držav, so prisilci za mednarodno zaščito ali begunci. Kot smo videli v poglavju o zakonodaji, imajo otroci ne glede na pravni status pravico do vključevanja v osnovno šolo pod enakimi pogoji kot slovenski državljani. Razlike se pojavijo pri vpisu v srednje šole, državljani tretjih držav se lahko vpišejo le tja, kjer so še prosta vpisna mesta. Tistim otrokom, ki se preselijo v toku šolanja, je prvo leto po vključitvi na voljo določeno število ur pomoči, ki jih odobri Ministrstvo za šolstvo. Za vsakega migrantskega otroka mora učitelj pripraviti individualni učni načrt, skupaj z merili za ocenjevanje (Medvešek, Bešter, 2010a: 101–102). Težave pri ocenjevanju učnega uspeha migrantskih otrok se pojavljajo iz različnih razlogov – vključevanje v pouk sredi leta, veliko število predmetov, neuskkljenost učiteljev, težave pri pisanju testov itd. (Medvešek, Bešter, 2010: 226).

Za otroke migrante, ki ne znajo slovensko, je praviloma odobrena največ ena ura dodatnega pouka slovenščine na teden, kar zneso 35 ur na leto, ta vsota pa se zdi zelo majhna (Medvešek, Bešter, 2010a: 111). Organizacijo teh tečajev za otroke, ki so tuji državljani in potrebujejo pomoč pri učenju slovenščine, *Zakon o osnovni šoli* predvideva šele od leta 2007 (Medvešek, Bešter, 2010: 219).

V zvezi v učenjem slovenščine Mihaela Knez ob izpeljavi številnih projektov na temo izobraževanja otrok priseljencev izpostavlja naslednje zaključke. Učenje jezika je kompleksen proces, odvisen od zunanjih in notranjih dejavnikov. Misel, da se otroci jezika naučijo mimogrede, ne drži, učenje je uspešnejše, če je otrok izpostavljen sistematičnemu in kontinuiranemu načinu učenja slovenščine. Učenje slovenščine je na začetku zahtevno, saj ima mnogo pravil in izjem, zato je potrebno veliko vaj za ustno in pisno sporazumevanje ter čas. Nesistematiziran pouk vodi v fosilizacijo napak in v stagnacijo v sporazumevalni zmožnosti. Pogoj za uspešno učenje je motivacija, k njenemu ohranjanju pa pripomore prijazno učno okolje in pozitivna vzpodbuda vseh udeleženi v procesu učenja. Za doseganje hitrega napredka bi bilo potrebno organizirati intenziven pouk slovenščine, česar pa v praksi ni, saj so otroci priseljencev deležni dodatne ure ali dveh slovenščine na teden. Hitro usvajanje jezika je pomembno, da se učenec lahko hitreje vklopi v šolsko dogajanje, drugače postaja vedno bolj pasiven in izgublja motivacijo za učenje jezika. Pomemben člen pri učenju jezika je tudi učitelj. Pristop pri poučevanju govorcev slovenščine kot drugega/tujega jezika je

drugačen kot pri poučevanju domačih govorcev. Posebna izobraževanja za učitelje so plačljiva, lahko pa si pomagajo z gradivo, ki jih ponuja Center za slovenščino. Pri poučevanju jezika kot drugega oz. tujega jezika je potrebno upoštevati tudi razumevanje jezikovne in socialne situacije, v kateri se znajdejo priseljenci in temu primerno zastaviti cilje poučevanja (Knez, 2012: 56–60, prim. tudi Medvešek, Bešter, 2010a: 112).

Največ pomoči se nudi otrokom, ki so se v Slovenijo šele preselili. Pri nas pa živijo tudi otroci z migrantskim ozadjem, ki so se v Sloveniji sicer rodili, a se prav tako lahko srečujejo s podobnimi težavami kot tisti otroci, ki so se šele preselili. Ko se torej ustvarjajo programi in ukrepi za uspešno šolanje, bi morali pomisliti tudi na tiste, ki so se v Sloveniji že rodili, čeprav je njihova izkušnja vključevanja v šolo drugačna od tistih, ki so se šele preselili. Pri obeh skupinah pa je potrebno upoštevati, da so to ljudje, ki so del neke heterogene skupine, ki so se preselile iz različnih držav, imajo različne kulturne vzorce, so pripadniki različnih etničnih skupin, imajo različna jezikovna znanja, vse to pa vpliva na uspešnost vključevanja v vzgojno-izobraževalni sistem (Medvešek, Bešter, 2010: 206–215).

5.3 Urejenost pouka neslovenskega maternega jezika in kulture

Kot smo omenili v prejšnjem poglavju o zakonodaji, imajo otroci slovenskih državljanov, katerih materni jezik ni slovenščina, pravico do pouka njihovega maternega jezika in kulture pa tudi do dodatnega dopolnilnega pouka slovenščine. Kot je zapisala Roter (2007: 326–327) v zborniku *Priseljenci – Študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*, so leta 1999¹⁰ pobudo za pouk maternega jezika otrok priseljencev dala društva Makedoncev, Albancev in Arabcev ter makedonsko in hrvaško veleposlaništvo v Sloveniji. Dopolnilni pouk maternega jezika učencev po navadi poteka enkrat tedensko. V šolskem letu 2003/2004 so se učenci tako lahko učili makedonskega, srbskega in hrvaškega jezika. V istem šolskem letu sta dve osnovni šoli kot izbirni tuji jezik ponujali hrvaščino, v pripravi pa so bili tudi učni načrti za ostale jugoslovanske jezike.

Avtorica prispevka v zborniku je tudi naredila raziskavo o ponudbi jugoslovanskih jezikov v šolah Mestne občine Ljubljana (MOL) v letu 2006. Iz rezultatov so razbrali, da ravnatelji niso opazili interesa za učenje teh jezikov, niso dobili ponudb oz. niso imeli ustreznega kadra, če

---

¹⁰ Poročilo Slovenije iz leta 2000 o izvajanju Okvirne konvencije Sveta Evrope o varstvu narodnih manjšin – *Report submitted by the Republic of Slovenia pursuant to Article 25, Paragraph 1, of the Framework Convention for the Protection of National Minorities*, ACFC/SR(2000)004, submitted on 29 November 2000, <http://www.refworld.org/docid/425502474.html>, 57. odstavek. (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

bi do pobude prišlo. Na dveh šolah v MOL se je bilo leta 2006 možno učiti hrvaščino kot izbirni predmet, na eni pa so jo organizirali kot krožek. Na dveh OŠ so prepustili izvedbo učenja hrvaškega in makedonskega jezika kulturnim društvom, na eni OŠ so opazili interes, a niso imeli kadra, še na dveh šolah pa so začeli načrtovati ponudbo hrvaščine kot izbirnega jezika (Roter, 2007: 326–327).

Po podatkih iz leta 2015 se samo 250 otrok v Sloveniji uči hrvaščine, srbsčine, bosanščine, albanščine in makedonščine. Zmeda se pojavlja že pri organiziranju pouka jezikov. Na primer pouk hrvaščine lahko poteka na tri načine: kot izbirni predmet, kot neobvezni izbirni predmet ali kot dopolnilni pouk. Po besedah učiteljev zanimanje za učenje teh jezikov s starostjo upada, še največ zanimanja je od drugega do petega razreda osnovne šole. Podlaga za uvedbo neobveznega izbirnega predmeta je status "sosednjega jezika", kar hrvaščini daje prednost pred drugimi jeziki z območja nekdanje Jugoslavije (Hrdlička Bergelj, 2015)

Na uspešnost vključevanja in dosežene rezultate poleg staršev vplivajo tudi sami učitelji. Že učenje slovenščine za migrantske otroke je oteženo, ker jo po navadi poučujejo učitelji slovenščine ali učitelji za dodatno učno pomoč, ne pa tisti kadri, ki bi bili usposobljeni za učenje slovenščine kot drugega oz. tujega jezika (Medvešek, Bešter, 2010: 222). Treba je posodobiti izobraževalne programe za bodoče učiteljske kadre in omogočiti čim več dodatnih izobraževanj za usposobljenost delati z migrantskimi otroki in njihovimi starši (Medvešek, Bešter, 2010a: 107).

Ko je novinar Mladine Tomica Šuljić leta 2003 pisal o popoldanskem pouku v srbskem jeziku, se je pod spletnim člankom pojavilo precej negativnih komentarjev. V komentarjih se je omenjalo, kateri so slovenski uradni jeziki in zakaj naj bi Slovenija skrbela za identiteto Neslovencev, v tem primeru Srbov (Roter, 2007: 328). Težko bo govoriti o uspešni integracijski politiki, če bo javno mnenje takšno, saj uspešnost zagotavlja ozračje strpnosti, spoštovanje različnih kultur in spoštovanje človekovih pravic posameznikov, kamor spada tudi ohranjanje njegove identitete (Roter, 2007: 328–329). Kljub javnemu mnenju za človekove pravice in družbene enakopravnosti skrbi uradna politika, ki je bolj demokratična od javnega mnenja.

6 Kulturno udejstvovanje in medijska zastopanost priseljencev v Republiki Sloveniji

6.1 O definiciji kulture in kulturnih društvih priseljencev

Definicij kulture je ogromno, vsem pa je skupno, da se ukvarjajo z vprašanjem, v čem si je neka skupina ljudi podobna oz. v čem se razlikuje od druge skupine, in da večina definicij poudarja prenosljivost kulture iz roda v rod (Lukšič Hacin, Milharčič Hladnik, 2011: 24). Kulturno razlikovanje je temeljni pogoj za določanje obstoja in delovanje neke etnične skupnosti (Čok, 2005: 24).

Preselitev priseljencev postavi v nove okoliščine, ki prinašajo družbeno-kulturne spremembe. V novi državi se prekine medgeneracijski prenos kulture. Čeprav družina in vertikalni medgeneracijski prenos ostaja ključna za ohranjanje izvirne kulturne dediščine, ta ni več odvisna samo in predvsem od družine, pojavijo se še sekundarni mediji socializacije in drugi dejavniki, npr. demografska struktura priseljske skupnosti in družbeni kontekst (Medvešek, Bešter, 2012: 14–15).

Za ohranjanje etnične identitete so potrebni simboli in druženja, kjer veliko vlogo igrajo razna društva, kjer se lahko združujejo pripadniki različnih etnij. Nekateri pripadniki novih manjšinskih skupnosti so se asimilirali in svojo kulturo ohranjali le v zasebnem življenju, drugi so se želeli bolj organizirati in ustanovili društva. (Medvešek, 2007: 339–340).

V Sloveniji so kulturna društva nastala kmalu po osamosvojitvi, rabo priseljskih jezikov na področju kulturnih dejavnosti pa spodbuja tudi slovenska zakonodaja. Delovanje kulturnih društev pri nas je amaterskega značaja, delo poteka prostovoljno, društva pa opozarjajo, da bi za svoje delovanje potrebovala stalno financiranje, kar bi omogočilo ohranjanje in razvoj kulturne identitete (Medvešek, Bešter, 2012: 15–16).

V nadaljevanju si bomo pogledali, kako so organizirane sodobne narodne skupnosti v Sloveniji.

Prve organizirane skupnosti Makedoncev so bila Društva študentov iz Makedonije, kulturno društvo Makedonija pa je bilo ustanovljeno leta 1992. Kmalu se je pokazala potreba po več društvih, ki jih je v Sloveniji 11, v Zvezi makedonskih kulturnih društev Slovenije pa je 9 članic. Na podlagi dvostranskega dogovora med Makedonijo in Slovenijo poteka dopolnilni pouk makedonskega jezika in kulture, člani Zveze se letno udeležijo več kot 40 kulturnih

prireditve, veliko truda pa se vlaga v ustavno priznanje manjšinskega statusa (Dimitrievski, 2014: 19–23).

Prvo hrvaško društvo je bilo ustanovljeno leta 1990, trenutno pa jih deluje 11 in so združena v Zvezo hrvaških kulturnih društev. Pouk hrvaškega jezika je organiziran v Ljubljani, Mariboru in Novem mestu. Večina društev izdaja svoje časopise, organizirajo pa tudi Teden hrvaške kulture (Ivanjko, 2014: 35–36).

V Sloveniji so bili Albanci že leta 1989 organizirani v politični stranki in v Kulturnem društvu Albancev Migjeni, na Filozofski fakulteti je bil organiziran lektorat za albanski jezik. Danes deluje 10 društev, 5 jih je združenih v Zvezo kulturnih društev Albancev v Sloveniji. Največji uspeh so dosegli z *Deklaracijo Republike Slovenije o položaju narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji* (sprejeta 1. 2. 2011)¹¹ (Berishaj, 2014: 46–48).

Bošnjaki se v Sloveniji organizirajo predvsem na področju kulture in religije. Večina kulturnih društev je nastala v začetku 90. let, takrat so bila bolj humanitarna združenja za pomoč beguncem. Leta 1996 je bila ustanovljena Bošnjaška kulturna zveza Slovenije, ki neguje bošnjaško tradicijo, kulturo in jezik. Izdaja tudi časopis *Bošnjak*, na Radiu Študent pa imajo oddajo *Podalpski selam*. Leta 2014 je bilo v Zvezo povezanih 9 društev (Dedić, 2014: 63–64).

Prvi priseljenci iz Srbije so v Slovenijo prišli že v 16. stoletju. Danes pri nas delujeta dve zvezi srbskih društev, in sicer Zveza srbskih društev Slovenije in Zveza srbske diaspore Slovenije. Prva združuje 14, druga pa 13 društev. Ostalih 13 društev ni včlanjenih v nobeno od zvez. Poglavitni cilji večine društev so ohranitev maternega jezika, kulturne dediščine in etnične identitete. Posamezna društva organizirajo pouk v srbskem jeziku in objavljajo razne publikacije (Žikić, 2014: 80–83).

Črnogorska populacija v Sloveniji je v državi zastopana že s tretjo in četrto generacijo. Zaradi potreb ohranjanja etnične identitete so se začeli združevati v društva in danes tako deluje 6 društev in Zveza črnogorskih društev Slovenije. Dejavnosti društev obsegajo organizacijo srečanj s kulturnimi in izobraževalnimi vsebinami, Zveza pa ima tudi informativno funkcijo, s časopisom *Crnogorska riječ* in spletno stranjo informira širšo javnost o dejavnostih črnogorskega prebivalstva v Sloveniji (Lalović, 2014: 95–96).

---

¹¹ Deklaracija je dostopna na naslovu: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=102071> (Dostopno 16. 9. 2016).

6.2 Nacionalni program za kulturo 2014–2017

Pogledali si bomo še, kaj je o manjšinah zapisano v *Nacionalnem programu za kulturo 2014–2017*. Manjšine so omenjene v 13. poglavju, ki govori o slovenskem jeziku. Ker slovenski jezik v Republiki Sloveniji spada v vse dele družbenega življenja, mora država zagotavljati pogoje za učinkovito sporazumevanje, in sicer skozi zakonodajo in izobraževalni sistem. Država obenem izvaja tudi učinkovito jezikovno politiko javne rabe italijanskega oz. madžarskega jezika na območju občin teh dveh skupnosti ter na področju drugih manjšinskih in tujih jezikov. Nadalje se manjšine omenja v 15. poglavju z naslovom Človekove pravice in varovanje kulture. Sem spada zagotavljanje pogojev za kulturno dejavnost in ustvarjalnost obeh avtohtonih skupnosti, pripadnikov romske skupnosti, pripadnikov skupnosti, ki so navedene v *Deklaraciji Republike Slovenije o položaju narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji* (v nadaljevanju *Deklaracija*), ter pripadniki drugih etničnih skupnosti in priseljencev. V drugi točki 15. poglavja je zapisan ukrep o podpori izraženih kulturnih potreb pripadnikov narodnih skupnosti, ki so opredeljeni v *Deklaraciji*. S pomočjo JSKD se je povečala možnost za področno in območno integracijo skupnosti in priseljencev, ki so organizirani v društva in zveze. 12. 5. 2011 je vlada RS ustanovila Svet Vlade RS za vprašanja narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, leta 2012 ukinila in leta 2013 spet ustanovila. 18. poglavje govori o digitalizaciji. Tu so posebej poudarjene vsebine, ki so med drugim prilagojene tudi kulturnim potrebam etničnih manjšin (Nacionalni program za kulturo 2014–2017, 97–131).

6.3 O medijski zastopanosti priseljencev

Zakon o medijih obravnava zgolj zaščito slovenskega jezika in jezikov manjšin, o jezikih priseljencev pa ne govori. Število medijev, ki so v produkciji priseljencev, je dokaj majhno, saj so odvisni od financiranja države in prostovoljnega dela posameznikov. Oddaje v priseljskih jezikih se tako lahko sliši na Radiu Študent (RŠ) in postaji Mariborski radio Študent. RŠ je že leta 1991 začel z oddajo *Nisam ja odavde*, od 2012 poteka projekt *Tudi to je Slovenija*, predvajajo pa tudi oddaje *Podalpski selam* (v bosanskem jeziku), *Viza za budućnost* (delno v bosanskem jeziku), *Vjetar u leđa* (v hrvaščini) in *Kontrola leta* (v srbščini). Število tiskanih medijev se je od ustanovitve društev povečalo, bošnjaška Zveza tako npr. izdaja časopis *Bošnjak*, v srbskem jeziku so izdani glasilo *Glas Sandžaka*, časopis *Beseda*, revija *Otadžbina*, glasilo *Kontakt*, časopisi *Naš glas*, *Svetosavec*, *Mostovi* in glasilo *Naša reč*.

Hrvaške medije v Sloveniji zastopa glasilo iz Maribora, na Jesenicah so mladinski časopis *Deteljica* izdajali pri makedonskem društvu, prav tako makedonski pa je tudi časopis *Naše sonce* itd. Najbolj spremljan medij je televizija, tuji programi pa so pri nas dobro zastopani, saj so zaradi peticij organiziranih skupin operaterji kabelskih skupin začeli v svojih programskih shemah ponujati programe s področja nekdanje Jugoslavije (Medvešek, Bešter, 2012: 18–19).

Z mediji in manjšinami se ukvarja tudi Mirovni inštitut, ki je leta 2011 organiziral omizje s predstavniki narodnih skupnosti v Sloveniji in z vodstvom RTV Slovenije. Pogovarjali so se o ustvarjanju vsebin za pripadnike narodnih skupnosti. Prav tako je Programski svet RTV Slovenija dobil pobudo za spletni podportal na MMC, ki bi obiskovalcem nudil razne kulturne vsebine, ki drugače ne dobijo veliko pozornosti v medijih, ki so namenjeni širši javnosti (Žikič, 2014: 75–76). Glede oddaje so bili predstavniki narodnih skupnosti uspešni, saj se zdaj predvaja oddaja *NaGlas*, ki je na sporedu vsak drugi torek na prvem programu Televizije Slovenija. Od 18. septembra 2016 se na Radiu Slovenija predvaja tudi oddaja *Sami naši*, ki je prva oddaja za skupnosti nekdanje Jugoslavije na javnem radiu.

II Raziskovalni del

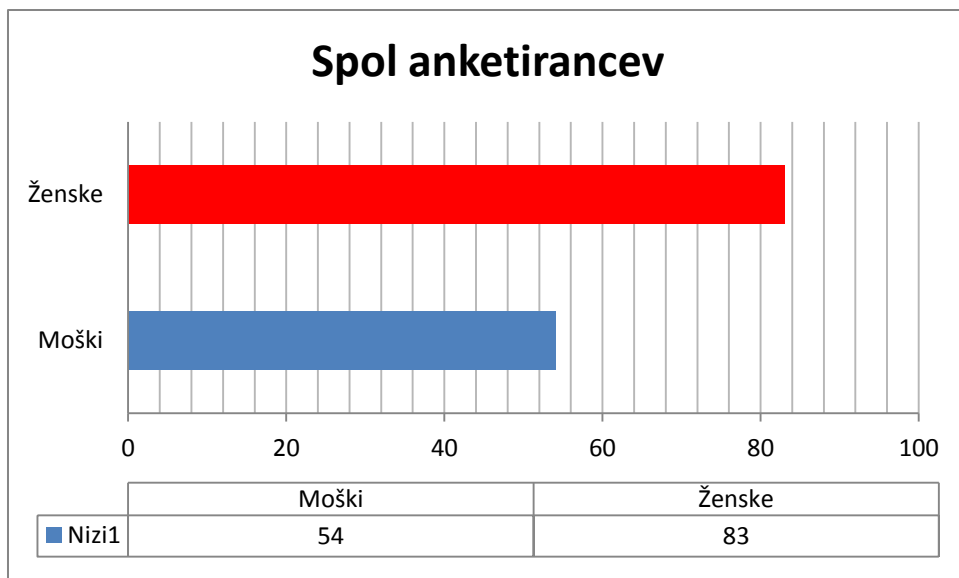
V teoretičnem delu smo naredili celovit pregled teorije in zakonov, ki urejajo področje novodobnih narodnih manjšin v Republiki Sloveniji. Spoznali smo se z definicijo integracije in priseljenjskimi strategijami. Nato smo se spoznali s slovensko zakonodajo, ki ureja področje jezikovne politike za novodobne slovenske manjšine. Pomemben del uspešne integracije priseljencev predstavlja izobraževanje, zato smo se tudi tu poglobili v zakonodajo, nato pa še v dejansko izobraževanje priseljencev. Ugotovili smo, da je vzgojno-izobraževalni sistem pomemben del socializacije, ki pripomore k razvijanju pozitivnega vrednotenja raznolikosti. Za konec smo pogledali še področji kulturnega udejstvovanja in medijske zastopanosti priseljencev v Republiki Sloveniji. Vse te teme smo skušali vključiti v naš vprašalnik in tako videti, kakšno je stanje v praksi.

1 Analiza ankete

Anketni vprašalnik je izpolnilo 137 oseb. Vprašalnik smo razdelili s pomočjo Hiše sreče in Srednje šole Jesenice, dostopen pa je bil tudi na spletni strani www.1ka.si. Vprašalnik je bilo mogoče rešiti med 3. majem in 16. junijem 2015. Anketiranci so prebivalci Jesenic in so priseljenci iz držav nekdanje Jugoslavije oziroma so potomci priseljencev iz držav nekdanje Jugoslavije. Anketa je bila sestavljena iz 21 vprašanj, ta pa so bila odprtega in zaprtega tipa. Odgovorov na vprašanja nismo lektorirali.

1.1 Spol anketirancev

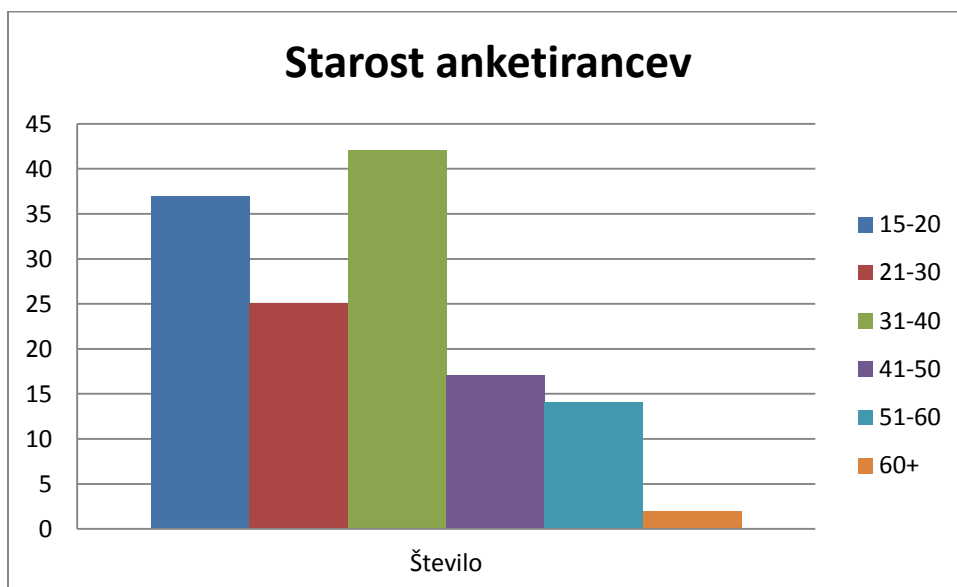
Slika 1: Spol anketirancev

Vprašalnik je rešilo 83 žensk (60,58 %) in 54 moških (39,42 %).

1.2 Starost anketirancev

Slika 2: Starost anketirancev

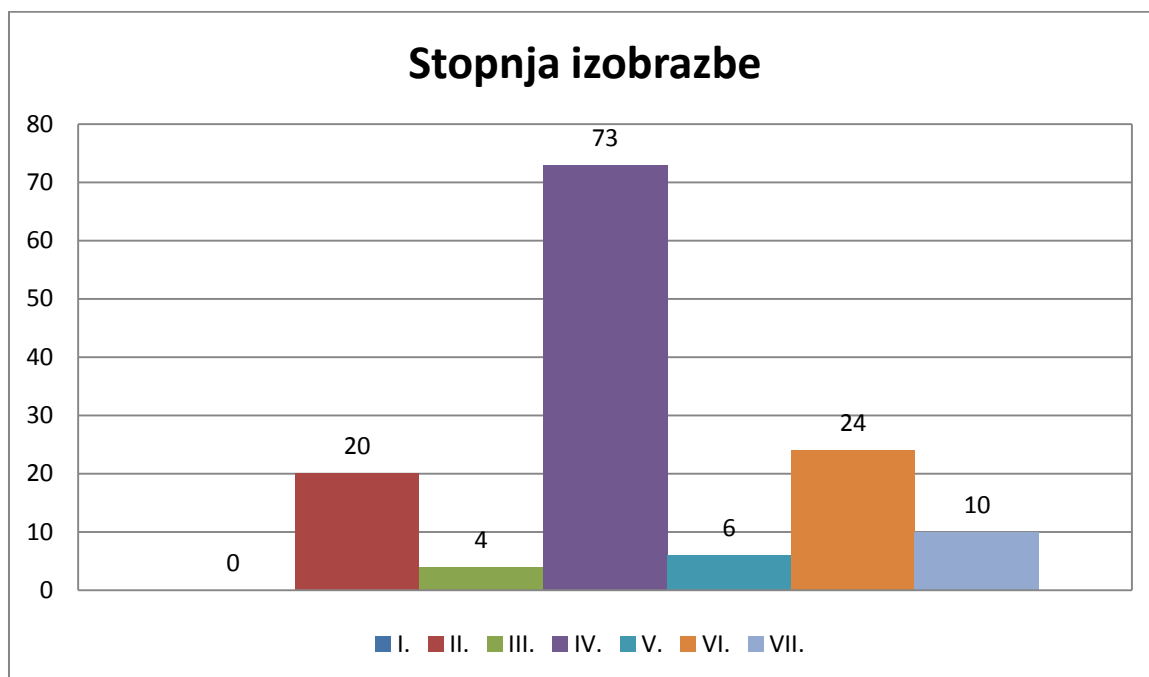

Anketirance smo razdelili v šest starostnih skupin. V skupino od 15 do 20 let spada 37 anketirancev (27 %), v skupino od 21 do 30 let 25 anketirancev (18,25 %), v skupino od 31 do 40 let 42 anketirancev (30,66 %), v skupino od 41 do 50 let 17 anketirancev (12,41 %), v skupino od 51 do 60 let 14 anketirancev (10,22) in v skupino nad 60 let 2 anketiranca (1,46 %).

1.3 Stopnja izobrazbe

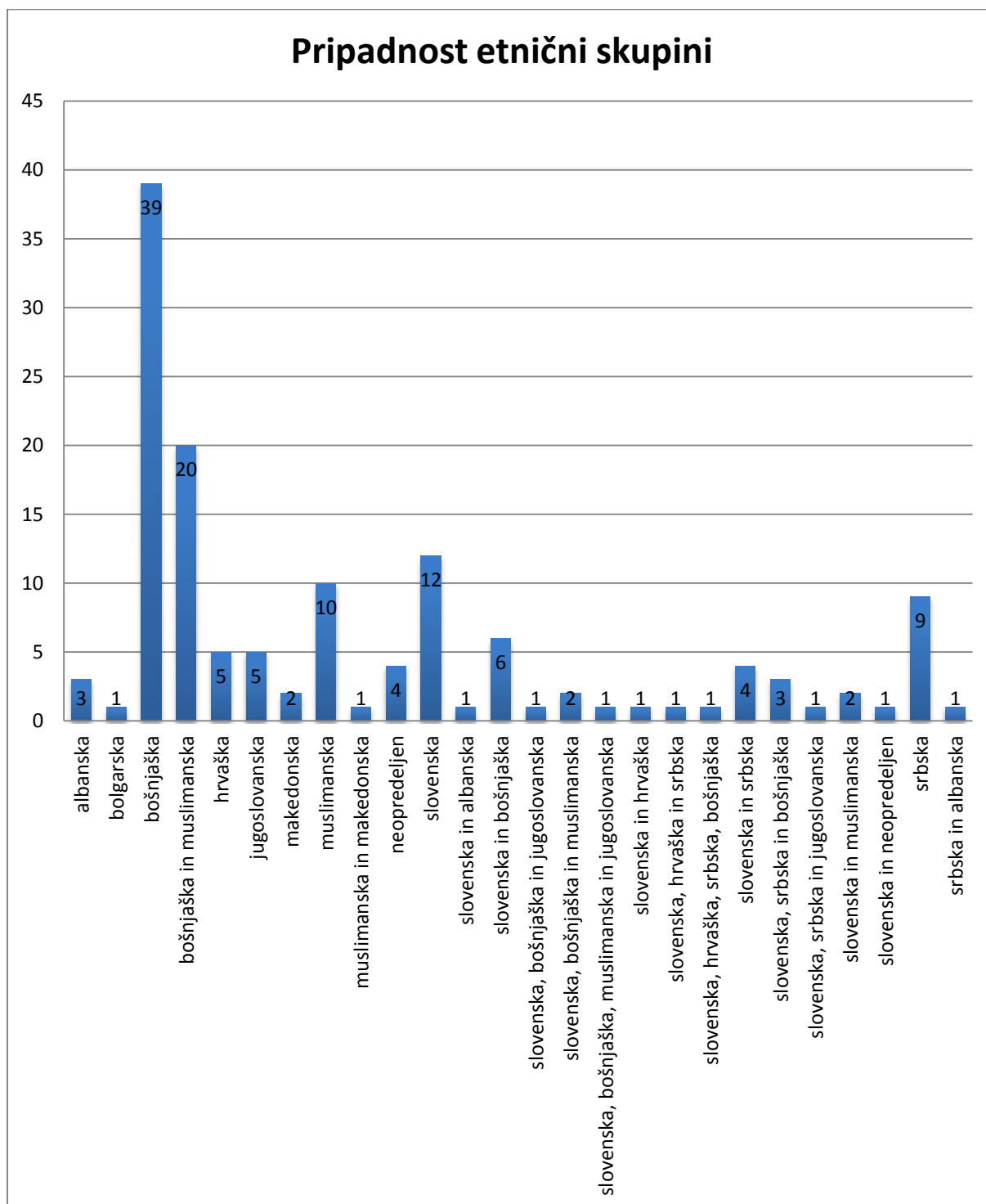
Slika 3: Stopnja izobrazbe

Drugo stopnjo izobrazbe je doseglo 20 anketirancev (14,60 %), tretjo stopnjo izobrazbe so dosegli 4 anketiranci (2,92 %), četrto stopnjo 73 anketirancev (53,28 %), peto stopnjo 6 anketirancev (4,38 %), šesto stopnjo 24 anketirancev (17,52 %) in sedmo stopnjo 10 anketirancev (7,30 %).

1.4 Pripadnost etnični skupini

Slika 4: Pripadnost etnični skupini

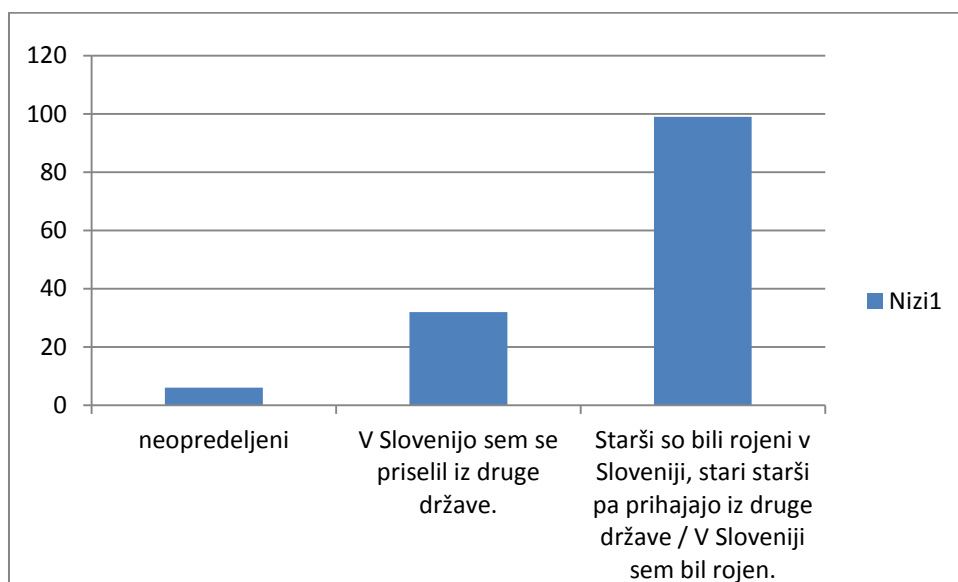
S pomočjo ankete smo pridobili kar 26 različnih odgovorov. Etnične skupnosti, ki jih je izbral po en anketiranec, so naslednje: bolgarska; muslimanska in makedonska; slovenska in albanska; slovenska, bošnjaška in jugoslovanska; slovenska, bošnjaška, muslimanska in

jugoslovanska; slovenska in hrvaška; slovenska, hrvaška in srbska; slovenska, hrvaška, srbska in bošnjaška; slovenska, srbska in jugoslovanska; slovenska in neopredeljeno; srbska in albanska. Skupaj je to 11 anketirancev (8,03 %). V makedonsko (1,46 %), slovensko, bošnjaško in muslimansko (1,46 %) ter slovensko in muslimansko (1,46 %) spadata po dva anketiranca. V albansko (2, 19%) ter slovensko, srbsko in bošnjaško (2,19 %) spadajo po trije anketiranci. Štirje anketiranci (2,92 %) so etnično neopredeljeni, štirje (2,92 %) pa pripadajo slovenski in srbski etnični skupnosti. Pet anketirancev (3,65 %) je izbralo hrvaško etnično skupino, naslednjih pet (3,65 %) pa jugoslovansko. Šest anketirancev (4,38 %) spada k slovenski in bošnjaški etnični skupini, devet (6,57 %) k srbski, deset (7,29 %) k muslimanski, dvanajst (8,76 %) k slovenski, dvajset (14,60 %) k bošnjaški in muslimanski, devetintrideset (28,47 %) pa k bošnjaški.

Vidimo lahko, da so se ljudje v večini odločali za pripadnost eni oziroma dvema etničnima skupnostma, vendar pa se najde kar nekaj posameznikov, ki so se opredeljevali zelo na široko in izbrali tri ali celo štiri etnične skupine, h katerim menijo, da spadajo.

1.5 Bivanje v Sloveniji

Slika 5: Bivanje v Sloveniji

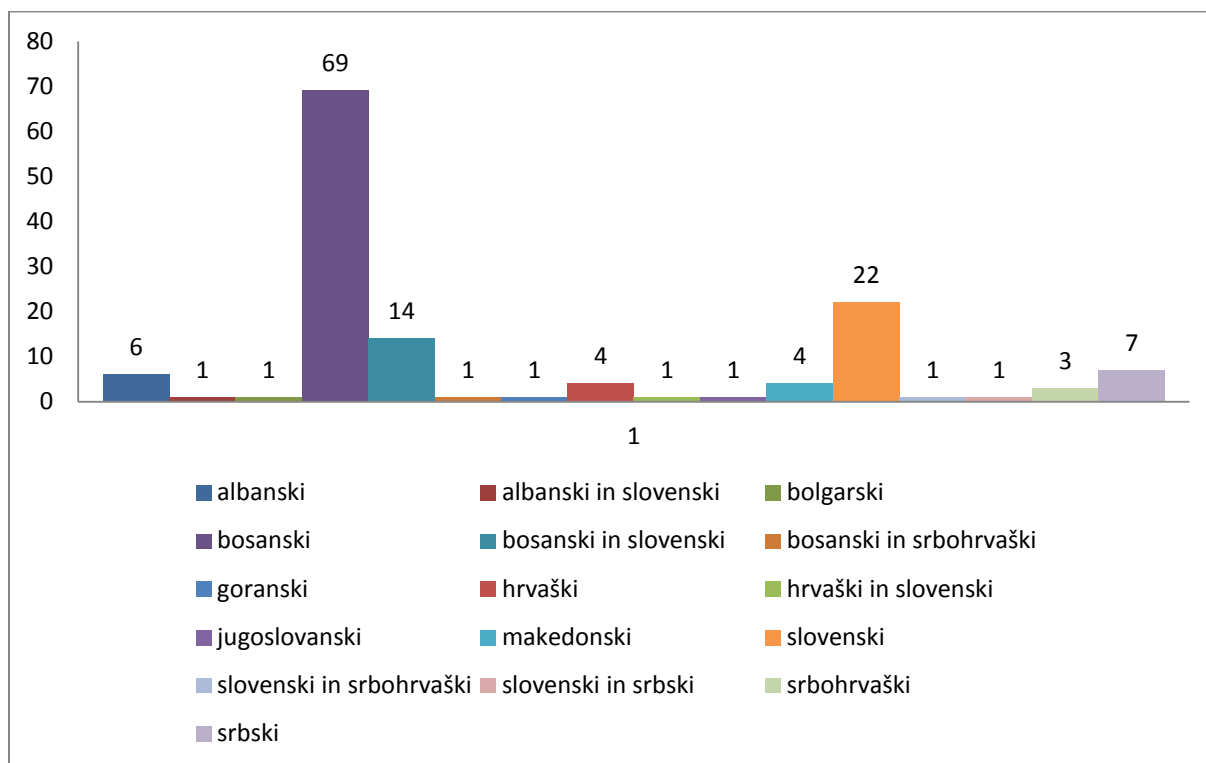

V petem vprašanju nas je zanimalo, ali so se anketiranci v Sloveniji rodili, ali so bili starši že rojeni v Sloveniji, stari starši pa ne oziroma ali so prišli v to državo od kod drugod. Šest se jih ni opredelilo (4, 38 %), 32 (23,36 %) se jih je iz Slovenije priselilo iz druge države. V en odgovor smo združili možnosti Starši so bili rojeni v Sloveniji, stari starši pa prihajajo iz

druge države in v Sloveniji sem bil rojen. Skupno je 99 anketirancev izbralo to možnost oziroma 72,26 odstotka vseh.

1.6 Materni jezik

Slika 6: Materni jezik

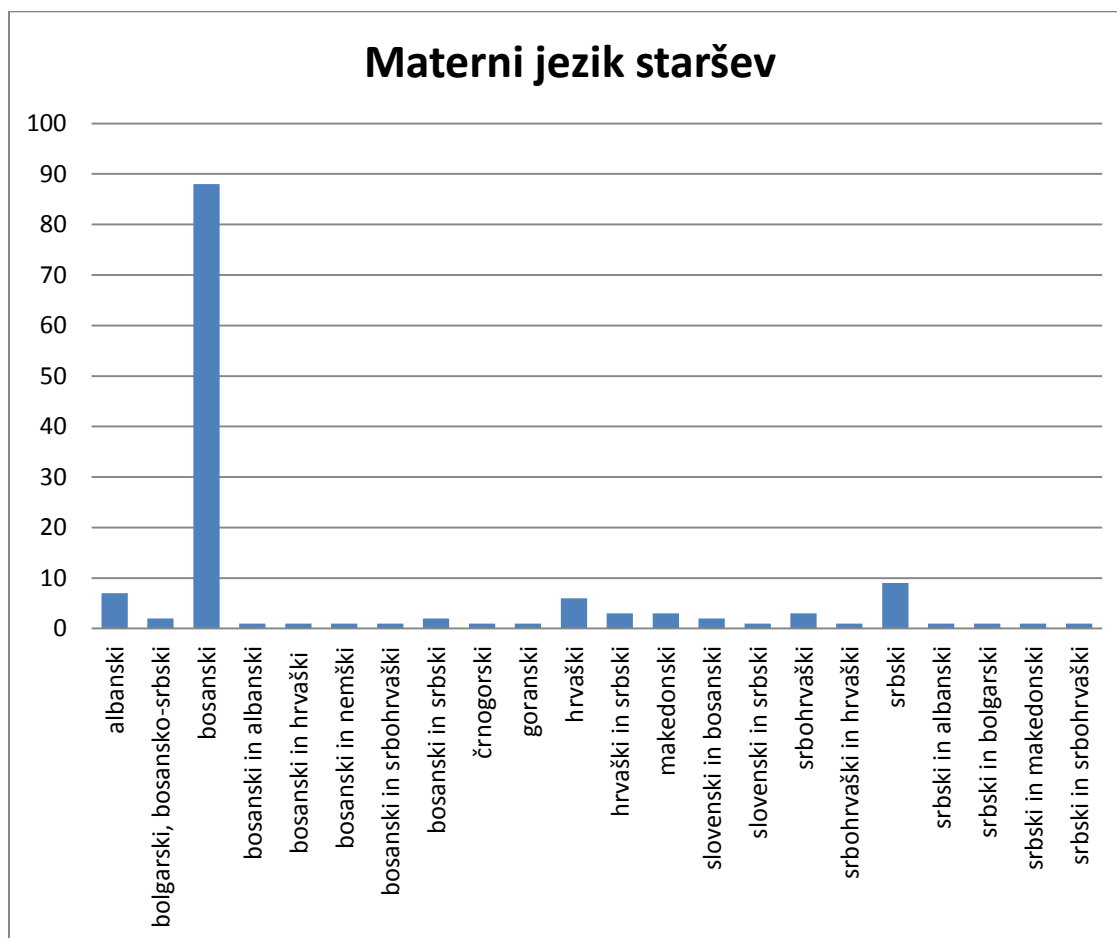

Naslednje materne jezike je izbral po en anketiranec (skupaj 8 oz. 5,84 %): albanski in slovenski; bolgarski; bosanski in srbohrvaški; goranski;¹² hrvaški in slovenski; jugoslovanski; slovenski in srbohrvaški ter slovenski in srbski jezik. Za tri anketirance (2, 19 %) je materni jezik srbohrvaščina. Za štiri anketirance je materni jezik hrvaški oziroma makedonski jezik (skupaj 5,84 %). Albanščina je materni jezik šestih anketirancev (4,38 %), sedem (5,11 %) pa jih je izbralo srbsčino. Bosanščina in slovenščina sta materna jezika 14 anketirancev (10,22 %), 22 (16,06 %) jih je izbralo slovenščino, največ anketirancev, 69 (50,36 %), pa je kot materni jezik izbralo bosanski jezik.

¹² Goranski oz. našinski jezik se uporablja na tromeji med Albanijo, Kosovom in Makedonijo. Vir: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Goranci_\(narod\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Goranci_(narod)) (Dostopno 5. 8. 2015.)

1.7 Materni jezik staršev

Slika 7: Materni jezik staršev

Pri sedmem vprašanju smo spraševali po maternem jeziku staršev anketirancev. Dobili smo 22 različnih odgovorov. Materni jeziki staršev, ki jih je izbral po en anketiranec (skupaj 12 oz. 8,76 %), so: bosanski in albanski, bosanski in hrvaški, bosanski in nemški, bosanski in srbohrvaški, črnogorski, goranski, slovenski in srbski, srbohrvaški in hrvaški, srbski in albanski, srbski in bolgarski, srbski in makedonski ter srbski in srbohrvaški jezik. Bolgarski in bosansko-srbski jezik govorijo starši 2 anketirancev (1,46 %), prav tako pri dveh govorijo bosanski in srbski jezik (1,46 %), pa tudi slovenski in bosanski jezik (1,46 %). Naslednje jezike, ki jih govorijo starši anketirancev, so izbrale po tri osebe (skupaj 9 oz. 6,57 %): hrvaški in srbski, makedonski, srbohrvaški jezik. 6 anketirancev je za materni jezik staršev izbralo hrvaščino (4,38 %), 7 albanščino (5,11 %), 9 srbsščino (6,57 %), 88 pa bosanski jezik (64,23 %).

1.8 Ocena znanja maternega jezika staršev

Tabela 1: Ocena znanja materne jezika staršev

Znanje materne jezika	Razumevanje	Govorjenje	Pisanje
albanski (trikrat)	5	5	4
albanski (dvakrat)	5	5	5
albanski (enkrat)	5	5	3
albanski (enkrat)	/	/	/
bolgarski, bosansko-srbski	4 in 5	3 in 5	3 in 4
bolgarski, bosansko-srbski	5 in 5	5 in 5	5 in 5
bosanski (enkrat)	4	4	4
bosanski (44-krat)	5	5	5
bosanski (dvakrat)	5	5	4
bosanski (šestkrat)	5	4	4
bosanski (dvakrat)	3	2	2
bosanski (trikrat)	5	4	3
bosanski (enkrat)	/	/	/
bosanski (trikrat)	5	5	3
bosanski (dvakrat)	4	3	3
bosanski (dvakrat)	4	4	3
bosanski (enkrat)	5	3	2
bosanski (enkrat)	5	3	1
bosanski (enkrat)	4	4	2
bosanski (dvakrat)	4	4	4
bosanski (enkrat)	4	3	2
bosanski (enkrat)	4	2	2
bosanski (enkrat)	5	3	3
bosanski (dvakrat)	5	4	2
bosanski (enkrat)	5	3	4
bosanski (enkrat)	3	3	2
bosanski, albanski (enkrat)	5 in 4	5 in 3	5 in 2
bosanski, hrvaški (enkrat)	5 in 5	3 in 3	3 in 2
bosanski, nemški (enkrat)	5 in 3	5 in 3	5 in 3
bosanski, srbohrvaški (enkrat)	5 in 5	5 in 5	4 in 3

bosanski, srbski (dvakrat)	5 in 5	5 in 5	5 in 5
črnogorski (enkrat)	5	5	2
goranski (enkrat)	5	5	5
hrvaški (enkrat)	5	4	5
hrvaški (enkrat)	5	4	4
hrvaški (dvakrat)	5	5	5
hrvaški (enkrat)	5	4	3
hrvaški (enkrat)	5	5	1
hrvaški, srbski (enkrat)	5 in 5	5 in 5	5 in 5
hrvaški, srbski (enkrat)	5 in 5	4 in 5	5 in 5
hrvaški, srbski (enkrat)	3 in 3	3 in 3	3 in 3
makedonski (enkrat)	4	3	3
makedonski (enkrat)	3	3	3
makedonski (enkrat)	5	5	4
slovenski, bosanski (enkrat)	5 in 5	5 in 4	5 in 3
slovenski, bosanski (enkrat)	5	5	5
slovenski, srbski (enkrat)	5	5	5
srbohrvaški (enkrat)	5	5	5
srbohrvaški (enkrat)	4 in 4	4 in 4	3 in 3
srbohrvaški (enkrat)	5	5	5
srbohrvaški, hrvaški (enkrat)	5 in 5	5 in 5	5 in 3
srbski (enkrat)	5	5	3
srbski (trikrat)	5	4	4
srbski (enkrat)	4	5	4
srbski (enkrat)	5	4	3
srbski (enkrat)	4	3	2
srbski (enkrat)	5	5	4
srbski (enkrat)	5	5	5
srbski in albanski (enkrat)	5 in 4	5 in 3	5 in 2
srbski, bolgarski (enkrat)	5 in 4	5 in 3	4 in 1
srbski, makedonski (enkrat)	4 in 5	3 in 4	2 in 3
srbski, srbohrvaški (enkrat)	5 in 5	3 in 5	5 in 5

V zgornji tabeli so prikazani pridobljeni rezultati o oceni znanja maternega jezika staršev, in sicer smo prosili, naj anketiranci ocenijo svoje razumevanje, govorjenje in pisanje v maternem jeziku staršev. Pri anketirancih, katerih materni jezik staršev je albanščina, smo pridobili naslednje rezultate: ena oseba se ni opredelila, ostali so razumevanje in govorjenje ocenili s 5, pri pisanju pa je ena oseba izbrala oceno 3, tri osebe oceno 4 in dve osebi oceno 5. Povprečna ocena razumevanja albanščine je 5, govorjenja 5 in pisanja 4,16.

Pri dveh osebah starši govorijo bolgarski in bosansko-srbski jezik. Ena oseba je vsa tri področja za oba jezika ocenila s pet, druga pa bolgarščino s 4, 3 in 3, bosansko-srbski jezik pa s 5, 5 in 4. Povprečna ocena za bolgarski jezik je 4,5 za razumevanje, 4 za govorjenje in 4 za pisanje, pri bosansko-srbskem jeziku pa so ocene 5, 5 in 4,5.

Največ oseb ima starše, ki govorijo bosanski jezik. Pri ocenjevanju razumevanja se ena oseba ni opredelila, oceno 3 so izbrali 3 anketiranci, oceno 4 je izbralo 10 anketirancev, 74 anketirancev pa je razumevanje bosanskega jezika ocenilo s 5. Sposobnosti govorjenja v bosanskem jeziku so 3 osebe ocenile z 2, 8 anketirancev se je ocenilo s 3, 17 jih je izbralo oceno 4, 59 pa oceno 5, ena oseba pa se ni ocenila. Ocena sposobnosti pisanja v tem jeziku je naslednja: 1 anketiranec se je ocenil z 1, 9 anketirancev z 2, 11 s 3, 22 s 4 in 44 s 5, ena oseba pa se ni opredelila.

Povprečna ocena razumevanja bosanskega jezika je 4,81, govorjenja 4,51, povprečna ocena sposobnosti pisanja v bosanskem jeziku pa je 4,13.

Pri enem anketirancu starši govorijo bosanski in albanski jezik. Znanje bosanskega jezika je ta oseba ocenila z oceno 3 na vseh področjih, albanščino pa s 4, 3 in 2.

Pri enem anketirancu starši govorijo bosanski in hrvaški jezik. Bosanščina je dobila ocene 5, 3 in 3, hrvaščina pa 5, 3 in 2.

Pri enem anketirancu doma govorijo bosanski in nemški jezik. Bosanski jezik je ocenjen s 5, nemščina pa s 3.

Pri enem anketirancu govorijo bosanski in srbohrvaški jezik. Bosanski jezik ima ocene 5, 5 in 4, srbohrvaški pa 5, 5 in 3.

Pri dveh anketirancih doma govorijo bosanski in srbski jezik. Obe osebi sta vsa ocenjevana področja ocenili s 5.

Pri enem anketirancu starši govorijo črnogorski jezik. Ocene so naslednje: 5, 5 in 2.

Pri enem anketirancu starši govorijo goranski jezik, vsa področja so ocenjena s 5.

Hrvaško doma govorijo pri 6 anketirancih. Vseh 6 je razumevanje jezika ocenilo s 5, govorjenje so trije ocenili s 4, pet pa s 5. Pisanje je dobilo najbolj raznolike ocene. En anketiranec je pisanje v hrvaščini ocenil z 1, en s 3, en s 4 in trije s 5. Povprečna ocena razumevanja hrvaščine je 5, govorjenja 4,5 in pisanja 3,83.

Starši treh anketirancev govorijo hrvaški in srbski jezik. Dva anketiranca sta razumevanje hrvaščine ocenila s 5, eden s 3, pri srbsčini je isto. Ocena pisanja se pri vseh razlikuje, dobili smo ocene 3, 4 in 5 za hrvaški jezik, ter 3 in dvakrat 5 za srbski jezik. Dva anketiranca sta pisanje v hrvaščini ocenila s 5, eden s 3, isto je pri srbsčini. Povprečna ocena razumevanja hrvaščine in srbsčine je 4,33, povprečna ocena govorjenja v hrvaščini je 4, v srbsčini pa 4,33, prav tako pa je 4,33 povprečna ocena za pisanje v obeh jezikih.

Starši treh anketirancev govorijo makedonski jezik. Razumevanje so anketiranci ocenili z ocenami 3, 4 in 5, govorjenje z dvakrat 3 in 5, pisanje pa z dvakrat 3 in 4. Povprečna ocena razumevanja je torej 4, govorjenja 3,66 in pisanja 3,33.

Slovenski in bosanski jezik govorijo starši dveh anketirancev. Vsa tri področja sta za slovenščino anketiranca ocenila s 5, pri bosanskem jeziku pa eden vsa področja s 5, drugi pa je razumevanje ocenil s 5, govorjenje s 4 in pisanje s 3. Povprečna ocena slovenščine na vseh področjih je 5, bosanskega jezika pa razumevanje 5, govorjenje 4,5 in pisanje 4.

Slovenski in srbski jezik govorita starša enega anketiranca. Oba jezika sta bila vsa področja ocenjena s 5.

Srbohrvaščino govorijo starši treh anketirancev. Razumevanje je ocenjeno z eno 4 in dvema 5, isto govorjenje, pisanje pa z eno 3 in dvema 5. Povprečna ocena razumevanja je 4,66, isto pri govorjenju, pri pisanju pa 4,33.

Srbohrvaški in hrvaški jezik govorita starša enega anketiranca. Srbohrvaščina je na vseh treh področjih ocenjena s 5, hrvaščina pa s 5, 5 in 3.

Srbski jezik govorijo starši 9 anketirancev. Ocene za razumevanje srbsčine so naslednje: dva sta razumevanje ocenila s 4, 7 pa s 5. Govorjenje je ena oseba ocenila s 3, štirje s 4 in štirje s

5. Pisanje v srbsčini je ena oseba ocenila z 2, dve s 3, pet s 4 in ena s 5. Povprečna ocena razumevanja je 4,77, govorjenja 4,33, pisanja pa 3,66.

Ostale so še štiri kombinacije maternih jezikov, ki so jih označili štirje anketiranci. Pri srbsčini in albanščini je ocena srbsčine na vseh področjih 5, pri albanščini pa 4, 3 in 2. Pri srbsčini in bolgarščini je ocena razumevanja in govorjenja v srbsčini 5, pisanja pa 4, za bolgarščino so ocene 4, 3 in 1. Pri srbsčini in makedonščini so ocene za srbsčino 4, 3 in 2, za makedonščino 5, 4 in 3. Ocene za srbsčino in srbohrvaščino pa so sledeče – srbsčina ima ocene 5, 3 in 5, srbohrvaščina pa vse 5.

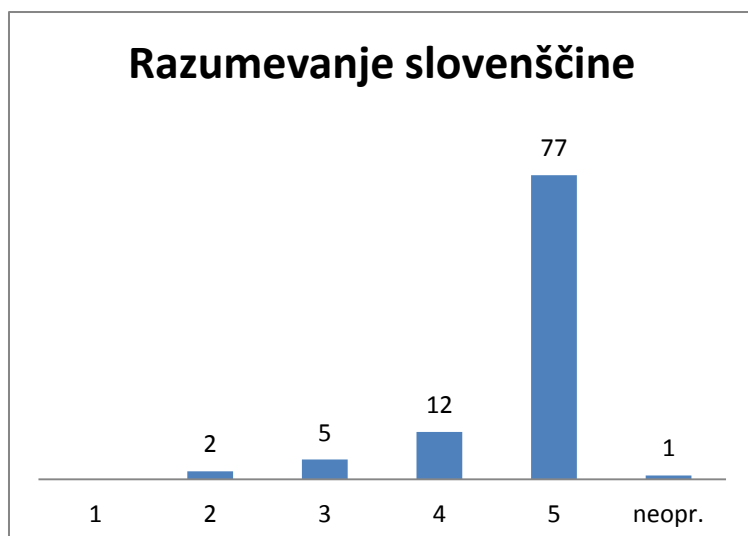
Kot vidimo iz analize podatkov, je v večini primerov povprečna ocena pisanja najnižja v primerjavi z ostalima dvema področjema. Anketiranci so po svojem prepričanju najbolj kompetentni pri razumevanju maternega jezika staršev, sledi govorjenje, najslabše so se ocenili pri pisanju.

1.9 Ocena znanja slovenščine, če ta ni materni jezik

Pri devetem vprašanju smo upoštevali samo odgovore tistih, ki pri 6. vprašanju niso odgovorili, da je njihov materni jezik slovenščina. Prav tako nismo upoštevali tudi tistih, ki so za svoj materni jezik izbrali slovenščino in še nek drug jezik. V okvir teh kriterijev je spadalo 97 anketirancev.

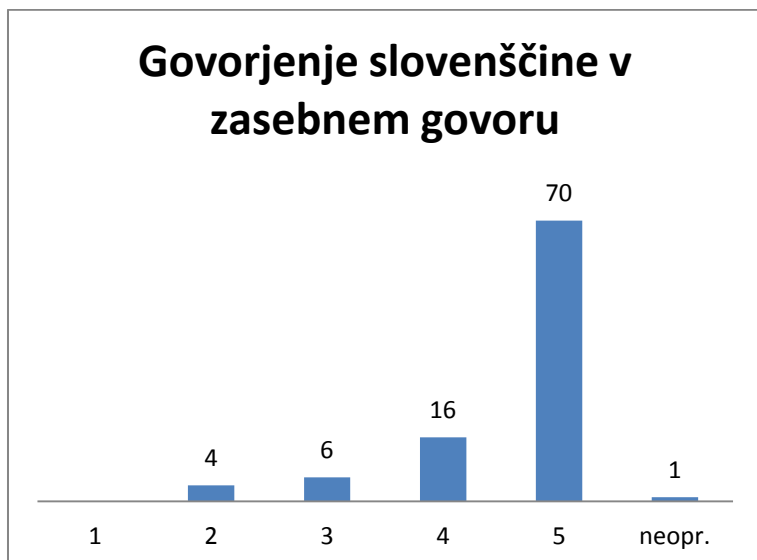
Spraševali smo po štirih postavkah, in sicer: razumevanje slovenščine, ocena govorjenja v zasebnem in javnem pogovoru ter ocena pisanja v slovenščini. Dobili smo naslednje rezultate.

Slika 8: Ocena razumevanja slovenščine

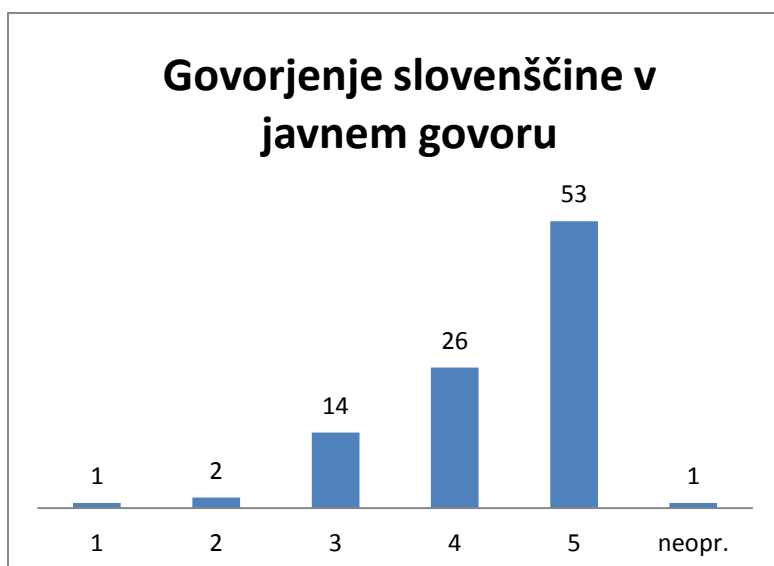
Razumevanje slovenščine sta z oceno 2 ocenila dva anketiranca (2,06 %), z oceno 3 pet anketirancev (5,15 %), z oceno 4 dvanajst anketirancev (12,37 %), z oceno 5 77 anketirancev (79,38 %), eden pa se ni opredelil (1,03 %).

Slika 9: Ocena govorjenja slovenščine v zasebnem pogovoru

Z oceno 2 so znanje slovenščine v zasebnem pogovoru ocenili 4 anketiranci (4,12 %), z oceno 3 šest anketirancev (6,19 %), z oceno 4 16 anketirancev (16,49 %), z oceno 5 70 anketirancev (72,16 %), en pa se ni opredelil (1,03 %).

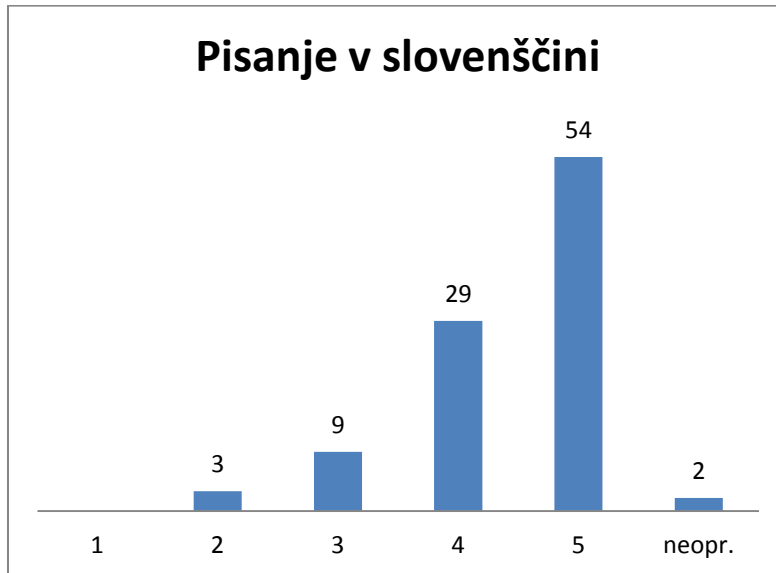
Slika 10: Ocena govorjenja slovenščine v javnem pogovoru

Ocena znanja govorjenja slovenščine v javnem govoru se razlikuje od tiste v zasebnem govoru. En anketiranec je svoje znanje ocenil z oceno 1 (1,03 %), dva z oceno 2 (2,06 %), 14

jih je izbralo oceno 3 (14,43 %), 26 oceno 4 (26,80 %), 53 oceno 5 (54,64 %), en anketiranec pa se ni opredelil (1,03 %).

Slika 11: Ocena pisanja v slovenščini

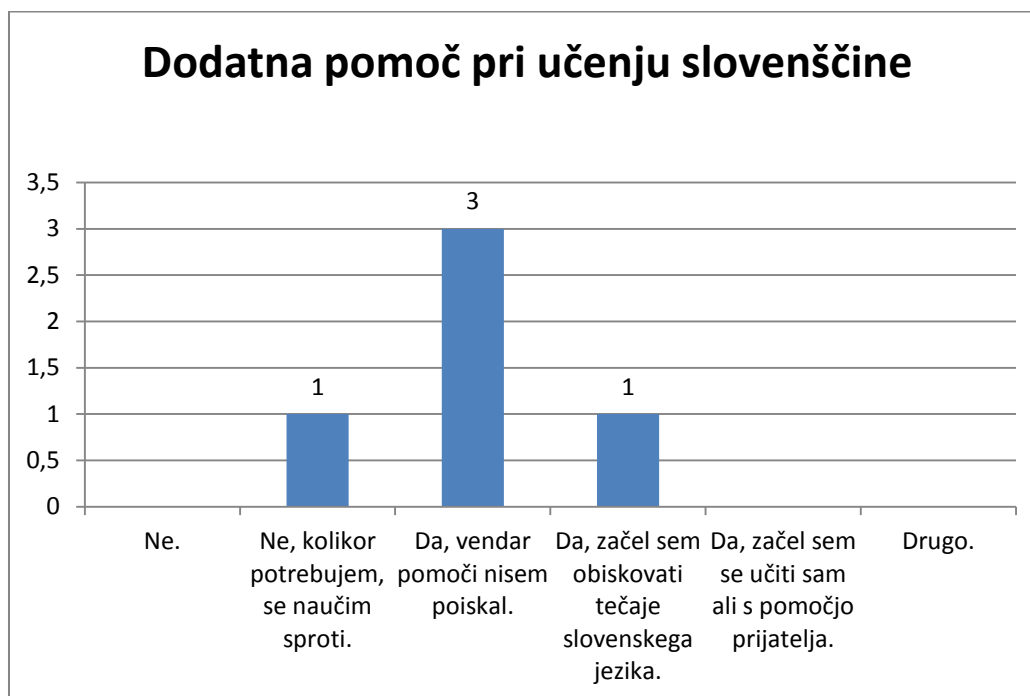
Zmožnost pisanja v slovenščini so anketiranci ocenili tako: oceno 2 so izbrali 3 anketiranci (3,09 %), z oceno 3 se jih je ocenilo 9 (9,28 %), z oceno 4 29 (29,90 %), z oceno 5 54 (55,67 %), dva pa se nista opredelila (2,06 %).

Tako kot pri prejšnjem vprašanju tudi tukaj lahko opazimo podobne smernice. Z najvišjo oceno (5) se je največji odstotek ocenil pri razumevanju slovenščine (79,38 %), potem pa ta odstotek ocenjevanja z najvišjo oceno začne padati, najmanj ljudi se je z oceno 5 ocenilo pri zadnji postavki – pri pisanju (55,67 %). Obratno pa se dogaja z ocenjevanjem z oceno 4. To oceno najprej izbere 12,37 % anketirancev, pri zadnji postavki pa 29,90 % anketirancev. Pri ocenah 2 in 3 ni opaziti tako velikih nihanj.

1.10 Dodatna pomoč pri učenju slovenščine

Pri desetem vprašanju smo spraševali o tem, če anketiranci potrebujejo (oziroma so jo) dodatno pomoč pri učenju slovenščine. Vprašanje je bilo namenjeno vsem, ki so pri devetem vprašanju odgovarjali z ocenama 1 in 2. Pridobili smo pet odgovorov.

Slika 12: Dodatna pomoč pri učenju slovenščine

En anketiranec je odgovoril, da dodatne pomoči ni poiskal, saj se slovenščine uči sproti, trije so odgovorili, da bi potrebovali pomoč, vendar je niso poiskali, ena oseba pa je začela obiskovati tečaj slovenskega jezika. Na vprašanje so odgovarjali tudi tisti, ki zastavljenim kriterijem niso ustrezali, ker pa so njihovi odgovori zanimivi, jih navajamo tukaj: Da sem se prijavla na tečaj in čakam; Drugo: veliko berem to mi bo pomagalo da usavršim jezik; izpit iz slovenščine sem že naredil.

1.11 Primanjkljaji v znanju slovenščine

Anketirance smo povprašali o tem, če menijo, da imajo luknje¹³ v znanju slovenščine. Podobno kot pri prejšnjem vprašanju, nismo dobili veliko odgovorov. Anketiranci so odgovore lahko zapisali v prostor za prvo oziroma v prostor za naslednje generacije. Kot se je izkazalo pri analizi odgovorov, generacijska razdelitev v smislu vsebine odgovorov ni igrala bistvene vloge, zato navajamo vse odgovore v eni tabeli.

Tabela 2: Komentar glede primanjkljajev v znanju slovenščine

Komentar glede primanjkljajev v znanju slovenščine
Da sigurno da mam še se učim in spoznavam vsak dan nekaj novih besed se naučim.

¹³ Uporabili smo žargonski izraz, v tem diplomskem delu pravzaprav pišemo o primanjkljajih v znanju slovenščine.

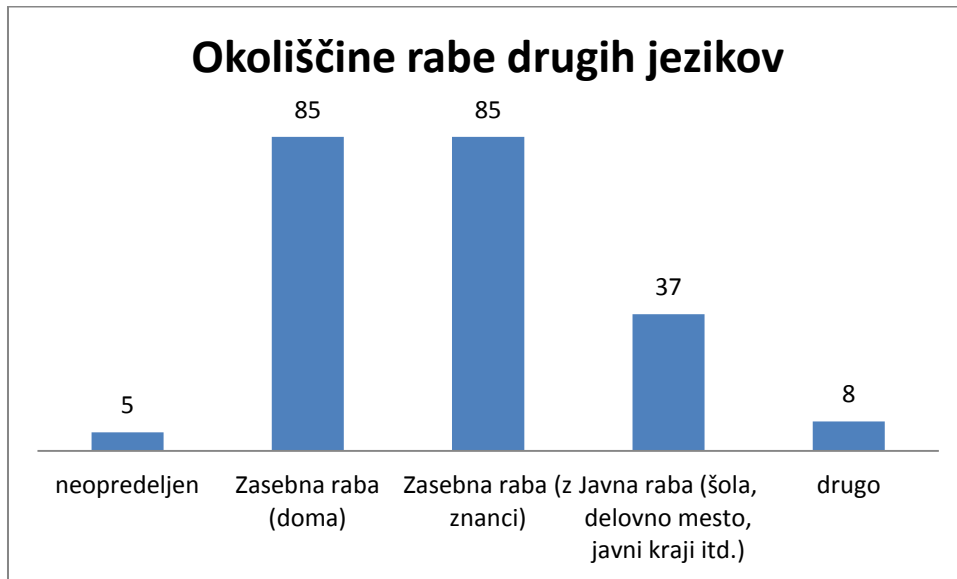
Dvojina mi nagaja včasih. :)
gramatika
Hitro sem se naučila slovenski jezik, ker rada se učim nove jezike in sem komunikativna.
Ja imam luknjo v izražanju a sem zadovoljna ker se vse sporazumemo.
Menim, da mi gre slovenščina odlično ter nimam nobenih težav z njo.
Mislim da imam luknjo v znanju slovenskega jezika, mislim pa tudi da se vsi lahko zmotimo pri izgovorjavi.
mislím da nimam nobene luknje v znanju slovenščine
mislím, da imam luknjo v pisnem sporazumevanju
Mislím, da je moje znanje slovenščine brezhibno.
Mislím, da potrebujem več ur "tečaja" za slovnico.
Mogoče pri slovenskem pravopisu.
Moje znanje slovenskega jezika je nad povprečjem.
Nimam luknjo v znanju slovenščine.
Pomanjkljivost pri javnem govoru, pomanjkanje besednega zaklada.
rojena in šolana v sloveniji
Se privajam.
Seveda, da imam. Vsi jo imamo, ker noben ni popoln in ne ve vsega.
Sklanjatve.
slovnica in pravopis
Zdi se mi da nimam težav pri razumevanju slovenščine.

Anketiranci navajajo različne odgovore. Nekateri so napisali, da težav sploh nimajo in da jim gre slovenščina odlično od rok, drugi imajo težave s slovnico, pravopisom, dvojino in pisnim sporazumevanjem, težave jim povzroča tudi premajhen besedni zaklad.

1.12 Okoliščine rabe drugih jezikov

Pri dvanajstem vprašanju nas je zanimalo, v katerih okoliščinah anketiranci uporabljajo jezik, ki ni slovenščina. Na razpolago smo jim dali štiri možnosti: a) zasebna raba (doma), b) zasebna raba (z znanci), c) javna raba (šola, delovno mesto, javni kraji itd.) in d) drugo. Mogočih je bilo več odgovorov, zato smo pridobili več različic odgovorov, natančneje 12.

Slika 13: Okoliščine rabe drugih jezikov

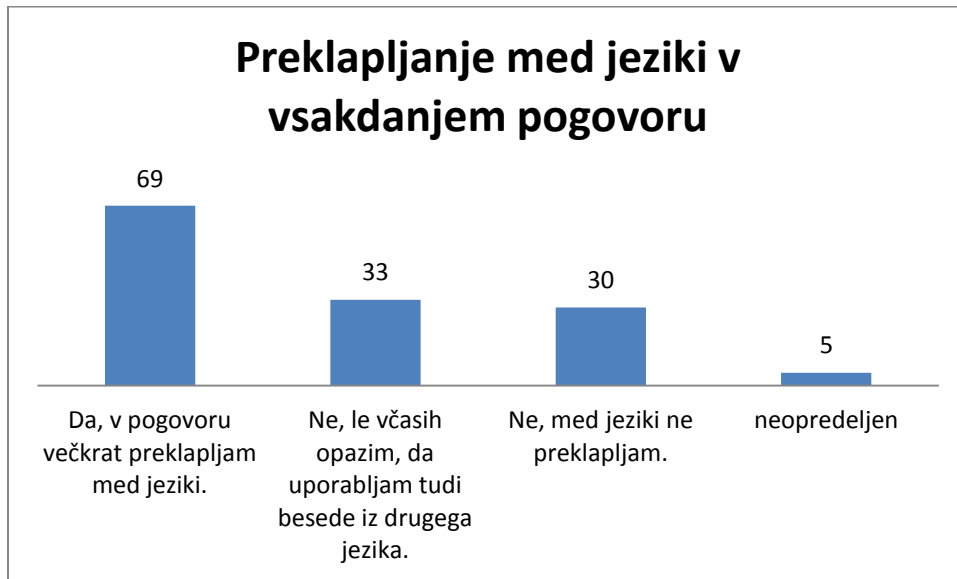

Pet anketirancev se pri tem vprašanju ni opredelilo, 85 druge jezike govori doma, prav tako 85 jih uporablja pri pogovoru z znanci, 37 jih uporablja v javni rabi, 8 pa je izbralo možnost drugo, zraven pa so dopisali, da neslovenske jezike uporabljajo na sestankih, v službi in v državah, v katerih se nahajajo. Dva od anketirancev uporabljata nemščino, en v službi, drugi doma. Največkrat izbrane kombinacije odgovorov so bile naslednje: možnost a, b in c (enkrat), b (16-krat), b, d (16-krat) ter a in b (48-krat). Po teh odgovorih lahko sklepamo, da se neslovenski jeziki največkrat uporabljajo doma in z znanci, oboje v zasebni rabi, sledi zasebna raba z znanci in druge možnosti, potem zasebna raba z znanci in kombinacija vseh zasebnih rab, skupaj z uporabo jezikov na javnih krajih.

1.13 Preklapljanje med jeziki v vsakdanjem pogovoru

Anketiranci so imeli pri trinajstem vprašanju 3 mogoče odgovore: a), da, v pogovoru večkrat preklapljam med jeziki, b) ne, le včasih opazim, da uporabljam tudi besede iz drugega jezika in c) ne, med jeziki ne preklapljam.

Slika 14: Preklapljanje med jeziki v vsakdanjem pogovoru

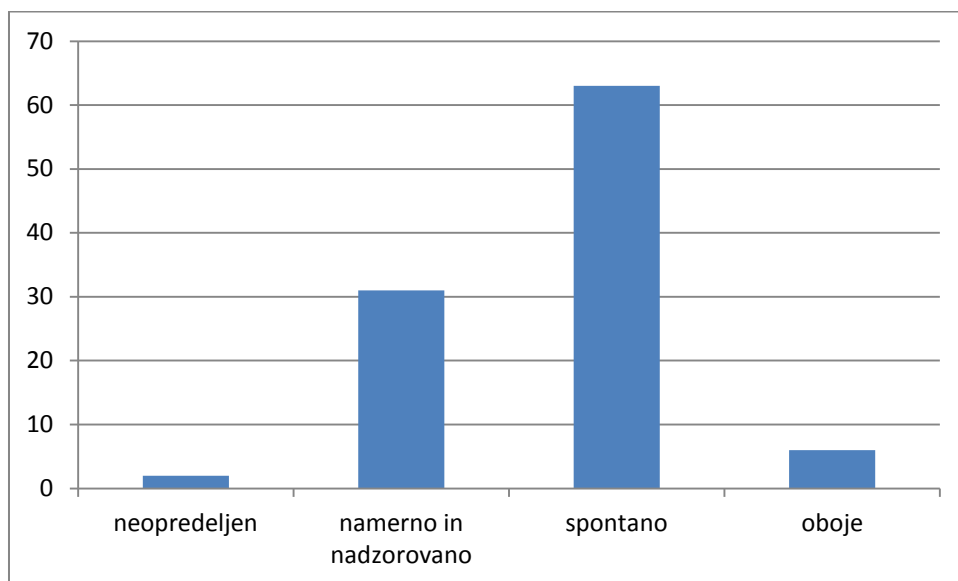
69 anketirancev (50,36 %) v pogovoru večkrat preklaplja med jeziki. 11 anketirancev (24,09 %) med jeziki ne preklaplja, le včasih uporablja besede iz drugega jezika. 30 anketirancev (21,90 %) med jeziki sploh ne preklaplja, 5 anketirancev (3,65 %) pa se pri tem vprašanju ni opredelilo.

1.14 Nadzorovano ali spontano preklapljanje

Pri prejšnjem vprašanju smo videli, da večina anketirancev med jeziki preklaplja oz. vsaj uporablja besede iz drugega jezika, zato nas je pri naslednjem vprašanju zanimalo, če to počnejo namenoma in nadzorovano oziroma ali to poteka spontano.

Slika 15: Način preklapljanja med jeziki

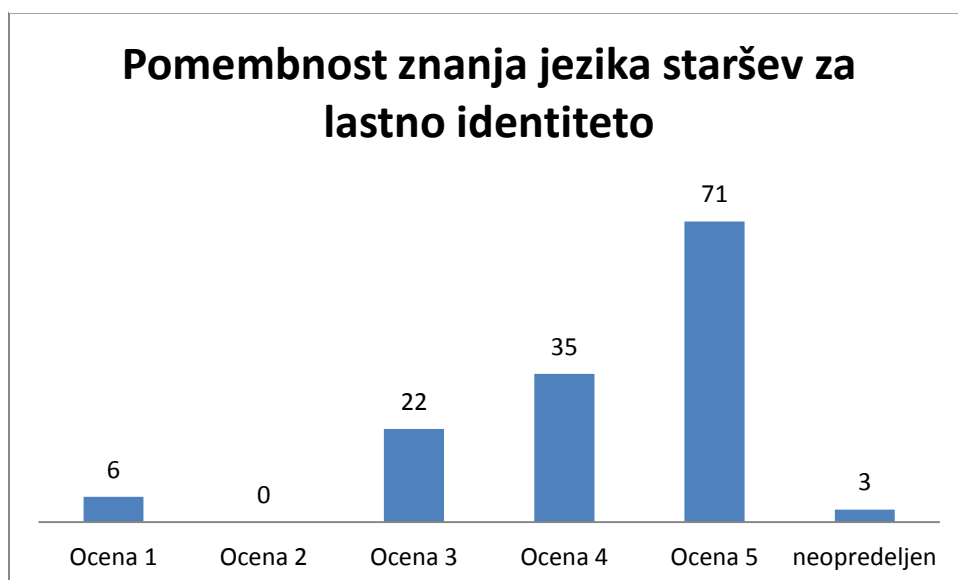

V obzir smo vzeli vse anketirance, ki so pri 13. vprašanju odgovarjali z odgovorom a oz. b. Tako sta odgovarjala 102 anketiranca. Dva anketiranca (1,96 %) se pri tem vprašanju nista opredelila, namerno in nadzorovano med jeziki preklaplja 31 anketirancev (30,39 %), preklapljanje se spontano dogaja 63 anketirancem (61,77 %), namerno in spontano pa preklaplja jezike med seboj 6 anketirancev (5,88 %).

1.15 Pomembnost znanja jezika staršev za identiteto anketirancev

Pri 15. vprašanju smo anketirance prosili, naj z oceno od 1 do 5 ocenijo, kako pomembno jim je znanje jezika njihovih staršev za lastno identiteto.

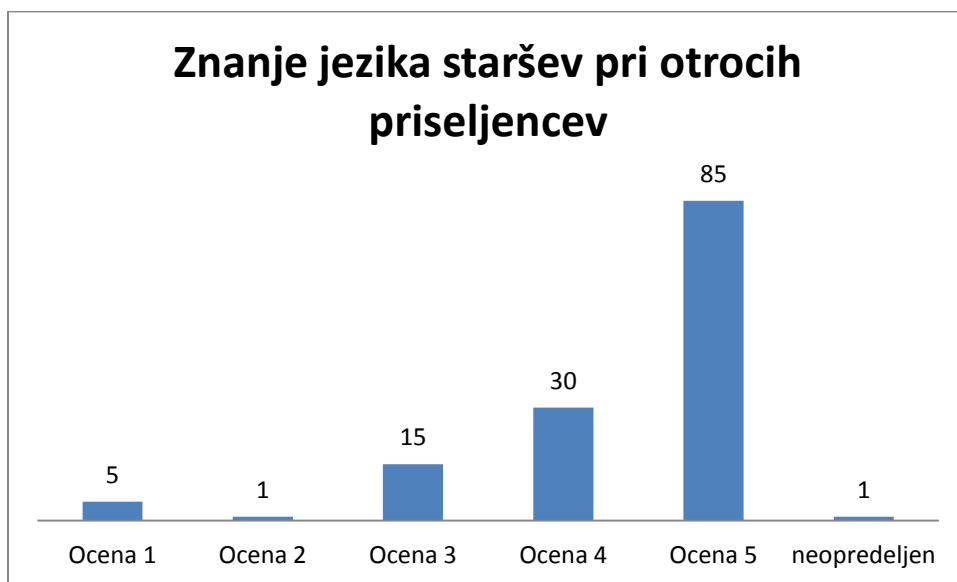
Slika 16: Pomembnost znanja jezika staršev za lastno identiteto

Pridobili smo naslednje odgovore. 6 anketirancev (4,38 %) je pomembnost znanja jezika staršev za lastno identiteto ocenilo z oceno 1, 22 anketirancev (16,06 %) z oceno 2, 35 (25,55 %) z oceno 4, največ, 71 (51,82 %), pa z oceno 5. Trije (2,19 %) se niso opredelili. Po pridobljenih odgovorih lahko sklepamo, da je znanje jezika staršev zelo pomembno za lastno identiteto.

1.16 Znanje jezika staršev pri otrocih priseljencev

Slika 17: Znanje jezika staršev pri otrocih priseljencev

Tudi pri 16. vprašanju smo anketirance prosili, naj uporabijo ocene od 1 do 5, ko bodo ocenjevali, kako pomembno je, da otroci priseljencev znajo govoriti jezik svojih staršev. Petim anketirancem (3,65 %) se znanje jezika zdi popolnoma nepomembno in so izbrali oceno 1, en anketiranec (0,73 %) je izbral oceno 2, 15 anketirancev (10,95 %) je izbralo oceno 3, oceno 4 je izbralo 30 anketirancev (21,90 %), največ, 85 anketirancev (62,04 %), pa je znanje jezika staršev ocenilo z oceno 5. Ena oseba (0,73 %) se ni opredelila. Tudi pri tem vprašanju prevladuje mnenje, da je znanje jezika staršev pri otrocih priseljencev pomembno.

1.17 Možnost učenja jezikov nekdanje Jugoslavije v šolah

Pri 17. vprašanju nas je zanimalo, ali bi morali otroci priseljencev oziroma otroci z migrantskim ozadjem, ki se trenutno šolajo, izkoristiti možnost učenja jezika svojih staršev v šolah, če bi taka možnost obstajala.

Slika 18: Možnost učenja jezikov nekdanje Jugoslavije v šolah

Večina anketirancev (107 oz. 78,10 %) misli, da bi morali otroci tako možnost, če bi obstajala, izkoristiti, 17 anketirancev (12,41 %) je proti temu, 13 anketirancev (9,49 %) pa je vseeno.

Pri tem vprašanju nas je zanimalo tudi, zakaj tako mislijo. Pridobili smo naslednje komentarje.

Tabela 3: Komentarji tistih, ki so za možnost učenja jezikov nekdanje Jugoslavije v šolah

Če nekemu narodu ubiješ jezik, ta narod ne obstaja več!
da bi ga bolje obvladali.
Da bi znali tudi materni jezik.
Da ne pozabijo kdo so in od kod izvirajo
Da ne pozabijo, od kod prihajajo. (dvakrat)
Da ohranijo svojo kulturo.
Da poznajo svoje korenine in cenijo svojo kulturo.
Da se bojo naučili maternjega jezika.
Da se jezik ohranja.
Da se prilagodijo tam kjer živijo.
Da znajo več jezikov. (dvakrat)
Danes živim v NL, matrnji/očev jezik mojih otrok zelo pomemben zaradi contacta z familijo.

Identiteta.
Jaz bi prva izkoristila.
Jezik (ne glede na entiteto) je pomemben za razvoj posameznika. Tudi za širitev kulture, zmožnosti komunikacije itd.
Ker je dobro znati materni jezik.
Ker je prav da zna jezik
Ker je to del njihovega življenja.
Ker je to jezik njihovih staršev.
Ker je zelo pomembno da se ohranja identiteta, poreklo
Ker jim bo v življenju mogoče kdaj koristil.
ker ohranjajo svojo identiteto in korenine
Ker otroci morajo poznati jezik svojih staršev.
Ker otroci morajo znati materni jezik.
Ker otroci ne poznajo materinega jezika
Korenine se ne sme pozabiti.
materni jezik
materni jezik je treba znati
Mislím, da je zelo pomembno, da ne pozabijo njihov materni jezik.
ne mislim, vem, da bi morali znati materni jezik.
Ohranijo tradicijo.
ohranjanje identitete
Ohranjati materinski jezik in stik s sorodniki.
Pomembno se mi za osebni razvoj, da vedo od kod prihajajo.
Pravoslavje.
Predvsem zaradi izboljšanja znanja jezika (npr. pisanje).
S tem bi izkazali spoštovanje do materinega jezika ter bolj poznali svojo preteklost.
Sem mnenja, da če otrok pozna najprej svoj materni jezik zelo dobro, se potem lažje nauči tujega.
Spoštujem svoj jezik in dežele, v kateri živim.
To je jezik naših staršev.
Utrdili bi znanje maternega jezika.
Utrdili bi znanje svojega maternega jezika. (dvakrat)
Več razlogov.

Več znaš, več veljaš. (10-krat)
Vsak otrok, ki vstopi v tujo državo mora naučiti vsej osnove govorenja
Za ohranjanje kulture.
Za ohranjanje kulture.
za sporazumevanje
Zaradi identitete. (štirikrat)
Zaradi komuniciranja s sorodstvom, ki ni v Sloveniji oziroma zaradi urejanja premoženjskih zadev v državah bivše Jugoslavije.
Zaradi lažjega sporazumevanja.
zaradi ohranjanja identitete
Zaradi ohranjanja kulture prednikov. Pa tista "več veš, več veljaš"
Zaradi ohranjanja lastne kulture in identite.
zaradi sporazumevanja s sorodniki
Zaradi svoje identitete.
Zaradi znanja samega.
Zato da obdržijo to družinsko zgodovino.
Zato da ohranjajo kulturo jezika njihovh staršev.
Zato ker je dobro če znajo.
Zato ker velik stvari jih veže za državo porekla starših
zato ker živijo u drugi drzavi in prav je da poznajo jezik te drzave
Zato, ker je osebnost meni zelo pomembno jezik tudi v pisanih oblikah pravilno uporabljati.
Zato, ker je zelo pomembni, da pozna jezik in kulturo svojih staršev.
Zato, ker so to le korenine in jih je treba vključevati, v nasprotnem primeru bi to pomenilo zanikanje korenin.
Zgolj zaradi tradicije.
Znanja tujih jezikov.
Znanje jezikov vedno pride prav.
Znanje vsakega jezika je bogastvo.
Če nekemu narodu ubiješ jezik, ta narod ne obstaja več!

Kot vidimo v tabeli, so anketiranci največkrat kot argument uporabili parafrazo pregovora 'Več znaš, več veljaš'. Učenje jezikov podpirajo tudi s trditvami, da je to pomembno za ohranjanje lastne identitete (v kar smo se lahko prepričali že pri 15. In 16. vprašanju), za

ohranjanje znanja maternega jezika in kulture, nekaterim je pomembno, da se ohranja tradicija in da obstaja možnost komuniciranja s sorodniki, ki ne živijo v Sloveniji. Zanimiva je tudi raba tretje osebe množine, kar lahko že nakazuje na to, da anketiranci samih sebe ne dojemajo več kot priseljence.

Tabela 4: Komentarji tistih, ki so proti učenju jezikov nekdanje Jugoslavije v šolah

Komentarji tistih, ki so proti učenju jezikov nekdanje Jugoslavije v šolah
Saj smo v Sloveniji.
Ker je dovolj, da znajo jezik s katerim se šolajo.
Ker se mi ne zdi potrebno, bolj pomembno je da se naučijo jezik države v kateri stanujejo.
Naučijo naj se jezik države v kateri živijo.
Ker je bolj pomembno, da se naučijo jezik države.
Zato, ker se že doma učiš.
Če nočejo se nerabijo
Vkolikor želijo, da! Nikakor pa ne da bi morali.
Ne vem
To ni pomembno.
Naučijo se lahko sami doma.
odločitev posameznika
Živijo v Sloveniji.
Ne vidim potrebe.
Dolžnosti staršev.
To je odločitev posameznika in ne sme biti predmet politizacije ali systemske rešitve.
Pomembno je razumevanje, brez potrebe za učenje maternega jezika.
Dovolj se ga naučijo doma.
Se lahko učijo doma od staršev ali v društvih.

Tisti, ki so izbrali možnost ne, naj se v šolah ne učijo jezika staršev, so to utemeljili s tem, naj se jih v to ne sili, da je to odločitev posameznika, da živijo v Sloveniji in da ni naloga šole, temveč staršev, da znajo govoriti neslovenske jezike, v našem primeru tiste iz nekdanje Jugoslavije.

1.18 Zastopanost jezikov nekdanje Jugoslavije v slovenskih medijih

Pri naslednjem vprašanju nas je zanimalo, ali anketiranci menijo, da bi morali biti jeziki nekdanje Jugoslavije bolj zastopani v slovenskih medijih.

Slika 19: Zastopanost jezikov nekdanje Jugoslavije v slovenskih medijih

Za razliko od prejšnjih vprašanj so tukaj mnenja razdeljena skoraj na polovico. 26 anketirancem (18,98 %) je vseeno oz. niso odgovorili, 57 (41,60 %) jih meni, da bi morali biti jeziki nekdanje Jugoslavije bolj zastopani v slovenskih medijih, 54 (39,42 %) pa jih meni, da ne.

Tudi tukaj smo vprašali, zakaj imajo tako mnenje. Pridobili smo naslednje komentarje.

Tabela 5: Komentarji tistih, ki menijo, da bi morali biti jugoslovanski jeziki bolj zastopani v medijih

Komentarji tistih, ki menijo, da bi morali biti jugoslovanski jeziki bolj zastopani v medijih
Ker imamo veliko priseljencev mislim da je to eden način komunikacije
Saj je še vedno veliko ljudi, ki govorijo le srbohrvaško (nekdanji uradni jezik).
Večja gledanost.
Zato, ker je to njihova pravica. S tem pa tudi seznanimo o kulturi in jeziku.
Več znaš, več veljaš. Zaradi sosedskih odnosov.
Ker vse države bivše Jugoslavije uporabljajo le svoj jezik.
Ker je bila Jugoslavija pomembna država in bi se je morali spominjati.
ker je dost tistih ki ne razumejo
Večina ljudi še vedno ne zna jezike bivše Jugoslavije, zato bi bilo pametno, da je kaj v medijih, da ne pozabijo jezik.
Ker je bila tudi Slovenija nekoč v Jugoslaviji.

Ker smo premalo zastopani.
Ker smo nekoč živeli skupaj in bi bilo lepo, če bi se to "bratstvo" nekako ohranilo.
Da se vsi naučijo jezike bivše Jugoslavije, bolj bi se zastopili, ker bi bilo lažje za vse.
Ohranjanje.
Ker mislim, da ta pravica pripada vsem narodom.
Da razumejo.
Zaradi spoznavanja lepot jezika bivših rep.
Nismo nestrpni.
Da bi se od teh odajah tudi kaj naučili pravilnega govora.
Time pokažemo da smo enakopravni v Sloveniji, spoštujemo drugačnost in jo cenimo.
Zato ker nas ravno raznolikost dela bogatejše.
Zato ker je bila Slovenija tudi v Jugoslaviji, bratstvo in jedinstvo.
Zaradi visoke stopnje multikulturalnosti ter razumevanja le-te.
Zato, ker je populacija številčna.
Enakopravnost državljanov RS:
Treba se je učiti ne pa izogibati učenju-
Ker je veliko priseljencev.
Ker v Sloveniji ni ničesar takega kot v drugih državah.
Ker je v Sloveniji zelo veliko priseljencev iz teh držav, Slovenija pa se do njih obnaša mahečovsko. Oddajo imajo tudi Madžari in Italijani. Prav bi bilo, da imajo enako zastopanost tudi narodi bivše skupne države.
Spoštovanje do drugih narodov.
Ker smo že tako ali tako zatirani zato tudi menim da bi se morali "slovenci" nekako izobraziti o tujih kulturah saj bi tako bili manj sovražno naravnani. Tako bi spoznali da smo priseljenci "normalni" ljudje.
Ker je slovenščina uradni jezik.gdor si želi llahko počče program ali časopis povsod ni potrbno ravno v slovenskih medijih.
ker rada slišim kaj tudi o makedoncih v makedonskem jeziku - niso samo muslimani, madžari etnična manjšina v slo
nekateri ne razumejo slovensko
Zaradi tega, ker je velik odstotek ljudi z področja bivše YU.
Nč ni narobe da se spoznajo kulture drugih narodov.

Anketiranci menijo, da bi morali biti jugoslovanski jeziki bolj zastopani v medijih zaradi velikega števila priseljencev v Sloveniji, velikokrat so omenili tudi, da smo bili nekoč vsi v eni državi in bi se tega morali spominjati. Zastopanost jezikov v medijih je pomembna tudi zaradi ohranjanja strpnosti, da se pokaže spoštovanje drugačnosti in se ceni raznolikost jezikov. Nekateri menijo, da se Slovenija do priseljencev obnaša mačehovsko, saj imajo Italijani in Madžari svoje oddaje in bi bilo prav, če bi jih imeli tudi narodi nekdanje Jugoslavije. Zastopanost jezikov v medijih je pomembna tudi za učenje teh jezikov in spoznavanje kulture drugih narodov.

Tabela 6: Komentarji tistih, ki se jim zdi, da ni potrebe po večji zastopanosti jugoslovanskih jezikov v medijih

Komentarji tistih, ki se jim zdi, da ni potrebe po večji zastopanosti jugoslovanskih jezikov v medijih
Sem mnenja, da vsaka država daje poudarek na svoj jezik.
Zato.
Ker smo v Sloveniji.
Ker smo v Slo.
ne zdi se mi pomembno
ker je v SLO uradni jezik slovenščina.
Zato, ker Slovenci ne marajo južnjakov.
Zato, ker je to Slovenija in vsak naj zastopa svoj jezik uradni.
Zato, ker jih ne bi razumeli.
Ker ni toliko gledano drugih Jugoslovanskih programov, kaj šele teh.
Nevem.
Zato, ker ima vsaka država svoj jezik.
Zato, ker ima vsaka država svoje televizijske oddaje.
Vsaka država ima svoj jezik. Zato bi morali vsi prebivalci Slovenije razumeti slovenščino.
Ni potrebe.
Zato, ker je čas Jugoslavije minil. Živimo v Sloveniji, zato je potrebno negovati slovenski jezik.
Vseeno mi je.
Živimo v Sloveniji.
Vseeno mi je.
Ker ni uradna manjšina kot npr. italijanščina, madžarščina.
Menim, da se mora v slovenskih medijih uporabljati slovenski jezik, ker bi vsak prebivalec RS moral znati govoriti ta jezik. Za nacionalne jezike pa naj se vsak posluži tujih medijev, ki jih je danes na pretek.
Ni potrebe, je veliko drugih programov v shemi.
Ker je tu Slovenija. V Nemčiji tudi nič ne dajo na tvoj materinji jezik.
Ni potrebno. Vsaka država naj ima medije na svojem jeziku.
Živimo v času interneta in so nam dosegljive potrebne vsebine.
ni potrebe
Živijo v Sloveniji.
Ker obstaja veliko drugih programov v našem jeziku.
Ker je to Slovenija.
Na razpolago je dovolj tv programov v teh jezikih.
Ker so to slovenski mediji. Na internetu je več kot dovolj možnosti za branje člankov v jezikih bivše Jugoslavije.
Je dovolj jugoslovanskih programov na tv, novice oziroma druge kolumne so dostopne tudi prek spleta.

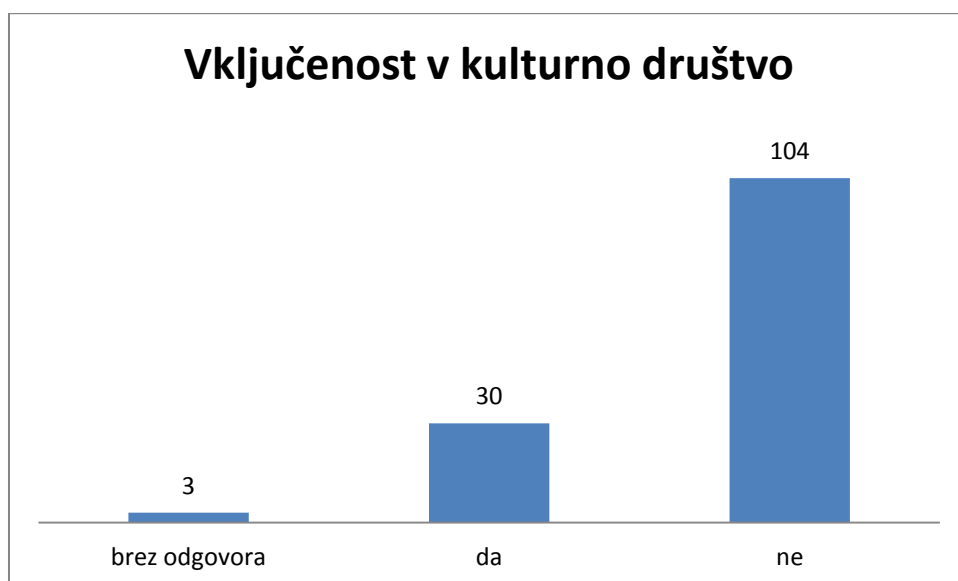
Niti za trenutek se mi ne zdi potrebno, saj smo v Sloveniji! Tisti pravi Bosanci imajo doma programe kot so BN, DM sat, Vijesti itd. tako da si tam lahko ogledajo vse oddaje in novice iz "našega" sveta.

Vse informacije so dostopne na internetu.

Večina tistih, ki je proti večji zastopanosti jezikov nekdanje Jugoslavije v medijih, to utemeljuje z razlogom, da vsi živimo v Sloveniji, kjer se govori slovensko, časi skupne države pa so minili. Omenjajo tudi, da jugoslovanski priseljenci ne spadajo med uradne manjšine. Pogosto so anketiranci mnenja, da so programi v drugih jezikih v današnjih časih dostopni na televiziji ter na spletu, zato ni potrebe po programu v slovenskih medijih. Ena oseba meni, da programov v jezikih nekdanje Jugoslavije ne potrebujemo zato, ker Slovenci ne marajo južnjakov.

1.19 Vključenost v kulturno društvo

Slika 20: Vključenost v kulturno društvo

V anketi smo spraševali tudi po vključenosti anketirancev v kulturna društva. 3 (2,19 %) niso odgovorili, 30 (21,90 %) jih je vključenih v društvo, 104 (75,91%) pa niso vključeni nikamor.

1.20 Ohranjanje stika z maternim jezikom in kulturo staršev

Pri 20. vprašanju smo anketirance spraševali, kako ohranjajo stik z maternim jezikom in kulturo njihovih staršev. Pridobili smo naslednje komentarje.

Tabela 7: Ohranjanje stika s kulturo in maternim jezikom staršev

Ohranjanje stika s kulturo in maternim jezikom staršev

Berem knjige v materinščini.

Berem zgodovinske knjige, obiskujem vsako poletje hrvaško obalo, ker je slovenska premajhna.

Bolj malo, občasno televizija ali obisk "etnične" poroke.

Branje srbskih knjig v izvirniku, spremljanje tujih Tv programov

Dma se zgovarjam v materenem jeziku.

Dnevni pogovori.

Doma govorimo v maternem jeziku in praznike praznujemo po naših običajih.

Doma govorimo v maternem jeziku in se držimo svoje kulture.

doma in obiski v bosni

Doma se pogovarjamo bosansko, gledamo bosanske tv programe, z obiski v BiH

Doma se pogovarjamo dosti v maternem jeziku, praznujemo praznike, obiskujemo razne prireditve.

Doma se pogovarjamo v maternem jeziku in ohranjamo kulturo in običaje.

Doma se pogovarjamo v maternem jeziku, berem knjige v maternem jeziku. Dolgo let sem bila vključena v kulturno društvo. Itd.

Doma se pogovarjamo v maternem jeziku.

Doma se pogovarjamo v maternem.

doma se pogovarjamo z staršema maternim jezikom

Doma se pogovarjamo, obisk Kosova.

Doma veliko uporabljam svoj materni jezik.

družba

Folklorno društvo Biser, doma se pogovarjamo ter vsake počitnice preživimo v Bosni.

Govor doma, v društvu, s prijatelji, z družino.

govorimo doma, udejstvovanje v kulturnem društvu

Grem na dopust k dedku in babici v Bosno.

Hodim v Bosno.

HRT, družina,, drugi mediji, internet.

Imamo krščanske praznike.

Internet, knjige, sorodniki.

Jezik obvladam, ohranjam ga tako da se doma pri starših pogovarjamo bosansko. Kultura je pa že v meni od rojstva tako kot slovenska.

Ko grem domov govorim hrvaško, v Sloveniji pa slovensko.

Materni jezik govorim doma s starši, s prijatelji, sorodniki. Praznujemo praznike in ohranjamo kulturo.

Materni jezik je vedno prisoten. Kot sem že pri prejšnjem vprašanju izpolnila "miksam" bosanski in slovenski jezik ampak le, če sem v družbi Bosancev, ki govorijo tudi slovenski jezik. Ohranjam tudi stik s kulturo.

Nabijam sarme na volej.

Največ prek staršev in sorodnikov.

Nevem

občasni obiski

Običaji, občasno obiskovanje bližnjih sorodnikov.

Obiski sorodnikov v Bosni.

Obiski v Bosni.

Obiskom v Bih, govorjenjem maternega jezika s starši in ostalimi sorodniki, praznovanjem praznikov itd.
Obiskovati držabo kjer so rojeni starši, se pogovarjati v maternem jeziku itd.
Obiskujem Bosno, praznujemo svoje praznike.
Obiskujem Bosno.
Obiščem sorodnike v Bosni.
Od 17. leta živim v Sloveniji tako da svojo kulturo in jezika že v Makedoniji sem naučil.
Odhodi v rojstni kraj staršev, torej v BiH.
Ohranjamo kulturo doma pri starših.
Počitnice vsaj enkrat na leto za par dni ali pa obisk sorodnikov v slo.
Pogosto odhajam v BiH.
Pogovarjam se s staršimi o tem.
Pogovarjamo se doma na materni jezik.
Pogovarjamo se med sabo, družimo se med prazniki.
Pogovor s starimi starši, ki ne govorijo slovenskega jezika.
Pogovor v tem jeziku doma, v družbi, knjige v tem jeziku ipd.
Pogovorno ter kulturno.
Poleti sem v Bosni
Prazniki, z pogovori
Praznovanje praznikov.
Praznujem praznike, obiskujem Bosno.
Prek medija.
preko družine
Prireditve, prazniki.
Redki obiski družine v BiH.
S folkloro, pesmijo.
S pogovori in prazniki.
S pogovori v maternem jeziku.
S pogovorom doma in s svojci.
S pogovorom o zgodovino in preteklih dogodkih s starši in starimi starši.
S pogovorom s sorodniki, ki živijo v Srbiji, materni jezik ohranjam s prijatelji in tudi z družino.
S prakticanjem govora in ohranjanjem kulturne tradicije.
S sorodniki in prijatelji.
S tem, da se doma pogovarjamo v tem jeziku.
Sa svojimi starši vedno govorim po bosanski, večkrat na leto hodimo v Bosno.
Tako da se z starši pogovarjam v maternem jeziku.
Tako, da doma govorimo materni jezik.
Tako, da doma govorimo v maternem jeziku, beremo knjige ...
tv
Tv, prijatelji, redni obiski sorodnikov v BiH.
V pogovoru med domačimi.
Veliko beremo v maternem jeziku in doma se govori materni jezik.
Vsak dan govorim albansko z družino, s prijatelji prek facebook-a. Včasih berem knjige, TV, internet ...
vsak dan pogovorno

Vsakdanja uporaba.
Vsakdanje življenje, stik z ostalimi sorodniki itd.
Vsako leto najmanj 1x obiščem sorodnike v BiH.
Z branjem zgodovinski knjig, leposlovja, revij in časopisov v m. jeziku
Z druženji, s pogovorom.
Z druženji.
Z folkloro, recitacijo, kuhinjo ...
z makedonci govorim makedonsko
Z maternim jezikom ohranjam stik že s samo komunikacijo, medtem ko kulturo staršev nekoliko zanemarjam. Lažje komuniciram in se izražam v slovenskem jeziku. Za potrebe hitrega govorjenja ali kreganja uporabljam vedno slovenščino.
Z obiskom Hrvaške.
Z obiskom pri sorodnikih.
Z obiskom sorodnikov 1x na leto.
Z osebnimi stiki (obiski sorodnikov, prijateljev; spremljanje novic preko medijev (avdio, pisanih) v materinem jeziku, branje literature, poslušanje glasbe, obiskovanje različnih prireditev,.....
Z pogovori v tem jeziku, TV oddajami.
Z vsakodnevno uporabo.
Z vzgojo otrok.
Zelo dobro.
Zelo.

Kot vidimo v tabeli 7, anketiranci najpogosteje ohranjajo stik z jezikom in s kulturo tako, da se doma vsakodnevno pogovarjajo v svojem jeziku oz. hodijo na obiske k sorodnikom v drugo državo. Anketiranci se v materinščini pogovarjajo z znanci, berejo knjige v materinščini, so včlanjeni v kulturna društva in redno praznujejo svoje praznike. Zanimiv je predvsem odgovor anketiranke, ki pravi, da sicer ohranja stik z maternim jezikom, vendar pa lažje komunicira v slovenskem jeziku, tega uporablja tudi, ko želi nekaj hitro povedati ali pa se skregati.

1.21 Končni komentar

Anketirance smo prosili tudi za končni komentar, naj z nami delijo kakšno anekdoto, ki se nanaša na materni jezik in identiteto. Pridobili smo naslednje komentarje.

Tabela 8: Končni komentarji

Končni komentar
Anekdot je veliko in jih tukaj ne morem napisati. Slovenski jezik je eden bogatejših jezikov. To vidimo, ko se začnemo učiti angleščine.
Bosna zakon.

Dobro je, da obstaja multikulturno sobivanje.

Etnično se ne opredeljujem. Slovenski jezik cenim in ga imam za svojega, saj mi je v celoti omogočil osebnostni razvoj.

Idu cestom dva slovenca, Mujo i Haso... včasih smo se na to smejali...

Imela sem priliko priti v učiteljico bosanskega jezika in slovenskega jezika, sedela sem vmes med njima avtomatsko sem spontano govorila bosanski in slovenski jezik. Če je bila to slovenska učiteljica slovensko, če je bila bosanska učiteljica bosansko.

Ja taka klišejska; v Sloveniji sem bil Bosanc, v Bosni pa Janez. Včasih mi to ni bilo smešno...

Kakšen tečaj ekstra.

Kjer živim, je prav, da govorim njihov jezik, materni jezik je na drugem mestu.

Ko sem kolegici iz službe ob rojstnem dnevu prebrala pesem D. Maksimović, je bila začudena kako lepo govorim srpsko. Ob mojem "priznanju", da sem potomka prišlecev iz Srbije - Srbkinja, me je potolažila z besedami: Saj ste tudi ljudje!

Ko sem prišla v Slovenijo, nisem znala nobene besede. Prva beseda, ki sem si jo naučila je Dober dan.

Ko sem prvič prišla v Slovenijo nisem znala nobene besede, zato sem šla v slovenski tečaj. Materni jezik govorim doma in s prijatelji. Slovenščino zdaj znam odlično.

Ko smo se poleti pogosto odpravljali v BiH na poletne počitnice za dva meseca, sem do povratka v Slovenijo pogosto menjal besede in podajal smešne izjave.

Kot poliglot nimam težav z jezikom niti z identiteto. Vendar pa že 2. generacija in vsaka naslednja izgublja stik tako z jezikom, še bolj pa z nacionalno identiteto.

Leta 1974 sem v trafiki hotel kupiti škatlo cigarete Jugoslavja. Trgovki sem rekel tetka, dajte mi eno jugoslavjo ona mi je rekla da ni tetka cigarete sem vseglah dobil.

Meni je kul. Mislim da smo dobro zastopani v Sloveniji.

mislim da je prav da razumem in govorim slovensko je pa tud prav da ne pozabim jezika svojih staršev.

Mislim da na Jesenicah priseljenci, preveč vsiljujejo svoj jezik.

Mislim, da je slovenski jezik težak, še posebej za priseljence, sam se morajo naučiti jezika z nule. Svoj materni jezik (bosanščina) pa zelo rada govorim, saj sem to enostavno jaz.

Moje mnenje je da se vsi, ki se priselijo v katerokoli državo naučijo govoriti jezik države.

Naš jezik je lep, poseben, za tujce težak, lahko bi bilo več brezplačnih tečajev, da se lažje vklopijo v družbo, otroci v šolo, pri iskanju zaposlitve.

Ne pozabi od kod in kaj si, ne sramuj se i spoštuj tudi druge...

Ne zdi se mi prav da se tuji jeziki uporabljajo na javnih mestih ter večinoma na uradnih, državnih mestih.

Ni bilo posebnih doživljanj glede slovenskega jezika, Ko so mi starši pomagali pri šolskih nalogah, so se zraven tudi oni učili slovensko, tako da pišejo in govorijo slovensko brez problemov.

Od rojstva pa nekje do desetega leta starosti sem govoril zgolj Slovensko, šele nato so me starši počasi začeli učiti materinega jezika. Imam čudovite starše Bošnjake.

Osebnostno se počutim doma v Sloveniji in nimam nikakršnih težav s slovenščino. Sicer prav tako spoštujem in negujem svoj materni jezik. Nekako celo življenje sem nekje na precepu obeh kultur in jezikov.

Pri zdravnici na jesenicah: O gospod danes ste pa zgoden. Pacient: Pa nis ni ti loša.

Rada imam oba jezika.

sem ponosna na znanje obeh jezikov.

Slovenski jezik je zame pomemben prav tako kot bosanski, menim da je vsakdanja uporaba enega in drugega zelo pomembna.

Slovenski jezik naj se obvezno govori na vseh javnih površinah in ustanovah, v domačem okolju pa je izbira jezika izključno izbora posameznika.

Slovenski jezik sem vzel za svojega in se tudi že od malih nog nisem počutil, da spadam v 'okolje' svojih prednikov.

Slovenski, bosanski in pa miks!

Slovenščina je lep jezik. Sem se ga naučila ter ga uporabljam na ustreznih mestih (v šoli, v javnosti). Doma pa se pogovarjamo v materinem jeziku in ga s tem ohranjamo.

Slovenščina je moj 1. govoreči jezik saj sem se tukaj rodil in večinoma govorim slovensko. Ohranjal bom svoj materni jezik tako da se bom v tem jeziku zgovarjal z starši.

Slovenščino spoštujem in jo doživljam kot materin jezik, vendar jezik mojih staršev se mi prav tako zdi zelo pomemben...

Spoštovanje do svojega in tujega jezika.

Spoštuj sebe, da bi bil spoštovan.

Spoštuj tuje, ceni svoje.

Starši naj najprej naučijo svoje otroke materni jezik, šele potem jih učite jezik države, v kateri živite. Vsak jezik je lep, a najlepši je materni jezik!

Starši, ne glede na entiteto bi morali spodbujati slovenski jezik in otroke učiti, da ga uporabljajo in cenijo. Prav tako pa morajo negovati druge jezike, ki so jim z rojstvom dani.

Svoje ljubim tuje spoštujem. moj je slovenski tako kot bosanski jezik. iskoriščam lepoto obeh jezikov.

V Sloveniji smo izobčenci v domovini staršev pa tujci. Ne morem povedati da imam domovino ker sem v obeh primerih nezaželen. Žalostno ampak resnično.

V Sloveniji večinoma uporabljam slovenščino (tudi doma). Za vse državljane, ki pridejo v Slovenijo je osnova, da se naučijo slovenščine.

Včasih me dvojina bega.

Vidim ga kot težki jezik ker tujci ne uporabljajo dvojine in se tu z njo prvič spopadajo.

Zdaj, ko živim na Dunaju in govorim nemško, pogrešam slovenščino.

Zdi se mi prav, da priseljenci znajo in se učijo slovenskega jezika, saj ga že tako zna zelo malo ljudi in je prav, da ga širimo. Mislim pa tudi, da bi morali svoje otroke učiti maternega jezika in se v njem doma pogovarjati.

Zdi se mi zanimiv jezik, poleg se mi zdi kot, da bi počasi izumiral, saj priseljenci prevladujejo in velika večina se jih ne trudi naučiti slovenski jezik.

Zdi se mi zanimivo, da le doma na veliko preklapljam iz enega jezika v drugega.

Na koncu ankete smo anketirancem namenili prostor za končni komentar. Večina te možnosti ni izkoristila, pridobili pa smo 50 različnih izjav. Anketiranci so kot končni komentar napisali kakšno šalo o različnih pomenih besed v jezikih, komentirali multikulturnost, učenje slovenščine in bolj ali manj zabavno preklapljanje med jeziki. Pisali so tudi o pomembnosti znanja maternega jezika in spoštovanju jezika države, v kateri živijo. Pomembno se jim zdi znanje jezikov, pišejo o tem, kje uporabljajo različne jezike, nekateri komentirajo, kako se počutijo v svetu dveh jezikov in kultur, nekateri se v Sloveniji počutijo doma in ne najdejo več stika s kulturo svojih staršev, drugi pa se ne počutijo doma v nobeni državi.

2 Primerjava rezultatov ankete z rezultati raziskave *Percepcije slovenske integracijske politike*

Pred našo anketo je bilo opravljenih že mnogo raziskav na isto temo. Izsledki teh raziskav so objavljeni npr. v *Večjezični vsakdanjosti priseljencev v Sloveniji* avtorice Marijance Ajše Vižintin. Ta je raziskovala večjezičnost na Primorskem, in sicer na vzorcu 12 anketirancev. Prišla je do podobnih rezultatov kot mi, anketiranci npr. ohranjajo svoj materni jezik, ga govorijo doma, s prijatelji, učijo se ga njihovi otroci ... Obstaja tudi precej natančna raziskava o priseljenih v Ljubljani, in sicer *Simulacija priseljevanja v ljubljansko urbano regijo – Analiza etnične strukture prebivalstva Mestne občine Ljubljana*¹⁴, ki jo je izdal Inštitut za narodnostna vprašanja, urednika pa sta bila Miran Komac in Mojca Medvešek.

Raziskav je še mnogo več, ampak v tem poglavju se bomo ukvarjali samo s primerjavo naše analize z izsledki raziskave v delu *Percepcije slovenske integracijske politike* (PSIP), ki temelji na vzorcu 1.163 sodelujočih. Ti prav tako bivajo v Sloveniji in spadajo v različne etnične skupnosti. Raziskava je zanimiva z vidika naše raziskave, saj so se pri določenih točkah anketirance spraševali ista vprašanja. Vzorec pri PSIP je skoraj devetkrat večji od našega in zanimivo bo videti, kakšne rezultate sta pridobili raziskavi.

2.1 PSIP in etnična identiteta

Če začnemo pri dejavnikih etnične identitete, vidimo, da so rezultati PSIP (2005: 247–249) pokazali, da je najpomembnejši dejavnik družina, v kateri poteka primarna socializacija in postavlja temelje etnični identiteti. Naslednji dejavnik so sovrstniki in prijatelji, na tretjem mestu so kulturna društva, sledi še verska skupnost, na zadnjem mestu so mediji.

V naši raziskavi smo prišli do spoznanj, da je za ohranjanje etnične identitete zelo pomembno znanje jezika staršev, tako je odgovorilo kar 71 anketirancev. 85 se jih tudi strinja, da je zelo pomembno, da tudi otroci priseljencev obvladajo jezik staršev. Če še malo ostanemo pri jeziku, velika večina (107 anketirancev) se jih je tudi strinjala, da bi otroci priseljencev morali izkoristiti učenje jugoslovanskih jezikov v šolah, če bi taka možnost obstajala. V PSIP so bili mediji na zadnjem mestu, tudi naši anketiranci so bili pri tem vprašanju razdeljeni na pol glede zastopanosti jugoslovanskih jezikov v slovenskih medijih. Naši anketiranci pa niso bili tako razdeljeni pri vključenosti v kulturna društva, saj večina (104 plus trije, ki niso

---

¹⁴ Dostopna na http://www.inv.si/DocDir/projekti/simulacija_piseljevanja_v_lj.pdf (Dostopno 16. 9. 2016).

odgovorili) ni vključena v kakšnega izmed njih. Tako kot v PSIP tudi naši anketiranci stik s svojo etnično identiteto najpogosteje vzdržujejo skozi dnevne pogovore v maternem jeziku z domačimi in prijatelji in z obiski sorodnikov v tujini.

2.2 PSIP in samoocena znanja slovenskega jezika

PSIP (2005: 253–254) se ukvarja s samooceno znanja slovenskega jezika. Raziskava je pokazala, da 83 odstotkov vseh vprašanih slovenski jezik razume zelo dobro, 15 odstotkov dobro, en odstotek je tistih, ki ga ne razumejo preveč dobro. Naša raziskava je pokazala podobne rezultate. Z oceno 5 se je opredelilo skoraj 80 odstotkov vprašanih, z ocenama 4 in 3 skoraj 18 odstotkov, z oceno 2 pa dva odstotka.

Anketiranci so v PSIP ocenjevali tudi področje govorjenja slovenščine. 63 odstotkov vseh govori zelo dobro, 30 dobro, 5 pa ne preveč dobro. V naši raziskavi smo preverjali govorjenje v zasebni in javni rabi, kjer so se pokazale razlike. V zasebni rabi je oceno 5 izbralo 72 odstotkov anketirancev, oceni 4 in 3 23 odstotkov, oceno 2 pa 4 odstotki vprašanih. En odstotek se ni opredelil. Slovenščino v javni rabi so ocenjevali drugače. 55 odstotkov anketirancev je izbralo oceno 5, oceni 4 in 3 41 odstotkov, oceno 2 sta izbrala dva odstotka vprašanih, 1 odstotek se je ocenil z 1, en odstotek pa se ni opredelil.

Po raziskavi PSIP 70 odstotkov slovensko bere zelo dobro, 25 dobro, 2 odstotka ne preveč dobro, manj kot odstotek pa ne preveč dobro. Tega področja v naši raziskavi nismo preverjali.

Smo pa vsi preverjali zmožnost pisanja v slovenščini. Po PSIP 56 odstotkov vprašanih piše zelo dobro, dobro 31 odstotkov, ne preveč dobro 9 odstotkov in slabo en odstotek. V naši raziskavi je oceno 5 izbralo 56 odstotkov vprašanih, oceni 4 in 3 39 odstotkov, oceno 2 3 odstotki, 2 odstotka se nista opredelila.

Ne glede na velikost vzorca, so si rezultati na določenih točkah precej podobni, pri pisanju si je celo isti odstotek izbral oceno zelo dobro oziroma oceno 5. V PSIP se rezultate definirali tudi glede na nacionalno pripadnost, česar v naši raziskavi nismo naredili.

2.3 PSIP in samoocena znanja neslovenskega maternega jezika

V PSIP (2005: 261–262) so anketirance prosili, naj ocenijo svoje znanje maternega jezika, če ta jezik ni slovenščina. Tudi naša anketa sprašuje isto v 8. vprašanju. V PSIP so izbrali štiri področja (razumevanje, govorjenje, branje in pisanje), naša anketa zajema tri (brez branja). V

PSIP so anketiranci izbirali med štirimi ocenami (zelo dobro, dobro, ne preveč dobro in slabo), v naši anketi pa med petimi (ocene od 1 do 5).

72 odstotkov vprašanih v PSIP zelo dobro razume jezik, ki ni slovenski, 19 odstotkov dobro. Pri govorjenju se ocene spremenijo, 58 odstotkov ga govori zelo dobro, 27 odstotkov dobro, 7 odstotkov ne preveč dobro. Pri branju jih 61 odstotkov meni, da berejo zelo dobro, 25 odstotkov branje ocenjuje z dobro, 5 odstotkov pa z ne preveč dobro. 51 odstotkov jih meni, da pišejo zelo dobro, 28 odstotkov jih piše dobro, 10 odstotkov ne preveč dobro, trije odstotki pa pišejo slabo.

Podatki iz naše analize kažejo podobne rezultate. Anketiranci so po svojem prepričanju najbolj kompetentni pri razumevanju maternega jezika staršev, sledi govorjenje, najslabše pa jim gre od rok pisanje.

2.4 PSIP in učenje neslovenskega maternega jezika

V tem sklopu bomo preverili še, kakšne odgovore so ponudili anketiranci v raziskavi PSIP glede učenja neslovenskega maternega jezika in obveščanja v medijih. V naši anketi se tega področja dotikamo v vprašanjih številka 15–19.

V PSIP (2005: 262–263) 55 odstotkov vprašanih meni, da bi bilo dobro, če bi se otroci učili jezik staršev, če ta ni slovenščina. Da učenje tega jezika ni potrebno, saj je bolj pomembno znanje slovenščine, meni 14 odstotkov vprašanih, 27 odstotkov jih meni, da je bolj pomembno znanje enega od svetovnih jezikov.

Mi smo v 16. vprašanju spraševali, kako pomembno je znanje jezika staršev, če ta ni slovenski. 62 odstotkov je izbralo oceno 5 (zelo pomembno), oceni 4 in 3 je izbralo 33 odstotkov vprašanih, ena oseba je izbrala oceno 2, ena se ni opredelila, slabi 4 odstotki pa menijo da znanje neslovenskega maternega jezika ni pomembno. V obeh raziskavah se je pokazalo, da so anketiranci naklonjeni učenju neslovenskega maternega jezika staršev.

v PSIP so anketo (2005: 264–265) nadaljevali z vprašanjem načina ureditve učenja neslovenskega maternega jezika staršev. 33 odstotkov jih meni, da se tega jezika lahko naučijo doma, 27 odstotkov podpira učenje v okviru dodatnih obšolskih dejavnosti, 22 odstotkov predlaga izbirni jezik, 11 odstotkov jih meni, da bi se moralo učenje odvijati v okviru kulturnega društva. 2 odstotka pa podpirata idejo ustanavljanja lastne šole. Iz odgovorov se je pokazala želja po učenju neslovenskih maternih jezikov v šolah.

Podobne rezultate daje tudi naša anketa. 78 odstotkov vprašanih meni, da bi otroci morali izkoristiti možnost učenja jezika svojih staršev v šoli, če bi taka možnost obstajala, proti je bilo 12 odstotkov, vseeno pa desetim odstotkom. Vprašali smo jih tudi, zakaj tako menijo in najpogostejši odgovor je bil, da bi znali materni jezik staršev. To znanje pa je pomembno tudi za ohranjanje lastne identitete in kulture. Tisti, ki so proti učenju v šolah, menijo, da je to naloga staršev in da se lahko jezika naučijo doma.

2.5 PSIP in obveščanje v neslovenskem maternem jeziku

Pogledali si bomo še eno področje, in sicer področje medijev. V PSIP (2005: 265–266) so spraševali, kako naj bi država zagotovila pravico do obveščanja v jeziku, ki ni slovenski, tistim, katerih materni jezik ni slovenski. Izbirali so med tremi možnostmi: država bi morala omogočiti ustanovitev lastnih medijev, država naj v okviru nacionalnih medijev zagotovi oddaje za priseljence, tretja možnost pa je bila, da zadošča informiranje v slovenskem jeziku.

Polovica vseh vprašanih meni, da zadošča obveščanje v slovenskem jeziku, 42 odstotkov jih je za drugo možnost, 6 odstotkov pa je izbralo ustanovitev lastnih medijev.

V naši anketi smo spraševali, ali bi morali biti jeziki nekdanje Jugoslavije bolj zastopani v slovenskih medijih. 42 odstotkov jih je menilo, da bi morali biti bolj zastopani, 39 odstotkov jih je menilo obratno, 19 odstotkom je bilo vseeno. Vprašali smo tudi, zakaj tako menijo. Tisti, ki so bili za večjo zastopanost, so omenili ohranjanje strpnosti, veliko število priseljencev, ki ne razumejo slovensko, pomembnost znanja drugih jezikov in tako dalje. Tisti, ki so bili proti večji medijski izpostavljenosti, so napisali, da ni potrebe po takih oddajah, da naj v Sloveniji govorimo slovensko, da so vsem dosegljive vsebine v drugih jezikih na spletu oziroma drugih televizijskih kanalih ...

V naši raziskavi je sicer precej visok delež tistih, ki jim je za to vprašanje vseeno, ostali možnosti pa si dokaj enakovredno razdelita odstotke. V raziskavi PSIP je število tistih, ki menijo, da zadošča obveščanje v slovenščini, in tistih, ki so za lastne medije oziroma oddaje v nacionalnih medijih, prav tako dokaj enakovredno.

Ugotavljamo, da na tistih področjih, kjer se raziskavi lahko primerjata, velikost vzorca ne igra posebej velike vloge, saj obe raziskavi pri podobnih oziroma istih vprašanjih prideta do podobnih rezultatov.

3 Sklep

V tem diplomskem delu smo si najprej ogledali, kaj sploh so manjšine in ugotovili, da so to skupine, ki se v etničnih, verskih in jezikovnih karakteristikah razlikujejo od ostalega prebivalstva, a želijo te razlike ohraniti (Roter, 2007a: 16). Ker so naša tema priseljenci na Jesenicah, smo se ukvarjali z novodobnimi manjšinami, ki jim v Republiki Sloveniji ne pripada nabor manjšinskih pravic, tako kot te pripadajo uradno priznanima manjšinama (italijanski in madžarski). Ugotavljali smo tudi, kaj je koncept avtohtonosti in se spraševali, ali je že preživet, saj v sodobnosti potekajo migracijski procesi, ki že zahtevajo nove pristope.

Nadaljevali smo z razlago pojma integracija. Integracija pomeni vključevanje in sprejemanje priseljencev v novo družbeno okolje (Bešter, 2007: 108). V tem poglavju smo si ogledali tudi zakonodajo, ki zajema tujce v Sloveniji, in sicer *Zakon o tujcih* (2011) ter *Resolucijo o migracijski politiki* (2002).

Ker poleg integracije obstajajo tudi druge priseljenske strategije, smo razložili, kaj pomenijo pojmi asimilacija, akulturacija, segregacija, marginalizacija, multikulturalizem in medkulturni dialog. Zadnji je nastal kot odgovor na multikulturalizem, med njegove cilje pa spadajo upoštevanje človekovih pravic, strpnost, enakopravnost in demokratična stabilnost (Bela knjiga o medkulturnem dialogu, 2008: 4–9).

Od integracije smo se premaknili k jeziku. Ugotovili smo, da se že jezikovna politika Evropske unije nagiba k temu, da bi vsak državljani EU poleg maternega govoril še dva tuja jezika. Demokratična jezikovna politika mora usmerjati predvsem elemente javnega in uradnega sporazumevanja, medtem ko pojmovanje maternega jezika spada na področje zasebnega. V Sloveniji se pojavlja vprašanje, kako vzdrževati ravnotežje med slovenščino kot uradnim jezikom in naraščajočo večjezičnostjo (Stabej, 2006: 311–319). V okviru tega poglavja smo pregledali tudi zakonodajo, ki ureja področje jezikovne politike.

Nadaljevali smo z jezikom in identiteto. Kot je razvidno iz dostopnih podatkov, se v Slovenijo tudi po osamosvojitvi največkrat priselijo državljani iz republik nekdanje Jugoslavije, zlasti iz Bosne in Hercegovine. Jezik priseljencev se prenaša iz roda v rod, pri tretji generaciji pa že lahko prihaja do tega, da otroci priseljencev jezika staršev ne obvladajo več, če poleg družinske ne obstaja še družbena podpora (Medvešek, Bešter, 2012: 8–9). Jezik je med najmočnejšimi zunanjimi kazalci identitete, a se v prenosu med generacijami tudi prvi izgubi,

zato so za njegovo ohranjanje pomembni pogoji za rabo, ohranjanje in razvoj manjšinskih jezikov (Roter, 2007: 302–303 in Medvešek, 2007: 354–355).

Poglavje o šolstvu smo začeli s pregledom zakonodaje, ki ureja to področje, nato pa smo se poglobili v to, kako je izobraževanje v Sloveniji videti v praksi. Z izobraževanjem otrok priseljencev smo v samostojni Republiki Sloveniji začeli že takoj po osamosvojitvi, ko je v Bosni divjala vojna in so se ljudje izseljevali na varno. Ne slovenska ne bosanska vlada nista pričakovali, da bi morali najti bolj trajne rešitve, a vendar so priseljenci ostali v Sloveniji. Vzgojno-izobraževalni sistem je pomemben medij socializacije, ki pripomore k homogenizaciji prebivalstva, a zadnja mora upoštevati tudi etnično raznovrstnost. Vzgojno-izobraževalni sistem igra tudi ključno vlogo v integracijskem procesu otrok priseljencev v državi sprejema. Največ ukrepov je še vedno v osnovnošolskem izobraževanju, čeprav se pozornost počasi usmerja tudi na predšolsko in srednješolsko izobraževanje (Medvešek, Bešter, 2010: 97–98,205).

Učenci priseljenci so po navadi začetniki v znanju slovenščine, zato so potrebni drugačni pristopi in strategije za poučevanje. Pomanjkanje znanja učnega jezika v Sloveniji rešujemo tako, da otrokom priseljencem namenimo dodatne ure slovenščine, a največ 35 ur na šolsko leto (Medvešek, Bešter, 2010a: 111). Zato je pomembno, kako učitelji te ure izkoristijo. Poleg njihove iznajdljivosti se premika tudi na področju ponudbe učenja jugoslovanskih jezikov v šolah v okviru dopolnilnega pouka maternega jezika oziroma v okviru izbirnih tujih jezikov.

Po pregledu stanja slovenskega šolstva in izobraževalnih možnosti smo se seznanili še s kulturnim udejstvovanjem in mediji priseljencev. Ugotovili smo, da zmožnost ohranjanja izvorne kulture v državi sprejemnici ni odvisna samo od družine, so pomembni še sekundarni mediji socializacije, pomembno pa vpliva tudi družbeni kontekst (Medvešek, Bešter, 2012: 14–15). Nekateri priseljenci svojo kulturo prakticirajo le doma, drugi se povezujejo v društva, kar spodbuja tudi slovenska zakonodaja. A delovanje društev pri nas je amaterskega značaj, delo poteka prostovoljno, prav tako ni stalnega financiranja (Medvešek, Bešter, 2012: 15–16).

Pogledali smo si, kaj pravi *Nacionalni program za kulturo 2014–2017*, nato pa naredili kratek pregled medijev, kjer se lahko sliši ali bere beseda priseljencev iz nekdanje Jugoslavije. Na radiu se je bosanski jezik slišal že leta 1991, najnovejša medijska prizadevanja pa se kažejo s tem, da so priseljenci iz republik nekdanje Jugoslavije dobili podportal na MMC, televizijsko

oddajo NaGlas!, od 18. septembra 2016 pa se na prvem programu Radia Slovenija predvaja tudi nedeljska radijska oddaja *Sami naši*.

Da strokovni pregled literature ne bi bil sam sebi namen, smo izvedli še anketo, ki jo je izpolnilo 137 oseb, živečih na Jesenicah. Vsi anketiranci so prebivalci tega mesta in so se vanj priselili iz držav nekdanje Jugoslavije. Večinoma se anketirani opredeljujejo za bošnjaško etnično skupnost, sledi bošnjaška in muslimanska, na tretjem mestu pa je slovenska. Ker so lahko izbrali pripadnost več skupinam, smo na koncu dobili 26 različnih skupin odgovorov. Velika večina (84) anketirancev je bila v Sloveniji rojena. Pri vprašanju, kateri jezik je za njih materni, je večina izbrala bosanski jezik, sledi mu slovenščina, na tretjem mestu sta slovenščina in bosanščina. Nato smo spraševali o maternem jeziku staršev, spet je bila na prvem mestu bosanščina, ki ji sledita srbščina in albanščina. Sledilo je vprašanje o oceni znanja maternega jezika staršev. Pri vsaki izbiri (zaradi več mogočih odgovorov smo spet pridobili več možnosti) smo naredili posebno analizo, na koncu pa rezultate strnili v povprečno oceno. Sodeč po pridobljenih rezultatih, anketiranci najbolje razumejo materni jezik staršev, dobro ga tudi govorijo, najslabše ocene pa so podelili zmožnosti pisanja v teh jezikih. Anketiranci so morali tudi oceniti znanje slovenščine, če ta ni materni jezik. Tudi tu je razumevanje najbolje ocenjeno, pisanje pa najslabše. A moramo povedati, da so se sodelujoči večinoma ocenili z ocenama 4 in 5. Najnižjih ocen je bilo malo, zato je bilo tudi odgovorov na naslednje vprašanje malo (pet, če smo natančni), kjer smo spraševali, če so potrebovali dodatno pomoč pri učenju slovenščine. Večina je rekla, da so jo, a pomoči niso poiskali. Spraševali smo o pomanjkljivostih, ki jih opazijo v znanju slovenščine, z možnostjo odprtega odgovora. Večinoma opazajo, da premalo obvladajo pravopis in slovnico oziroma da jezik obvladajo. Jezik, ki ni slovenščina, največkrat uporabljajo doma z družino oziroma prijatelji. Polovica anketirancev opaza, da med jeziki večkrat preklaplja, ena četrtnina občasno uporablja besede iz drugega jezika, druga četrtnina pa med jeziki ne preklaplja. Če do preklapljanja pride, je to večinoma nenamerno. Ker nas je zanimal identitetni vidik jezika, smo tudi anketirance vprašali, koliko je za lastno identiteto pomembno znati jezik staršev. Čez sto odgovorov je dobilo najvišji dve oceni, da je znanje teh jezikov zelo pomembno oziroma pomembno. Tudi za otroke priseljencev je znanje teh jezikov zelo pomembno. Naslednje vprašanje je ta rezultat potrdilo, saj večina podpira učenje jugoslovanskih jezikov v šolah, če taka možnost obstaja. Poleg danih možnosti so anketiranci lahko zapisali tudi svoje komentarje, ki smo jih razdelili na tiste, ki učenje teh jezikov podpirajo in tiste, ki jih ne. Pri vprašanju o zastopanosti jugoslovanskih jezikov v medijih so mnenja razdeljena na pol, če upoštevamo odgovore tistih,

ki niso izbrali možnosti, da jim je vseeno. Tudi tu so lahko napisali, zakaj so za večjo zastopanost v medijih oziroma zakaj ne. Tako kot smo zadnje poglavje v uvodnem delu sklenili s pregledom kulturnega udejstvovanja v društvih, je bilo zadnje vprašanje namenjeno prav vključenosti v njih. Ugotovili smo, da večina v njih ni vključena, svojo kulturo večinoma ohranjajo s pogovorom s prijatelji oziroma družino in obiski v državi izvora.

Na koncu smo anketirancem dali še možnost za končni komentar. Iz njih lahko razberemo tisto, kar nam sporoča teorija, torej da obstaja možnost za prakticiranje lastne kulture, da nas znanje več jezikov bogati, da je prav, da obstaja možnost učenja maternega jezika v šolah, če ta ni slovenski. Anketiranci tudi sami opažajo, da se stik s kulturo in jezikom skozi generacije izgublja, a vseeno se stik z njima ni izgubil, saj je marsikdo ponosen na to, da obvlada jezik države sprejemnice, obenem pa ohranja stik z jezikom svojih staršev. Kot je zapisala ena anketiranka, je pri uporabi bosanskega jezika to preprosto ona. Tisti, ki so zapisali končni komentar, so poudarili, da je treba spoštovati jezik države sprejemnice. Nekateri so ga sprejeli za svojega, drugi se počutijo v precepu in ne vedo, kam točno spadajo, tretji uspešno krmarijo med vsemi izbirami, ki so jim na voljo.

Na Jesenicah živi prek 40 različnih narodnosti. Za dobre odnose skrbijo Občina Jesenice, vse javne izobraževalne ustanove, kulturna in humanitarna društva, Ljudska univerza Jesenice, Mladinski center Jesenice in seveda prebivalstvo samo. Pravica do negovanja maternega jezika, ki ni slovenski, je zapisana v zakonih, prav tako so omogočene različne možnosti za učenje oziroma kulturno udejstvovanje. Javne ustanove lahko veliko pripomorejo k ohranjanju razlik, ki bogatijo to mesto, še več pa vsi posamezniki. Primerne besede za konec tega diplomskega dela najdemo v pesmi *Mamo* slovenskega raperja s priseljskimi koreninami Samo Borisa: "Da borba ne gre mimo, živiš, če se boriš, tko da, mesto smo ljudje, k se v njem borimo ..." ¹⁵ Jesenice se borijo in dokazujejo, da če se vsi med seboj spoštujemo in sprejemamo razlike, ki nas ločujejo, a hkrati povezujejo, potem večkulturnost v pravem pomenu besede lahko zares obstaja.

---

¹⁵ Boris Vasev – Samo Boris, pesem *Mamo*, album Pasivna oblika glagola biti, 2004.

4 Viri in literatura

Akcijski načrt za jezikovno izobraževanje.

http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski_jezik/Akcijska_nacrta/ANJI.pdf (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Akcijski načrt za jezikovno opremljenost.

http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski_jezik/Akcijska_nacrta/ANJO.pdf (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Balažič Bulc, Tatjana, 2004: Jezikovni prenos pri učenju sorodnih jezikov (na primeru slovenščine in srbohrvaščine). *Jezik in slovstvo*, letnik 49, št. 3–4. 77–89.

Baloh, Barbara 2005. Slovenščina kot drugi jezik v šolah z italijanskim učnim jezikom v slovenski Istri. V Mikolič, Vesna in Marc Bratina, Karen (ur.) *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*. Koper: Univerzitetna založba Annales, str. 131–148.

Barle-Lakota, Andreja et al.: *Uvod v sociologijo*. Učbenik za sociologijo v gimnazijskem izobraževanju. Ljubljana: DZS, 2005.

Bela knjiga o medkulturnem dialogu.

http://www.svetevrope.si/res/dokument/download9aad.doc?id=/res/dokument/11316-_1.doc&url=/res/dokument/11316-_1.doc&title=bela_knjiga_o_medkulturnem_dialogu.doc (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011). http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Berishaj, Martin 2014. Albanci v Sloveniji kot "čakajoči subjekt". V Kržišnik-Bukić, Vera (ur.) *Kdo so narodne manjšine v Sloveniji*. Ljubljana: Zveza zvez kulturnih društev narodov in narodnosti nekdanje SFRJ v Sloveniji, str. 41–52.

Bešter, Romana, 2007. Integracija in model integracijske politike. V Komac, Miran (ur.). *Priseljenci : študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 105–152.

Čok, Lucija 2005. Posameznik in jezik v medkulturnem in jezikovnem stiku. V Mikolič, Vesna in Marc Bratina, Karen (ur.) *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*. Koper: Univerzitetna založba Annales, str. 23–34..

Dedić, Jasminka 2014. Presečišče etničnosti in spola pri pripadnikih narodnih manjšin iz nekdanje Jugoslavije ter bošnjaška skupnost v Sloveniji. V Kržišnik-Bukić, Vera (ur.) *Kdo so narodne manjšine v Sloveniji*. Ljubljana: Zveza zvez kulturnih društev narodov in narodnosti nekdanje SFRJ v Sloveniji, str. 53–72.

Dimitrievski, Ilija 2014. Ob 10-letnici delovanja EXYUMAK in Makedonci v Sloveniji. V Kržišnik-Bukić, Vera (ur.) *Kdo so narodne manjšine v Sloveniji*. Ljubljana: Zveza zvez kulturnih društev narodov in narodnosti nekdanje SFRJ v Sloveniji, str. 15–24.

Direktiva Sveta Evropske skupnosti (77/486/EGS). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31977L0486&from=SL> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Direktiva Sveta Evropske skupnosti št. 2001/55/EGS. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0055&from=SL> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Direktiva Sveta Evropske skupnosti št. 2004/83/EC. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0095&from=SL> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Ferbežar, Ina 2007. Nekaj vmes. V Novak Popov, Irena (ur.) *43. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, str. 194–197.

Grosman, Meta 2005. Medkulturnost kot izziv sodobnih družb. V Mikolič, Vesna in Marc Bratina, Karen (ur.) *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*. Koper: Univerzitetna založba Annales, str. 35–48.

Hrdlička Bergelj, Vesna. Samo 250 otrok se v klopih uči hrvaščine, srbsčine, bosanščine, albanščine in makedonščine. <http://www.rtv slo.si/slovenija/samo-250-otrok-se-v-klopih-uci-hrvascine-srbscine-bosanscine-albanscine-in-makedonscine/365086> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Ivanjko, Šime 2014. Novodobne manjšine, ki niso manjšine, in Hrvati v Sloveniji. V Kržišnik-Bukić, Vera (ur.) *Kdo so narodne manjšine v Sloveniji*. Ljubljana: Zveza zvez kulturnih društev narodov in narodnosti nekdanje SFRJ v Sloveniji, str. 25–40.

Knez, Mihaela, 2012: Za koliko slovenščin(e) je prostora v naši šoli?. *Jezik in slovstvo*, letnik 57, št. 3–4. 47–62.

Kobolt, Alenka: *Zdej smo od tu – a smo še čefurji?*. Ljubljana: I2, 2002.

Komac, Miran 2007. Varstvo "novih" narodnih skupnosti v Sloveniji. V Komac, Miran (ur.). *Priseljenci : študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 35–68.

Komac, Miran, 2007a. Spremna beseda. V Komac, Miran (ur.). *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 1–6.

Komac, Miran, Medvešek, Mojca, Roter, Petra: *Pa mi vi povejte, kaj sem!!!? : Študija o etnični raznolikosti v Mestni občini Ljubljana*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2007.

Kranjc, Simona, 2004: Besedni red, usvajanje prvega in učenje drugega/tujega jezika. *Jezik in slovstvo*, letnik 49, št. 3–4. 145–157.

Lalović, Dragutin 2014. O hrvaškem modelu normiranja pravic narodnih manjšin in o Črnogorcih v Sloveniji. V Kržišnik-Bukić, Vera (ur.) *Kdo so narodne manjšine v Sloveniji*. Ljubljana: Zveza zvez kulturnih društev narodov in narodnosti nekdanje SFRJ v Sloveniji, str. 89–100.

Lukšič Hacin, Marina: *Ko tujina postane dom: resocializacija in narodna identiteta pri slovenskih izseljencih*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1995.

Medica, Karmen, Lukič, Goran, Bufon, Milan: *Migranti v Sloveniji – med integracijo in alienacijo*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales : Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 2010.

Medved, Felicita 2010. Slovenska politika integracije – "Od prvih do tretjih državljanov". V Medvešek, Mojca, Bešter, Romana: *Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani? : integracija državljanov tretjih držav v Sloveniji*. Ljubljana: Založba Demat, Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 20–46.

Medvešek, Mojca 2007. Percepcije priseljencev in potomcev priseljencev o kulturni razsežnosti integracijskega procesa. V Komac, Miran (ur.). *Priseljenci : študije o*

priseljivanju in vključevanju v slovensko družbo. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 333–372.

Medvešek, Mojca 2010. Demografske in socioekonomske značilnosti državljanov tretjih držav v Sloveniji. V Medvešek, Mojca, Bešter, Romana: *Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljeni? : integracija državljanov tretjih držav v Sloveniji*. Ljubljana: Založba Demat, Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 47–91.

Medvešek, Mojca in Bešter, Romana 2010a. Migrantski otroci v slovenskem šolskem sistemu. V Medica, Karmen, Lukič, Goran in Bufon, Milan (ur.) *Migranti v Sloveniji – med integracijo in alienacijo*. Koper: Univerzitetna založba Annales, str. 97–126.

Medvešek, Mojca in Bešter, Romana 2012: Položaj priseljenskih jezikov v Sloveniji. *Jezik in slovstvo*, letnik 57, št 3–4. 5–27.

Medvešek, Mojca, 2007a: Kdo so potomci priseljencev območja nekdanje Jugoslavije?. *Razprave in gradivo*, št. 53–54, str. 28–67.

Medvešek, Mojca, Bešter, Romana 2010. Vključevanje migrantskih otrok v vzgojno-izobraževalni sistem. V Medvešek, Mojca, Bešter, Romana: *Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljeni? : integracija državljanov tretjih držav v Sloveniji*. Ljubljana: Založba Demat, Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 205–269.

Nacionalni program za jezikovno politiko 2012–2016 Osnutek. http://nsk-slo.si/images/uploads/04_gradivo_NPJP12-16_delovno_besedilo_april_2012.pdf (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Nacionalni program za kulturo 2014–2017. <http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Drugo/novice/NET.NPK.pdf> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Pirih Svetina, Nataša: *Slovenščina kot tuji jezik*. Domžale: Izolit, 2005.

Razpotnik, Špela: *Preseki odvečnosti : nevidne identitete mladih priseljenk v družbi tranzicijskih vic*. Ljubljana : Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani, 2004.

Resolucija o migracijski politiki RS. Uradni list RS, št. 35/2002. <https://www.uradni-list.si/1/content?id=39799> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007–2011. Uradni list RS, št. 43/2007. <https://www.uradni-list.si/1/content?id=80272> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018. Uradni list RS, št. 62/13. <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO91#> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Roter, Petra 2005. Vloga jezika v integracijskem procesu. V Komac, Miran in Medvešek, Mojca (ur.) *Percepcije slovenske integracijske politike*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 239–270.

Roter, Petra, 2007. Vloga jezika v integracijskem procesu. V Komac, Miran (ur.). *Priseljenci : študije o priseljivanju in vključevanju v slovensko družbo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 301–332.

Roter, Petra, 2007a. Pojmovanje in opredeljevanje manjšin. V Komac, Miran (ur.). *Priseljenci : študije o priseljivanju in vključevanju v slovensko družbo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, str. 7–34.

Stabej, Marko, 2005. Kdo si, ki govoriš slovensko?. V Mikolič, Vesna in Marc Bratina, Karen (ur.) *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*. Koper: Univerzitetna založba Annales, str. 13–22.

Stabej, Marko, 2006: Obrisi slovenske jezikovne politike. *Slavistična revija*, letnik 54, posebna številka 1, str. 685–702.

Stabej, Marko, 2007. Jaz v nas. Nekaj tez o jeziku, identiteti in jezikoslovju na Slovenskem. V Novak Popov, Irena (ur.) *43. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, str. 13–24.

Tokarz, Emil, 2005. Položaj slovenske subjektivitete v procesu evropske integracije. V Mikolič, Vesna in Marc Bratina, Karen (ur.) *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*. Koper: Univerzitetna založba Annales, str. 67–72.

Toš, Peter: Urejanje položaja novih narodnih skupnosti, 2011. <http://www.delo.si/mnenja/gostujoce-pero/urejanje-polozaja-novih-narodnih-skupnosti.html> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti. http://www.un.gov.si/si/manjsine/romska_skupnost/ (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Uredba o integraciji tujcev. Uradni list RS, št. 65/08, 86/10, 50/11 – ZTuj-2 in 70/12. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED4351#> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Vižintin, Marijanca Ajša 2010. Otroci priseljencev: zakonodaja in prve izkušnje. V Medica, Karmen, Lukič, Goran in Bufon, Milan (ur.) *Migranti v Sloveniji – med integracijo in alienacijo*. Koper: Univerzitetna založba Annales, str. 221–240.

Vrečer, Natalija: *Integracija kot človekova pravica, Prisilni priseljenci iz Bosne in Hercegovine v Sloveniji*. Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, Andragoški center Republike Slovenije, 2007.

Zakon o osnovni šoli. <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200681&stevilka=3535> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Zakon o tujcih. Ur. l. RS, št. 50/2011. <https://www.uradni-list.si/1/content?id=104275> (Dostopno dne 12. 9. 2016.)

Zavratnik, Simona, 2011: Sodobne migracije v mnenjih slovenske javnosti. *Dve domovini*, št. 33, str 55–71.

Žikić, Biljana 2014. Mediji in narodne skupnosti nekdanje SFRJ ter Srbi v Sloveniji. V Kržišnik-Bukić, Vera (ur.) *Kdo so narodne manjšine v Sloveniji*. Ljubljana: Zveza zvez kulturnih društev narodov in narodnosti nekdanje SFRJ v Sloveniji, str. 73–88.

5 Priloga

5.1 Anketni list

1. Spol (obkrožite): M Ž

2. Starost (napišite): ____

3. Stopnja izobrazbe (obkrožite):

- Nedokončana osnovna šola (I.)
- Osnovnošolska (II.)
- Nižje poklicno izobraževanje (III.)
- Srednje poklicno izobraževanje (IV.)
- Gimnazijsko, srednje poklicno-tehniško izobraževanje (V.)
- Višješolski program (VI.)
- Univerzitetni program (VII.)

4. Kateri etnični skupnosti čutite, da pripadate (obkrožite, mogočih je več odgovorov)?

- Slovenska
- Hrvaška
- Srbska
- Bošnjaška
- Albanska
- Muslimanska
- Makedonska
- Črnogorska
- Jugoslovanska
- Neopredeljen
- *Drugo* : _____

5. Obkrožite!

- V Slovenijo sem se priselil iz druge države.
- Starši so bili rojeni v Sloveniji, stari starši pa prihajajo iz druge države.
- V Sloveniji sem bil rojen.

6. Vaš(i) materni jezik(i) (dopišite).

_____

7. Kateri je materni jezik vaših staršev (mogočih več odgovorov)?

- Slovenski
- Bosanski
- Srbski
- Srbohrvaški
- Makedonski
- Albanski
- Hrvaški
- Črnogorski
- Drugi: _____

8. Kako bi ocenili svoje znanje maternega jezika vaših staršev, če njihov jezik ni slovenski, z ocenami od 1 (slabo) do 5 (odlično)? Če ste v zgornjem vprašanju izbrali dva jezika, ocenite oba.

	Jezik 1 _____	Jezik 2 _____
Razumevanje		
Govorjenje		
Pisanje		

9. Kako bi ocenili svoje znanje slovenščine, če ta ni vaš materni jezik, z ocenami od 1 (slabo) do 5 (odlično)?

- Razumevanje ____
- Govorjenje
  - o Zasebni govor ____
  - o Javni govor ____
- Pisanje ____

10. Če ste pri zgornjem vprašanju odgovarjali z ocenama 1 ali 2, ste kdaj pomislili, da bi se dodatno naučili slovenščine in pri tem poiskali pomoč?

- Ne.
- Ne, kolikor potrebujem, se naučim sproti.
- Da, vendar pomoči nisem poiskal.
- Da, začel sem obiskovati tečaje slovenskega jezika.
- Da, začel sem se učiti sam ali s pomočjo prijateljev.
- Drugo: _____

11. Prosim za komentar na zgornje vprašanje, če ste se v Slovenijo preselili sami (in tako spadate v prvo generacijo priseljencev) in se niste šolali v slovenskih šolah. Če spadate v drugo generacijo priseljencev, me zanima, če mislite, da imate kakšno luknjo v znanju slovenščine.

1. _____ generacija:
_____

2. generacija:

---

12. Če poleg slovenščine govorite še katerega od jezikov, naštetih v vprašanju št. 7, me zanima, v katerih okoliščinah jih uporabljate (mogočih več odgovorov)?

- Zasebna raba (doma)
- Zasebna raba (z znanci)
- Javna raba (šola, delovno mesto, javni kraji itd.)
- Drugo _____

13. Če poleg slovenščine govorite še katerega od jezikov, ki sem jih naštela v vprašanju št. 7, ali v vsakdanjem pogovoru med jeziki preklapljate?

- Da, v pogovoru večkrat preklapljam med jeziki.
- Ne, včasih le opazim, da uporabljam tudi besede iz drugega jezika.
- Ne, med jeziki ne preklapljam.

14. Ali med jeziki preklapljate namerno in nadzorovano ali to počnete spontano?

---

15. Kako pomembno se vam zdi vaše znanje jezika vaših staršev za vašo identiteto /na lestvici od 1 (popolnoma nepomembno) do 5 (zelo pomembno)/?

---

16. Kako pomembno se vam zdi, da znajo otroci priseljencev jezik svojih staršev /na lestvici od 1 (popolnoma nepomembno) do 5 (zelo pomembno)/?

---

17. Ali mislite da bi morali otroci migrantov oz. otroci z migrantskim ozadjem, ki se trenutno šolajo, izkoristiti možnost učenja jezika svojih staršev, če bi taka možnost obstajala?

- Da.
- Ne.

Zakaj?

---

18. Ali menite, da bi morali biti jeziki nekdanje Jugoslavije bolj zastopani v slovenskih medijih (lastna oddaja na TV, posebna stran v lokalnem časopisu itd.)?

- Da.
- Ne.

Zakaj?

---

19. Ali ste vključeni v kakšno kulturno društvo svoje etnije (npr. društvo Biser)?

- Da.
- Ne.

20. Kako ohranjate stik z maternim jezikom in kulturo vaših staršev?

---

21. Prosim vas še za končni komentar glede vašega doživljanja slovenskega jezika ter občutenja in ohranjanja svojega maternega jezika in etnične identitete. Imate mogoče kakšno zanimivo anekdoto na to temo?
